

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1954

ANDRA KAMMAREN

Nr 24

28 maj — 10 juni.

Debatter m. m.

Fredagen den 28 maj.

Sid.

Svar på interpellation av herr Anderson i Sundsvall ang. de kommunala bostadstilläggen för folkpensionärer, som äro inackorderade på ålderdomshem	3
Fiskeristadga m. m.	7
Ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske	12
Anslag till företagareföreningar m. fl.	14
Avsättning till fonden för idrottens främjande	23
Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.	26
Statsregleringen för budgetåret 1954/55	
Utgifter å driftbudgeten	93
Riksstat	94
Ändrad ordning för återregistrering av bil i vissa fall	94

Lördagen den 29 maj.

Svar på fråga av herr Svensson i Ljungskile ang. ordnande av fältarbete under juni månad för lantbruksnämndernas konsulenter och instruktörer	96
Svar på interpellation av herr Larsson i Luttra ang. de faror, som skolbarn utsättas för på starkt trafikerade vägar invid skola	99
Meddelande ang. höstsession	104

Samtliga avgjorda ärenden.

Fredagen den 28 maj.

<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 28, ang. fiskeristadga m. m.	7
— nr 29, om ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske	12
— nr 30, om ändring i stadgan den 30 juni 1943 ang. behandlingen av vissa vägfrågor	13
— memorial nr 31, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden	14

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 155, ang. bidrag till företagareföreningar m. m.	14
— nr 156, ang. avsättning till fonden för idrottens främjande	23
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 57, ang. beräkning av beviljningar- na budgetåret 1954/55, m. m.	26
— nr 58, om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 26 juli 1947 om kvarlåtenskapsskatt	93
<i>Statsutskottets</i> memorial nr 157, ang. statsregleringen för budgetåret 1954/55	93
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 42, om ändrad ordning för återregi- strering av bil i vissa fall	94

Fredagen den 28 maj.

Kl. 10.00.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 in-
nevarande maj.

§ 2.

**Svar på interpellation ang. de kommu-
nala bostadstilläggen för folkpensionä-
rer, som äro inackorderade på ålder-
domshem.**

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr
statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Anderson i Sunds-
vall har i en interpellation berört frå-
gan om beräkningen av kommunalt bo-
stadstillägg till folkpensionär, som är
inackorderad i ålderdomshem. Med an-
ledning av ett uttalande av pensions-
styrelsen, att styrelsen efter samråd
med socialdepartementet i princip icke
funnit sig kunna godkänna att i fråga
om bostadstillägg i sådant fall högre
belopp än 500 kronor per år lades till
grund för beräkningen av den del av
tillägget, som är anknuten till bostads-
kostnaden, har interpellanten frågat,
om jag ville redogöra för de synpunkter,
som varit avgörande för detta be-
slut.

Jag vill därvid erinra om att stats-
makternas beslut år 1952 rörande de
kommunala bostadstilläggen till folk-
pensionärerna innebar, att åt kommu-
nerna överlämnades att besluta om in-
förandet av sådana tillägg samt om
dessa tilläggs högsta belopp. Kommu-
nala bostadstillägg har införts i de
flesta kommuner, och övervägande an-
talet har därvid fastställt generella till-
lägg, som ej är beroende av vederbö-
rande bostadskostnad. I många kom-
muner har emellertid bostadstillägget

anknutits helt eller delvis till pensio-
närens bostadskostnad. När vid beräk-
ningen av bostadstillägget i sådana fall
gjorts en uppskattning av bostadskost-
naden för en folkpensionär, som är in-
ackorderad på ålderdomshem, har detta
skett på mycket varierande sätt i olika
kommuner, vilket föranlett att denna
kostnad i likartade fall kommit att be-
stännas mycket olika.

Med hänsyn till önskvärdheten av
att värderingen sker efter mera enhet-
liga grunder kommunerna emellan har
pensionsstyrelsen efter övervägande av
olika alternativ för uppskattning av bo-
stadskostnaden för pensionär på ålder-
domshem funnit sig böra till ledning
för prövningen av dessa ärenden an-
giva ett skäligt högsta normalbelopp för
denna kostnad. Detta överensstämmer
helt med riksdagens uttalande i sam-
band med beslutet om de kommunala
bostadstilläggen, att till ledning för
kommunernas beslut i frågan borde ta-
gas de förslag, som pensionsstyrelsen
och kommunförbunden komme att bi-
stå med. Det kan anmärkas, att när
kommunförbunden i den i juni 1952 i
samråd med pensionsstyrelsen uppgjor-
da promemorian med vägledande utta-
landen rörande de kommunala bostads-
tilläggen framhållit, att det finnes skäl
att tillerkänna vårdtagare på ålder-
domshem samma förmåner som om de
haft egen bostad — ett uttalande var-
till herr Anderson hänvisat i interPELLA-
TIONEN — så har kommunförbunden
också tillagt, att det sagda dock ej
finge uppfattas så att pensionären bor-
de komma i åtnjutande av högre tillägg
än som motsvarade ett skäligt normal-
belopp.

Pensionsstyrelsen har vid avvägning-
en av normalbeloppet utgått därifrån,
att bostadskostnaden icke borde be-

Svar på interpellation ang. de kommunala bostadstilläggen för folkpensionärer, som äro inackorderade på ålderdomshem.

räknas till högre belopp än vad en liknande bostad, disponerad under motsvarande förhållanden, skäligen kunde antagas kosta i öppna marknaden. Vissa omständigheter ansågs emellertid tala för att bostadskostnaden borde beräknas något lägre. Sålunda borde bl. a. beaktas, att pensionären i egen bostad i regel åtnjuter större frihet än på ett ålderdomshem, och vidare att ålderdomshemmen — i motsats till vad som ej sällan är fallet med bostadsföretag — ej drivs i vinstsyfte utan såsom allmänna inrättningar. Vid en i samband med dessa överväganden skedd kontakt mellan pensionsstyrelsen och kommunförbunden framkom det av praktiska skäl betingade önskemålet, att normalbeloppet ej borde differentieras med hänsyn till om pensionären har eget rum eller delar rum med annan person. Detta förhållande växlade nämligen tid efter annan, varför en differentiering skulle föranleda täta omregleringar av bostadstilläggen. När pensionsstyrelsen stannade för ett högsta normalbelopp av 500 kronor per år, var detta sålunda ett medelvärde av kostnaden för enskilt och för delat rum på ålderdomshem. I detta sammanhang bör erinras om att flertalet kommuner bestämt bostadskostnaden för de på ålderdomshem inackorderade pensionärerna till betydligt lägre belopp än 500 kronor om året.

Vid en underhandskontakt, som pensionsstyrelsen hade med mig i denna fråga, fann jag ej anledning till erinran mot det sålunda beräknade bostadskostnadsvärdet för ifrågakvarande pensionärer.

Med anledning av vad interpellanten anfört därom, att pensionsstyrelsens åtgärd skulle innebära, att pensionärerna på ålderdomshem komme i sämre läge än andra pensionärer, vill jag avslutningsvis framhålla, att pensionärernas läge i detta fall är beroende av kommunernas handlande, enär dessa

icke blott reglerar bostadstilläggets storlek utan även avgiftssättningen på ålderdomshemmen.

Härpå anförde

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för den redogörelse, som statsrådet lämnat som svar på min interpellation.

Anledningen till att jag framställt interpellationen är, såsom framgår av svaret, ett meddelande, som pensionsstyrelsen sände ut i december 1953 till pensionsnämnderna och styrelsens ombud. Däri förklarade pensionsstyrelsen, att styrelsen efter samråd med socialdepartementet funnit sig i princip icke kunna godkänna att för pensionär, som är att betrakta som inackorderad på ålderdomshem, högre bostadskostnad lägges till grund för beräkningen av bostadstillägget än 500 kronor för år. Det bör här observeras, att de 500 kronorna inte är liktydiga med pensionärens bostadstillägg. Det är det belopp, som skall läggas till grund för beräkningen av bostadstillägget, då detta är anknutet helt eller till någon del till pensionärens kostnad för bostad och värme.

De flesta kommuner, som drabbas av pensionsstyrelsens tillämpningsbestämmelser, torde ha sådana regler för de kommunala bostadstilläggen, att den s. k. rörliga delen av tillägget för pensionärer, som bo på ålderdomshem, blir mindre genom dessa tillämpningsbestämmelser än vad som gäller för övriga pensionärer.

I detta sammanhang är det ett par problem av principiell betydelse som jag vill beröra. Kommunerna har enligt riksdagsbeslutet 1952 fått rätt att själva bestämma de grunder, efter vilka det kommunala bostadstillägget skall utgivas, däri inberäknat bostadstilläggets belopp. I samband med detta be-

Svar på interpellation ang. de kommunala bostadstilläggen för folkpensionärer, som äro inackorderade på ålderdomshem.

slut har något undantag icke gjorts för någon grupp av pensionärer. Departementschefen och riksdagen uttalade i samband med beslutet, att de med största förtroende överlämnade denna sak åt kommunerna.

Vidare har den uppfattningen numera fått allmän spridning, att en pensionär som vårdas på ålderdomshem är att betrakta som inackordering. Han betalar ju för den vård han erhåller. I regel användes folkpensionen härför, i en del fall har pensionärerna också andra medel till sitt förfogande, sparmedel o. s. v., som de använder för att betala avgifterna.

Utifrån dessa synpunkter torde de flesta kommuner, som har infört kommunala bostadstillägg, ha bestämt att pensionstagare som är inackorderad på ålderdomshem skall erhålla bostadstillägg med samma belopp och efter samma grunder som gäller för de pensionärer, som hyr bostad i pensionärshem eller i öppna marknaden.

Enligt pensionsstyrelsens tillämpningsbestämmelser kommer emellertid pensionärerna på ålderdomshem att erhålla ett något lägre bostadstillägg. Det är detta jag anser vara oriktigt. Den uppfattningen torde nog också vara allmän bland pensionsnämnderna i de kommuner som beröres i detta fall. Här sker en orättvisa. Det är därför som jag har anhållit om en redogörelse för de synpunkter, som har varit avgörande vid utfärdandet av de nyss berörda bestämmelserna.

Sedan jag studerat interpellationssvaret måste jag säga, att jag inte kan finna att de argument, som däri anföres, är tillräckligt bärande. Det säges i svaret bl. a.: »I många kommuner har emellertid bostadstillägget anknutits helt eller delvis till pensionärens bostadskostnad. När vid beräkningen av bostadstillägget i sådana fall gjorts en uppskattning av bostadskostnaden för en folkpensionär, som är in-

ackorderad på ålderdomshem, har detta skett på mycket varierande sätt i olika kommuner, vilket föranlett att denna kostnad i likartade fall kommit att bestämmas mycket olika.»

Jag tror visst att detta är sant, men det är någonting som inte enbart vidlåder bostadstillägget för pensionärer, som bor på ålderdomshem, utan denna variation i beloppen vidlåder också de kommunala bostadstilläggen över huvud taget. Kommunerna har stannat vid mycket olika belopp, och detta gäller t. o. m. kommuner, som ligger intill varandra och som till sin struktur är mycket lika.

Vidare anföres det i interpellationssvaret: »Det kan anmärkas, att när kommunförbunden i den i juni 1952 i samråd med pensionsstyrelsen uppgjorda promemorian med vägledande uttalanden rörande de kommunala bostadstilläggen framhållit, att det funnes skäl att tillerkänna vårdtagare på ålderdomshem samma förmåner som om de haft egen bostad — ett uttalande vartill herr Anderson hänvisat i interpellationen — så har kommunförbunden också tillagt, att det sagda dock ej finge uppfattas så, att pensionären borde komma i åtnjutande av högre tillägg än som motsvarade ett skäligt normalbelopp.»

Jag har med min interpellation ingalunda avsett att ifrågavarande pensionärer skulle få ett bostadstillägg, som är större än ett skäligt normalbelopp, men det gäller dock här att fixera, vad som är ett skäligt normalbelopp. Enligt en utredning, som vi har gjort i den kommun, där jag hör hemma, ligger kommunens självkostnadspris för bostad för pensionär på ålderdomshem väsentligt högre än det belopp pensionsstyrelsen har bestämt.

Socialministern övergår sedan i sitt svar till att anföra en del av pensionsstyrelsens synpunkter och säger: »Pensionsstyrelsen har vid avvägningen av

Svar på interpellation ang. de kommunala bostadstilläggen för folkpensionärer, som äro inackorderade på ålderdomshem.

normalbeloppet utgått ifrån att bostadskostnaden icke borde beräknas till högre belopp än vad en liknande bostad, disponerad under motsvarande förhållanden, skäligen kunde antagas kosta i öppna marknaden.» Detta är ju just vad de kommuner, som det här gäller, har gjort. De har i regel fastställt samma bostadstillägg till pensionärerna på ålderdomshem som till pensionärer ute i den öppna marknaden. Men det är på den punkten pensionsstyrelsen sedan genom sina tillämpningsbestämmelser gör ändring. Där har man prutat av på bostadstillägget för pensionärerna på ålderdomshem. Men vad finns det för skäl för denna nedprutning? Jo, det anföres i interpellationssvaret: »Vissa omständigheter ansågs emellertid tala för att bostadskostnaden borde beräknas något lägre. Sålunda borde bl. a. beaktas, att pensionärer i egen bostad i regel åtnjuter större frihet än på ett ålderdomshem — — —.»

Jag kan inte finna att detta skulle vara ett skäl för att minska bostadstillägget för pensionärerna på ålderdomshem. Utvecklingen går väl tvärtom därhän, att man vill komma bort från systemet, att pensionärerna på ålderdomshem skall känna sig som nådehjon. De skall tillerkännas samma frihet som andra medborgare, men en förutsättning härför är ju att de har medel att betala inackorderingen, så att de kan känna sig oberoende. Prutar man nu av på deras folkpension, får de mindre att betala sin inackorderingsavgift med och känner sig alltså beroende. Om de nu inte har samma frihet som de som hyr ute i den öppna marknaden, så skall de rimligtvis inte bestraffas härför — bestraffas är kanske ett för hårt ord, men jag finner inget annat just nu — genom en avprutning på bostadstillägget.

Vidare anföres såsom skäl för att det skulle vara lägre bostadstillägg för pensionärerna på ålderdomshem att ålderdomshemmen inte drives i vinstsyfte.

Det är ju ingen som har påstått något annat.

Jag kan inte finna annat än att de synpunkter, som anförts som skäl för nedprutning av bostadstillägget för dessa pensionärer, icke är bärande. Tydligt har pensionsstyrelsen själv inte kunnat hålla på bestämmelsen i fråga. Det är mig bekant, att man gått med på åtskilligt högre belopp till de pensionärer, som vårdas på ålderdomshem här i Stockholm. Enligt en uppgift som jag har erhållit, har man i det fallet gått med på 586 kronor för ogift pensionär och för två makar ett sammanlagt belopp om 772 kronor.

Det problem, som jag berört, lär, enligt en uppgift som jag fått, gälla ett tjugotal kommuner, förmodligen att finna bland de större kommunerna i landet; och såvitt jag vet är pensionsnämnderna i dessa kommuner av den uppfattningen, att denna nedprutning är helt omotiverad.

Det är en formulering i pensionsstyrelsens skrivelse, som jag till sist vill beröra, inte för att ta upp någon större principdebatt, men jag vill beröra den av en viss anledning. Det står där, att pensionsstyrelsen »efter samråd med socialdepartementet» har kommit till detta resultat. Nu är det ju så att pensionsstyrelsens beslut i sådana här ärenden överklagas hos Kungl. Maj:t, och det blir då socialdepartementet, som handlägger dessa besvärärenden. Jag vill uttala den förhoppningen, att socialministern inte på grund av den förhandskontakt, som pensionsstyrelsen tydligen har haft med departementet, må känna sig alltför bunden vid prövningen av eventuella besvärärenden. Dessa bör kunna prövas utifrån rent sakliga grunder i varje särskilt fall. Självfallet är det inte min mening, att folkpensionärerna vid ålderdomshemmen skulle tillerkännas högre bostadstillägg än andra, men det finns å andra sidan intet skäl att pruta av på deras

Fiskeristadga m. m.

bostadstillägg, så att dessa blir mindre än andras. Jag skulle vara tacksam om socialministern ville göra ett uttalande i fråga om just detta spörsmål, alltså detta, att socialministern inte känner sig alltför bunden av den förhandskontakt, han haft med pensionsstyrelsen i detta avseende.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.**Fiskeristadga m. m.**

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till fiskeristadga m. m., dels ock motioner, som väckts i anledning av propositionen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Jag ämnar inte uppehålla mig vid de olika detaljerna i det förslag till ny fiskeristadga som nu föreligger. Jag vill endast erinra om att den gällande fiskeristadgan är inte mindre än 54 år gammal och att en ny alltså torde vara såväl nödvändig som välkommen. Då jag till detta utskottsutlåtande fogat en blank reservation vill jag med endast några ord klargöra vad det är som har föranlett mig till detta.

I förslaget till den nya fiskeristadgan föreslås i 6 § att fiske med bl. a. ljuster skall förbjudas. Detta innebär att strängare bestämmelser kommer att gälla i fortsättningen än som nu är fallet vid vissa kuststräckor, såsom de i Blekinge län, Kristianstads län, Hallands län samt Göteborgs och Bohus län. Vid dessa kuststräckor har nämligen ljustering tidigare varit tillåten. Därest ett generellt förbud nu skulle komma att införas, innebure detta ett visst avbräck i näringsutövningen för en del fiskare vid dessa kuster. Saken har även uppmärksamats av några ledamöter av riksdagen, som motionsvägen har yrkat att riksdagen måtte besluta, att fiske med ljuster

ter fortfarande skall vara tillåtet vid de kuststräckor i saltsjön, där så tidigare varit förhållandet.

Det anföres i dessa motioner att fiske med ljuster har gammal hävd vid nämnda kuststräckor. Det är merendels sådana fiskare, i allmänhet äldre, som inte kan delta i havsfiske, vilka genom ljusterfiske skaffar sig bidrag till sin försörjning. Under stränga vintrar brukar också en del yrkesfiskare från isen bedriva ljustering efter ål. Om de nu fräntas dessa fiskemöjligheter skulle detta verka — som det heter i motionerna — högst beklämande. Generellt förbud mot ljustering i saltvatten avstyrkes också av ett antal remissinstanser, bl. a. länsstyrelserna i Blekinge och Hallands län, fiskeriintendenten i Västerhavets distrikt, Svenska västkustfiskarnas centralförbund och Svenska sydkustfiskarnas centralförbund.

Nu har statsrådet Hjalmar Nilson föreslagit, att Kungl. Maj:t för vissa kuststräckor — det skulle väl då gälla dem jag här nämnt — kunde överväga att meddela dispens från bestämmelserna i 6 § genom en särskild kungörelse. Men denna kungörelse skulle lämpligen gälla endast under en kortare övergångstid. Vederbörande fiskare är givetvis tacksamma för att dispensmöjligheter öppnas, men förfarings sättet kan dock inte anses helt tillfredsställande. Man vill, vilket också framhålles i motionerna, ha klarare bestämmelser om vilka myndigheter som skall lämna tillstånd, och man vänder sig vidare mot att dispens skall lämnas endast som en övergångsform.

Tredje lagutskottet har ju inte varit alldeles okänsligt för motionärernas synpunkter. Man skriver bl. a. att vad motionärerna anfört synes vara värt beaktande, men man framhåller å andra sidan att ljustering bör vara förbjuden, då den är en synnerligen olämplig form för fiske; den innebär djurplågeri i högre grad än de flesta andra fångstmetoder. Jag vill inte bestrida

Fiskeristadga m. m.

detta, men det kan väl vara rätt svårt att dra gränsen mellan fiske som bör tillåtas och fiske som bör förbjudas, om man tar hänsyn till det djurplågeri som uppstår.

Jag har emellertid, herr talman, på grund av de av utskottet anförda skälen avstått från att reservationsvägen yrka bifall till motionerna. Jag vill fästa uppmärksamheten på att utskottet understrukit föredragande statsrådets uttalande, att dispens skall kunna meddelas för vissa kuststräckor, och jag understryker för min del vad utskottet därvidlag anfört. Jag vill vidare påpeka, att utskottet i sin motivering icke nämnt något om att dylikt tillstånd endast skulle gälla under en kortare övergångstid.

Jag vill alltså till utskottets yttrande över propositionen med förslag till ny fiskeristadga bara foga en vädjan till statsrådet Nilson att i görligaste mån beakta de synpunkter, som anförts i de motioner jag här berört.

Herr ANDERSSON i Ronneby (s):

Herr talman! Jag har i detta ärende väckt en motion, nr 671, men eftersom herr Nyberg varit vänlig att helt redogöra för motionens syfte har jag ingen anledning att hålla något längre anförande. Jag vill bara säga ett par ord.

Det skulle vara ganska olyckligt för fiskarna utefter de kuststräckor det här närmast gäller, om de skulle berövas sin urgamla rätt till ljusterfiske i skärgården. Jag anser att man i hög grad överdriver, när man säger att ljustering är en olämplig fiskeform och att blindhuggningen förorsakar att fisk i stor utsträckning skadas eller dödas utan att fångas, varför detta fiske inte skulle vara lönsamt. Jag vill framhålla, att blindhuggning äger rum i betydligt mindre omfattning vid Blekingekusten än man i allmänhet föreställer sig.

Det är även ett par andra synpunkter jag skulle vilja anknyta. Vi har i motionen vänt oss framför allt mot att stats-

rådet vill ha en kortare övergångstid, där man skulle kunna ge dispens. Vi anser att utskottets utlåtande i det avseende är att föredraga, då utskottet uteslutit detta i sin motivering. Den enda förhoppning jag vill uttrycka här är att statsrådet tillämpar den principen vid lämnandet av dispenserna, att i synnerhet de gamla fiskarna inte på något sätt blir förhindrade att utöva denna ljustering, som i hög grad förstärker deras ekonomi. Vi får heller inte glömma att vi i dessa kustbygder har ett stort antal lantarbetare och småbrukare, som bedriver ljusteringen som en bihantering och att den även för dessa innebär en välbehövlig förstärkning av ekonomien.

Herr talman! Jag har ingen anledning att orda vidare i denna fråga, då herr Nyberg som sagt på ett ganska uttömmande sätt redogjort för de skäl som legat till grund för motionen.

Herr LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag skall inte ingå på någon som helst sakbehandling av förslaget till fiskeristadga utan nöja mig med att, med hänvisning till vad jag anförde i samband med behandlingen av lagen om gräns mot vatten och vid behandlingen av fiskelagen år 1950, endast meddela att jag inte gillar det nu föreliggande förslaget; och med den principiella och praktiska inställning jag har i fråga om allemansrätten ber jag att till kammarens protokoll få antecknat att jag inte kommer att delta i detta beslut.

I samband med detta skulle jag också vilja uttala den förhoppningen att vi skall kunna få en ökad förståelse för allemansrättens olika värden. Jag gör det med speciell tanke på att när vi den 10 maj i tidningspressen fick se att herr talmannen tillsammans med de olika partiledarna och hans excellens statsministern m. fl. varit ute på Harpsund och fiskat, kunde man åtminstone av ansiktena utläsa en oerhörd glädje och tillfredsställelse över att få delta i

Fiskeristadga m. m.

fisket trots det till synes amatörmässiga handhavandet av fiskedonen. Jag förutsätter givetvis att herrarna var utrustade med vederbörliga tillståndsbevis och att de hade gått in i den fiskevårdsförening, som herr statsministern för någon tid sedan talade om och erbjöd mig att få teckna medlemskap i. Därest herrarna nu skulle ha brutit mot någon lag eller förordning som är till finnandes och därigenom kommit in i skaran av dem som har ett fullt namn, hoppas jag att det inte varit fråga om uppsätlig gärning utan blott om oaktsamhet, som utskottet här talar så vackert om. När jag såg denna glädje gjorde jag mig frågan: Är det inte möjligt för den svenska riksdagen och regeringen att nu verkligen försöka tillfredsställa arbetares och andras behov av att komma ut i svensk natur och få fiska och jaga litet? Ty om det föreligger ett behov för de män som var ute på Harpsund den 9 maj, så måste jag säga att det föreligger än större behov för dem som står på industriarbetsplatser och anorstädes.

Det är ju här endast fråga om ett yttrande över en stadga, och jag ville därför ha till statsrådet Nilson framfört en önskan att han då den slutliga stadgan skall skrivas kommer att ta hänsyn till allemansrättens princip och även se till att stadgarna i de olika länen inte omöjliggör för arbetare och andra att få tillgång till fiske. Jag hoppas alltså att allemansrättens princip skall vinna ökad förståelse i detta sammanhang.

Herr SVENSSON i Krokstorp (h):

Herr talman! I förevarande fråga har herr Hæggbloom och jag väckt ett par motioner, avseende §§ 7, 10 och 17 i fiskeristadgan. I vad gäller 7 § har utskottet varit helt positivt och klart tillstyrkt fortsatt fiske med puls- och dämpnot i Kalmars och Östergötlands skärgård. Det är värdefullt att ha fått klarlagt att denna hävdvunna fiskemetod inte tycks bli förbjuden, som i Kungl.

Maj:ts förslag förutsattes. Beträffande 10 §, där det stadgas minimimått på vissa fisksorter, hade vi i samma motion hemställt, att minimimått skulle stadgas även vid fiske av gädda samt att detta mått skulle bestämmas till 40 cm i enlighet med fiskeristyrelsens förslag. Utskottet har inte kunnat gå med på detta, men det finns ju möjligheter att i lokala länsstadgar rätta till detta. I den stadga som gäller i vårt län har vi för övrigt redan skydd för gäddan i viss mån. Jag kommer därför inte att yrka bifall till motionens förslag beträffande någondera av dessa båda paragrafer.

Däremot tycker jag att det är anmärkningsvärt att Kungl. Maj:t har frångått fiskeristyrelsens förslag i vad gäller 17 § första stycket, som avser kallelse till av länsstyrelsen anordnade sammanträden med fiskerättsägare m. fl. inom visst område. Styrelsen har här föreslagit en enkel och klar text som vi ansett böra komma in i den slutliga stadgan. Det heter där: »Till sammanträde som i 15 § sägs skola kallas de fiskevattensdelägare och andra innehavare av enskild fiskerätt, vilkas rätt beröres av det förslag som skall behandlas, ävensom de yrkesfiskare, som bruka idka fiske inom det med förslaget avsedda området, samt sammanslutningar av dessa yrkesfiskare.»

Kungl. Maj:t har ersatt den sista delen av detta stycke med orden: »ävensom yrkesfiskare och övriga av fisket i det avsedda området intresserade personer». Utskottet har emellertid skrivit rätt positivt och det har säkerligen inte saknats god vilja, ehuru det inte kom till klart uttryck i skrivningen. I slutklämmen beträffande 17 § heter det sålunda i utskottets betänkande: »Utan uttryckligt stadgande torde det också vara klart, att länsstyrelsen vid sammanträdena bör fästa särskilt avseende vid de synpunkter och önskemål, som framföres av yrkesfiskarena eller deras organisationer.»

Vi får alltså ta fasta på vad utskottet

Fiskeristadga m. m.

har skrivit, och ordalydelsen och andemeningen sammanfaller också med innehållet i den gamla 54-åriga fiskeristadgan.

Till herr Lundberg skulle jag vilja säga att talet om allemansrätten låter mycket bra vare sig det gäller jakt eller fiske. Jag förnekar inte att det kan vara roligt att fiska även för den som inte har eget fiskevatten, men vi får komma ihåg att det finns yrkesfiskare som har fisket till levebröd, och vi måste slå vakt om att i första hand tillgodose deras intressen.

Herr talman! Jag skall inte ställa något yrkande utan har endast velat säga min mening i förevarande fråga.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! I anledning av vad som här har anförts skall jag försöka att med några ord förklara utskottets inställning till dessa frågor.

Först skulle jag vilja säga några lugnande ord till herr Lundberg. Han behöver inte alls göra sig något samvete av att biträda den här stadgan. Det är ju nämligen så att stadgan icke på något vis reglerar vem som har rätt att fiska. Den reglerar uteslutande förhållandet de fiskande emellan, och i huvudsak har stadgan betydelse för fisket på de fria områdena, där allemansrätten gäller. Vem som skall ha rätt att fiska regleras i fiskelagen. Stadgan berör alltså inte allemansrätten till fiske. I fråga om denna allemansrätt har jag för övrigt i rätt många stycken samma uppfattning som herr Lundberg, även om jag ingalunda vill ansluta mig till alla hans åsikter därvidlag.

Herr Nyberg tog upp rätten till ljustring. Enligt gällande stadga har man rätt att ljustra annan fisk än laxfiskar, dock icke ål där is ligger. Denna s. k. blindhuggning efter ål är endast tillåten i vissa av Kungl. Maj:t undantagna områden inom Blekinge län, Hallands län och Bohuslän.

I princip har man således rätt att

t. ex. ljustra ål överallt i våra vatten där icke is ligger. Men i länsstyrelsestadgor har man i de allra flesta län totalt förbjudit ljustring efter ål även den tid när icke is ligger, och på de flesta håll har man gjort detta på framtällning av fiskarorganisationerna. Det är faktiskt så som utskottet säger, att ljustringen är en särdeles otrevlig form av fiske. Herr Nyberg säger att man kan ifrågasätta var gränsen för djurplågeri går vid fiske, och det är klart att man kan göra det, men faktum är väl ändå att man knappast kan tala om djurplågeri vid något annat fiske i samma utsträckning som vid ljustring. Vem som helst, som har haft tillfälle att se i båten eller lådan när de som har legat på blindhuggning efter ål kommer i land med sina fångster, kan begripa varför fiskarorganisationerna på de flesta håll vill ha bort denna blindhuggning.

Förutom att man hugger sönder en hel del ål som man aldrig får upp är den ål som man verkligen lyckas få upp mer eller mindre förstörd, mest mer. Man får icke upp en enda ål som är hel, och när man kommer i land med fångsten måste man sortera ifrån dem som är mycket skadade, d. v. s. den allra största delen, och det är bara en liten del som över huvud taget är användbar. Man kan naturligtvis själv äta en del, men i övrigt får den slumpas bort till vilka priser man kan få. Det är det som har gjort att fiskarorganisationerna på de flesta håll i Sverige via länsstyrelserna har fått igenom förbud mot ljustring efter ål även på tid då detta enligt stadgan är tillåtet.

Herr Nyberg slutar med att uppmana statsrådet att vara generöst med beviljande av tillstånd till blindhuggning efter ål i fortsättningen. Det är min förhoppning att statsrådet inte så mycket lyssnar på det rådet. Jag skulle i stället helt se att han är mycket restriktiv med att ge ett sådant tillstånd.

En annan punkt där det föreligger en

Fiskeristadga m. m.

motion gäller fiske med trål. Fiske med trål är förbjudet såväl i nu gällande stadga som enligt den föreslagna nya stadgan.

Man har givit sig in på att ge en definition på vad trål är för någonting och räknat upp vissa smärre notredskap som enligt den nya stadgan skall vara fria i den mån de används i sötvatten, och nu har det med tanke på kustfisket väckts en motion där det föreslås att vissa sådana redskap skall vara fria även i skärgårdsvatten. I anledning därav föreslår utskottet, att man skall skriva om sista stycket i paragrafen så, att redskap som bogseras av ekor eller andra småbåtar blir tillåtna även i saltvatten. Utskottet har här alltså gått på motionens förslag.

I samma motion hade man föreslagit, att vi skulle föreskriva ett minimimått på 40 cm för gädda. Enligt Kungl. Maj:t skulle inte minimimått gälla för fångst av gädda utan liksom hittills bara för försäljning. Jag tror att man därmed uppnår ungefär vad motionärerna syftar till.

I samma motion föreslås också att skadat fisk, som inte håller minimimåttet, skall få användas för hushållsbehov. Utskottet har funnit, liksom man har funnit tidigare vid överväganden inom utredningen och Kungl. Maj:ts kansli, att om vi skall kunna upprätthålla kontrollen av förbudet måste det vara ett totalförbud mot att ilandföra fisk som inte håller minimimåtten.

Enligt den gamla förordningens bestämmelser om vilka som skall kallas till sammanträde inför länsstyrelsen när det gäller att utfärda lokala stadgor för fiskets bedrivande skulle man kalla fiskevattensägare och yrkesfiskare. Kungl. Maj:t har nu skrivit, att dessutom alla för fisket intresserade personer skall kallas till dessa sammanträden. Det föreligger här en motion om att vi skall bibehålla den tidigare regeln. Utskottet har inte helt kunnat bifalla motionen men har dock under-

struikit, att länsstyrelsen vid dessa sammanträden bör fästa särskilt avseende vid de synpunkter och önskemål som framförts av yrkesfiskare.

Herr talman! Jag tror att jag med dessa ord har berört vad som har sagts av de föregående talarna. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NYBERG (fp):

Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord till herr Levin. Inte mindre än sju remissinstanser har dock vänt sig mot att ljustring skulle generellt förbjudas. Bland dessa befinner sig sex, som såvitt jag förstår är sammanslutningar av fiskare eller fiskeritjänstemän. Det råder alltså olika meningar även på fiskarhåll om denna sak.

Jag har nyss medgett att ljustring måhända i högre grad än andra fiskemetoder kan betecknas som djurplågeri. Men å andra sidan bör man väl i någon mån ta hänsyn till de bestämmelser som förut har gällt. Jag kan inte finna annat än att herr Levin med sin uppfattning borde ha avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag även i fråga om möjligheten att ge dispens från dessa förbudsbestämmelser. Men han har underskrivit utskottets utlåtande, och även enligt detta kommer ljustring att bli tillåten i viss utsträckning. Jag har inte heller, herr Levin, yrkat bifall till motionen.

När man tar hänsyn till alla faktorer i denna fråga, finner man, att skillnaden mellan herr Levins och min uppfattning inte är särdeles stor. Frågan är bara i vilken omfattning dessa dispensmöjligheter skall medges och utnyttjas.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! Det är riktigt att en del fiskarorganisationer, länsstyrelser och sportfiskesammanslutningar velat ha ljustringen fri, men å andra sidan har flera betydande organisationer, bl. a. Sveriges fiskares riksförbund, velat få totalförbud mot ljustring.

Ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske.

Jag skulle i detta sammanhang vilja fråga herr Nyberg, om han någon gång har stått i en hamn och sett en ljusterfiskare komma i land med sin fångst eller plocka över den i lådor för att transportera den vidare. Om herr Nyberg gjort det, måste han nog hålla med om att ljustring, i synnerhet blindhuggning, är en synnerligen otrevlig form av fiske.

Härmed var överläggningen slutad. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 4.

Ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske.

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 233 i första kammaren av herr *Hällgren* och herr *Svensson, Rikard*, samt nr 297 i andra kammaren av herr *Andersson* i Ronneby m. fl.

I motionerna, som voro likalydande, hade föreslagits, »att paragraf 11 i lagen om rätt till fiske av den 1 december 1950 ges följande lydelse:

Vid Blekinge läns södra kust (väster om Torhamnsudde) må varje svensk medborgare med rörligt redskap fiska i enskilt vatten på ett avstånd ej understigande 300 meter från fastlandet eller från ö av minst 100 meters längd eller, där den stranden följande kurvan för högst 3 meters djup går längre ut, utanför denna djupkurva. Med nät, som äro att hänföra till rörligt redskap, med snörpvad efter sill samt med långrev och tobisnot är fisket fritt ända in till stranden.»

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av förevarande motioner, I: 233 och II: 297, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt ut-

redning, huruvida fiske med snörpvad borde tillåtas i ökad utsträckning vid den i 11 § lagen om rätt till fiske angivna kuststräckan.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **ANDERSSON** i Ronneby (s):

Herr talman! I motion nr 297 i denna kammare har jag tillsammans med några länskamrater yrkat att snörpvad skulle jämföras med övriga fiskeredskap, varmed fiske vid Blekinge läns södra kust bedrivs. Med anledning därav ber jag att i korthet få anföra några synpunkter.

Jag borde kanske vara tacksam för tredje lagutskottets hemställan om en skyndsamt utredning, så att förslag om möjligt kan föreläggas höstriktsdagen, och självfallet hoppas jag att — om mot all förmodan min motion inte blir bifallen av kammaren — det skall vara möjligt för Kungl. Maj:t att effektuera denna utskottets hemställan. Jag anser emellertid att efter fiskeristyrelsens tillstyrkande yttrande över motionen riksdagen nu skulle kunna bifalla motionen och därmed undanröja den starka irritation som råder bland fiskarna i Blekinge. Hade snörpvaden varit ett i Blekinge län brukligt redskap när riksdagen antog den nya fiskelagen, råder det knappast något tvivel om att snörpvaden jämföras med övriga redskap och att fisket därigenom varit fritt ända till stranden. Jag tycker nog för min del att fiskarnas vällovliga strävanden att effektivisera sin yrkesutövning genom att för stora kostnader skaffa sig rationella redskap i detta fall har på ett mycket dåligt sätt lönats. Under kort tid anskaffades snörpvadar och ekolod för ett belopp av 800 000 kronor. Fisket gav också under en kort period ett gott utbyte — under sju månader ilandfördes sålunda 2 miljoner kg snörpvads-sill. Men så visade det sig att man här kom i kollision med lagen, och på grund av dess utformning blev ett 50-

Ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske.

tal fiskare åtalade för olaga fiske. 33 av dem har redan dömts till dagsböter och till att utge värdet av fångad sill. Denna dom har överklagats. Enligt fiskeristyrelsens mening har strandfiskarna icke hittills lidit något väsentligt men av snörpvadsfisket.

Det synes mig upprörande att fiskarna under utövandet av sin hårda näring på detta sätt skall komma i kollision med en lagstiftning, när de enligt urgammal hävd hämtar sina fångster ur havets djup; så länge sillen går fri i havet är den enligt urgammal rätt allas egendom. Fiskarnas organisationer har visat ett mycket föredömligt intresse för att reglera snörpvadsfisket, så att minsta möjliga kollision med strandfisket och de gemensamma fiskevårdande uppgifterna uppstår. Efter framställning från fiskarna har också länsstyrelsen fastställt bestämmelser som ganska väl skyddar strandägarnas intressen.

Herr talman! Då det vid förarbetena till lagen om rätt till fiske inte ifrågasatts, att strandägande fiskare skulle berövas sin urgamla rätt till fiske efter sill intill stränderna, och då det är i högsta grad önskvärt att övergången till effektivare redskap icke försvåras eller att investeringar som gjorts i sådana redskap blir outnyttjade, är det nödvändigt att riksdagen gör den mindre ändring i fiskelagen som föreslagits i motionen.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till motion nr 297 i denna kammare.

Herr LEVIN (s):

Herr talman! Jag kan i långa stycken instämma i vad den föregående talaren här sagt liksom i vad som anföres i motionen. Om detta snörpvadsfiske varit i gång när den nya fiskelagen skrevs, är det tämligen säkert att det hade varit bland dem som uppräknats såsom fria ända in till stranden.

Ett enhälligt utskottsutlåtande är ju nästan alltid frukten av en kompromiss,

och eftersom jag här varit med om en sådan, får jag pliktskyldigast yrka bifall till utskottets förslag. Jag gör det dock med understrykande av vad som säges i sista meningen av utskottets motivering: »Utredningen synes därför böra bedrivas med sådan skyndsamhet att därav föranlett förslag kan föreläggas riksdagen om möjligt vid innevarande års höstsession eller senast vid 1955 års riksdag.»

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Ronneby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns, att flertalet av kammarens ledamöter röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos vart för sig tredje lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor; och

Anslag till företagareföreningar m. fl.

nr 31, angående uppskov med behandlingen av vissa utskottet tilldelade ärenden.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtande och memorial hemställt.

§ 6.

Anslag till företagareföreningar m. fl.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1954/55 till Bidrag till företagareföreningar m. fl. och till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln (punkt 52, s. 77—85 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 4 januari 1954) föreslagit riksdagen att till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 31, punkt 4, s. 5 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 4 januari 1954) föreslagit riksdagen att till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för nämnda budgetår anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlön m. fl.* (I: 308) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 486), i vilka hemställdes, bland annat, att riksdagen måtte besluta a) att med ändring av Kungl. Maj:ts förslag till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 å kapitalbudgeten anvisa ett med 500 000 kronor höjt investeringsanslag å 3 000 000 kronor, b) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av gällan-

de lånevillkor för lånefonden för hantverks- och småindustrikredit i syfte att förbättra förutsättningarna att erhålla lån ur denna samt att förslag om erforderliga ändringar snarast måtte föreläggas riksdagen, c) att för att möjliggöra höjt anslag till Hantverkarnas ungdomsrörelse under rubriken Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 15 000 kronor höjt reservationsanslag,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Ola Persson* (I: 70) och den andra inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Hagberg* i Stockholm (II: 87), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Eliasson m. fl.* (I: 102) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 134), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyström m. fl.* (I: 307) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.* (II: 417), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Utskottet hemställde,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 308 och II: 486, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor;

b) att riksdagen måtte, med bifall till

Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 70 och II: 87, I: 102 och II: 134, I: 307 och II: 417 samt I: 308 och II: 486, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor;

c) att motionerna I: 308 och II: 486, i vad de avsåge översyn av gällande lånevillkor för fonden för hantverks- och småindustrikredit, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Pålsson, Lodenius, Onsjö* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett, att utskottet under b) bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 70 och II: 87, I: 102 och II: 134, I: 307 och II: 417 samt I: 308 och II: 486, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor;

2) av herrar *Ohlon, Boman, Sunne, Lundgren, Malmborg* i Skövde och *Ståhl, Fröken Elmén* och herr *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet under b) bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 70 och II: 87, I: 102 och II: 134, I: 307 och II: 417 samt med bifall till motionerna I: 308 och II: 486, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **ONSJÖ** (bf):

Herr talman! I samband med behandlingen av detta ärende har utskottet även haft till behandling motioner från

Anslag till företagareföreningar m. fl.

olika politiska partier. I dessa motioner yrkar man på en höjning av anslaget till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. Högsta budet är att anslaget skall höjas till 10 miljoner kronor i stället för till 2,5 miljoner, såsom propositionen föreslår.

Det är självklart att man inte gärna är med om att höja ett anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslår, men detta tycker jag är ett fall, där man kan sträcka sig längre än Kungl. Maj:t har gjort.

Vad här gäller är att göra något för att främja företagsamheten — genom att stödja småföretag, småindustrier, hantverk m. m. — i första hand på landsbygden, så att man får ett differentierat näringsliv. I den mån man lyckas, bidrar man härmed till att lösa ett av våra allvarligaste samhällsproblem, nämligen flykten från landsbygden och koncentrationen till tätorterna. Vi talar ofta om att vi vill hindra flykten från landsbygden, men det blir ofta inte stort mer än tal, kanske mest beroende på att det är svårt att finna några linjer att arbeta efter.

Vi har nu vissa erfarenheter av företagareföreningarna att bygga på. Framför allt i Norrland har sådana bildats och också lyckats göra en hel del. Det finns därför all anledning att fortsätta på den vägen.

De belopp som vi här föreslår är relativt blygsamma för det viktiga ändamål som det gäller. Man kan inte undgå att i detta sammanhang tänka på att samhället numera i mycket hög grad stöder t. ex. dem som ger sig in på de lärda banorna. Den som tar en examen har fått en mycket god start av samhället. Han har fått studiebidrag och garantilån och allt vad det nu heter vid sidan av den fria undervisningen. Om man tänker på vad samhället offrar på sådana personer, är det inte orimligt, att samhället hjälper dem som vill starta en liten verkstad eller fabrik på landsbygden åtminstone till att få låna — det

Anslag till företagareföreningar m. fl.

är ju inte fråga om annat än att de skall få låna på rimliga villkor.

Jag vill erkänna att departementschefen har visat förståelse för frågan. Han har ju verkligen höjt anslaget med 1 miljon kronor. Men då pengarna, såsom det framgår av riksdagstrycket, skall användas även för vad Töreutredningen föreslår, blir det kanske inte så stor höjning. Därför har jag och mina partikamrater i utskottet i reservation nr 1) yrkat på en anslagshöjning med en miljon mera än Kungl. Maj:t föreslår, alltså till 3,5 miljoner kronor. Jag yrkar bifall till reservation nr 1) av herr Pålsson m. fl.

Häruti instämmande herr *Vigelsbo* (bf).

Herr **STÅHL** (fp):

Herr talman! De mindre företagens och hantverkets förbättrade kreditmöjligheter har tidigare i olika sammanhang diskuterats här i kammaren. Huvudinvändningen har därvid brukat vara, att dessa företag bör anlita samma kreditinstitutioner som andra, större företag, alltså i vanlig ordning vända sig till bankerna, när de behöver krediter för utvidgningar och rationaliseringar. Detta har betonats inte minst från högerhåll. Det förhåller sig emellertid så, att många av dessa företag inte är i stånd härtill, vilket intygas av företagareföreningarna. De har inte kommit upp i en sådan standard, att de kan skaffa krediter på den vägen. Till grund för krediterna ligger ofta ett goodwill-bedömande, och detta kan bäst göras av företagareföreningarna i de olika länen.

Man är alltså överens om att någonting utöver det vanliga behöver göras för att klara kreditfrågan för denna typ av företag. Det är självklart att de företag, som har möjlighet att få lån genom bankerna, utnyttjar den möjligheten. Om man nu är överens om att någonting behöver göras, blir frågan, vad man skall göra. Från vårt håll har vi under en följd av år genom olika mo-

tioner försökt vinna förståelse för att ytterligare belopp skall anvisas för denna typ av krediter. Jag är villig att likasom herr Onsjö nyss intyga, att handelsministern i år har tagit ett stort steg på väg åt det rätta hållet i och med proposition nr 210, som han lade fram för någon tid sedan och som efter behandling i bankoutskottet godkänts av riksdagen. Detta förslag innebär ju — om jag här får rekapitulera det som hastigast — att 10 milj. kronor ställs till förfogande för kredit med statsgaranti åt denna typ av företag.

Man kan kanske då fråga, varför det skall behövas ökade pengar för direkt utlåning när det ställts så pass mycket pengar till förfogande i form av garanti. Jag skulle vilja svara genom att citera några ord, som står i reservationen nr 2 av herr Ohlson m. fl. Man påpekar där, att »enligt grunderna för det nu beslutade kreditgarantisystemet må i län, där företagareförening med låneverksamhet finnes, statsgaranti som regel beviljas endast för lån överstigande 40 000 kronor». Det är emellertid ett mycket litet antal lån som uppgår till denna storlek. Jag citerar vidare ur reservationen: »Enligt vad utskottet inhämtat förekommer långivning genom företagareföreningarna utöver nämnda belopp endast i obetydlig omfattning. Sålunda uppgick under år 1952 det sammanlagda antalet av föreningarna beviljade lån till 261, varav 8 avsågo lånebelopp över 40 000 kronor.» Det var alltså 253 lån som hörde till den grupp av lån som vi nu diskuterar.

Av en slump fick jag häromdagen i mina händer av en helt annan anledning ett nummer av Oskarshamnstidningen för den 24 maj. Här finns ett stort referat över företagareföreningens i länet årsmöte under landshövdingens ordförandeskap. Jag skall inte trötta med några officiella siffror, ty dessa är relaterade tidigare och i andra sammanhang. Jag exemplifierar med detta referat, att man enbart i Kalmar län

har ett behov av lån av denna typ på i runt tal 200 000 kronor. Man torde kunna slå fast att behoven är minst lika stora i flera andra län, t. ex. Värmlands län, Bohuslän och norrlandslänen.

Vi vet ju också — det har jag haft tillfälle att betyga förut här i kammaren — vad dessa lån betytt för företagssamheten ute i sådana bygder, som drabbats av partiell arbetsnedläggelse och därmed arbetslöshet. Jag skulle kunna nämna flera sådana trakter i Värmland som haft stor glädje av dessa anslag. Man kan därför konstatera att — rent objektivt sett — behov föreligger av så stora medel som möjligt för detta ändamål. Det är tacknämligt att statsrådet i år har föreslagit denna höjning av anslaget upp till 2 500 000 kronor. Å andra sidan är det säkert att medlen icke förslår, de fyller icke behovet.

Då kan man fråga hur långt man skall sträcka sig. Det är endast på den punkten som bondeförbundet och folkpartiet skilt sig åt. Bondeförbundet har föreslagit 3,5 milj. kronor. Vi har stannat vid 3 milj. kronor. Skälet härtill är, att det har synts oss utsiktslöst att nu söka öka beloppet med en hel miljon. Man får vara tacksam om riksdagen vill ta ett steg i sänder. Därför har vi stannat vid 3 milj. kronor. Om vi får denna ökning med en halv miljon kronor, har man möjlighet att under den närmaste tiden pröva hur det kommer att verka och i vad mån denna summa — kompletterad med de statsgaranterade lånen — kan fylla behovet. Sedan, under kommande år, kan man bygga vidare på de erfarenheter man därvid vinner.

Anslaget till detta ändamål får sägas vara i hög grad behjärtansvärt och även betraktas som en ovanligt god statlig investering — förlusterna på dessa lån är ju bevisligen mycket små. Med hänvisning till detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 2) av herr Ohlon m. fl.

Anslag till företagareföreningar m. fl.

Herr WARD (s):

Herr talman! Resonerar man som herr Ståhl gjorde, att man i detta liksom många andra sammanhang bör ta ett steg i taget, skulle väl herr Ståhl kunna förklara sig nöjd med propositionen, som innebär höjning av beloppet med inte mindre än 1 miljon kronor. Det är ju också ett betydande steg, erkänner herr Ståhl, och jag tycker att man borde kunna ge sig till tåls med detta, tills vidare i varje fall.

Här behöver vi inte diskutera betydelsen av hantverk och småindustri. Vi är naturligtvis samtliga överens om att det är mycket tacknämligt om denna verksamhet kan utvecklas. Men när man nu har gått så långt som Kungl. Maj:t har gjort, och när utskottet därtill skriver att man noga skall ge akt på utvecklingen och att man, om det därvidlag visar sig att ytterligare ansträngningar behövs, inte skall dra sig för att göra dessa ansträngningar, så tycker jag att man har anledning avstå från yrkanden om höjning av beloppet utöver vad Kungl. Maj:t har föreslagit.

Jag vill också erinra om att den kreditgaranti på 10 miljoner, som riksdagen på regeringens förslag efter yttrande av bankoutskottet har bestämt, väl också betyder en hel del i detta sammanhang. Det är riktigt, som herr Ståhl anmärker, att företag inom län där det finns företagareföreningar inte så att säga i full frihet kan komma i åtnjutande av lån från denna kreditgaranti. Men det kan ju tänkas att man på den punkten omsider kan göra vissa jämkningar. Jag tycker att vi genom att följa regeringens förslag i år har gjort ett betydande framsteg, och därmed borde man som sagt kunna förklara sig nöjd, åtminstone för tillfället.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anslag till företagareföreningar m. fl.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag gläder mig åt den välvilliga inställning, som kommer till synes från olika håll när det gäller detta anslag. Men jag måste säga, att det överraskade mig att man till detta utlåtnande har fått reservationer, där man yrkar på högre belopp. Nu sade visserligen herr Ståhl, att han tycker att ytterligare en miljon vore att sträcka sig för långt och att han nöjer sig med en halv miljon. Det är glädjande att höra att inte differensen är större. Jag tror att om herr Ståhl hade klart för sig — kanske han har det, då är yrkandet ännu mera överraskande — vad propositionen innebär med hänsyn till riksdagens tidigare fattade beslut, så skulle reservanternas yrkande krympa samman till en mindre sak, med undantag för att man kanske vill demonstrera ännu större välvilja mot småindustri och hantverk.

Man har här huvudsakligen sagt att då de statsgarantier, som nu kan lämnas åt företagare, skall avse lån över 40 000 kronor och sålunda inte omfatta lån på mindre belopp, kommer de inte att i nämnvärd mån lätta bekymren i sådana län som har företagareföreningar med utlåningsrätt. Det är ju så, att man inte bara har föreslagit att beloppet till utlåning skall höjas från 1 till 2,5 milj. kronor, utan man har dessutom flyttat över subventionerna till driftbudgeten. De är upptagna med 250 000 kronor, och även dessa pengar skall lånas ut. Tidigare gick alltsammans på driftbudgeten, men nu har subventionerna lagts på driftbudgeten och lånebeloppet flyttats till kapitalbudgeten. Det har alltså skett höjning från 1,5 till 2,75 milj. kronor. Men då man dessutom har fått en möjlighet att flytta bort lånegivningen över 40 000 kronor till statsgaranterade borgensförbindelser med lån i affärsinstitut, är det klart att varje företagareförening undersöker, om den kan få

bort det och det lånet, den och den ansökan, för att åt sig själv bevara större möjligheter att låna ut de mindre beloppen inom sin anslagsram. Efter som det förra året totalt utlånades 650 000 kronor till sådana större lån, kvarstår ett belopp av 850 000 kronor, som utnyttjades för lån under 40 000 kronor.

Jag tror att man enkelt kan uttrycka vad som står till företagareföreningarnas förfogande på detta sätt: Denna form av utlåning baseras normalt på de amorteringssummor, som företagareföreningarna får in på tidigare beviljade lån. Dessa amorteringar ökar år för år allteftersom utlåningen ökar. Det innebär att företagareföreningarna får disponera över allt större belopp i och med att verksamheten expanderar. För budgetåret 1953/54 uppgår amorteringarna till 1,8 milj. kronor, och nästa budgetår ökar de med 100 000 kronor till 1,9 milj. kronor. Om vi till innevarande budgetår har beviljat 1,5 milj. kronor, blir summan enligt den av mig tidigare anförda beräkningsmetoden för låne-medel och subventioner 2,75 milj. kronor om utskottets förslag bifalles. Under innevarande år står alltså ett belopp av 3,3 milj. kronor till förfogande, och nästa budgetår blir det 4,65 milj. kronor. Om lånen över 40 000 kronor räknas bort, alltså 650 000 kronor — som jag tidigare antydde skall de stora lånen nu gå på kreditgarantierna — återstår för innevarande budgetår 2,65 milj. kronor för lån under 40 000 kronor till mindre företagare. Godkännes utskottets och regeringens förslag, får man nästa budgetår disponera ett belopp av 4,65 milj. kronor. Dessutom finns det möjlighet att utnyttja kreditgarantier om 10 milj. kronor.

Jag frågar mig om det verkligen finns något enda anslag som under innevarande år har behandlats så generöst som detta. Jag tror det inte. Därför är det mycket överraskande att det har framförts yrkanden om ännu högre be-

lopp. Kanhända har detta speciella orsaker: partierna idkar ett hantverk under vissa år, som har ett aldeles bestämt syfte. Men i sak är yrkandena mycket dåligt underbyggda.

Det är min förhoppning att man här skall förfara på sådant sätt, att dessa ökade anspråk från företagareföreningarna — jag tror mig veta att de kommer från län där man endera saknar företagareförening eller där företagareföreningen inte får bevilja lån — skall kunna tillmötesgåas i mycket större utsträckning än tidigare. Det är också min förhoppning att man skall kunna tillämpa bestämmelserna på ett så smidigt sätt som möjligt, så att man får möjlighet att använda den lämpligaste formen i varje särskilt fall, när nu, som jag hoppas, ökade möjligheter ställs till förfogande genom riksdagens beslut.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet är förvånad över att det har fogats reservationer till detta utlåtande. Jag förstår att han hade tänkt sig, att det skulle vara onödigt med reservationer när han går oss till mötes i så stor utsträckning. Å andra sidan är det inte vi, som har ändrat inställning till denna fråga, herr statsråd, vi som från början har begärt en ökning av stödet till den mindre företagsamheten, utan det är dessbättre herr statsrådet som har fått större förståelse för saken. Det har vi uttalat vår glädje över. Men för att herr statsrådet har ändrat sig har vi väl ingen anledning att också ändra oss och gå ned till det som herr statsrådet nu föreslår.

Herr statsrådet har skildrat hur stora förbättringarna blir i lånemöjligheterna, men enligt ett papper som jag har i min hand — det är dagtecknat den 9 mars 1954 och undertecknat av Företagareföreningarnas förtroenderåd — finns det ändå, som herr statsrådet väl känner till, ett så stort lånebehov, att vad herr statsrådet har föreslagit

Anslag till företagareföreningar m. fl.

och som han anser mer än tillräckligt icke förslår. Det vore då enligt min mening befogat att riksdagen gav ytterligare ett litet handtag.

Att vi har nöjt oss med att ta detta lilla steg, som herr statsrådet ironiserar över, är ju inte så egendomligt. När man försöker få en förbättring, brukar man väl ta till den så måttlig, att man har utsikt att vinna gehör för den. Vi hade inte väntat att få herr statsrådet med på vår linje, men vi hoppades att det i riksdagen skulle finnas så stor förståelse för detta ändamål, att vi hade möjlighet att vinna gehör för vårt förslag.

Herr ONSJÖ (bf) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet antydde något om de motiv, som skulle ligga bakom dessa reservationer, nämligen att man skulle driva något speciellt hantverk som vore lämpligt i år, eller hur nu orden föll. Jag vill i varje fall fria mig på den punkten. Jag tror jag kan göra det med en hänvisning till att, såsom statsrådet torde observera, det högsta budet kommit från hans eget parti. Alla är i så fall komprometerade i detta fall.

Statsrådet säger att det finns inget anslag, som är så generöst tilltaget som detta. Emellertid är ju allting relativt. Det är helt beroende på hur stort behovet är. Det har skett en utredning, som visar att en enda företagareförening behöver hela det belopp, som står till förfogande för 1953. Detta vittnar om att behovet är stort.

I vad mån man kan tala om generositet är helt beroende på hur stort man anser att behovet är. För min del anser jag att behovet av detta anslag är mycket stort.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Ståhl är angelägen om att ge ett intryck av att regeringen skulle ha ändrat inställning till hant-

Anslag till företagareföreningar m. fl.

verket och småindustrien och att folkpartiet vidhållit sin gamla välvilliga inställning. Jag förstår att her Ståhl vill ha det fastslaget. Så långt jag vet har emellertid folkpartiet som parti yrkat på en utredning om dessa ting och framhållit önskvärdheten av att utredningen skulle bli klar till nästa års riksdag. Vi har inte från det hållet fått några bestämda förslag till reform på detta område.

Nu har det emellertid glädjande nog blivit möjligt att framlägga förslag i detta hänseende, och riksdagen har godkänt nya former för detta, som innebär ett effektivt stöd för företagareföreningarna och därmed åt småindustrien och hantverket. Det är bättre att kunna dokumentera sitt intresse på detta sätt än med mer eller mindre platoniska deklARATIONER.

Sedan vill jag ytterligare konkretisera vad det är fråga om. Förra året stod till förfogande ungefär 3,3 miljoner kronor och nu står till förfogande nära 15 miljoner kronor, och det är detta, som jag betecknat som en så radikal förändring, att jag finner det vara mycket överraskande, att man kommer med en reservation med begäran om ytterligare en halv miljon kronor i anslag. Jag vidhåller att reservationerna inte är särskilt starkt sakligt grundade.

Herr STÅHL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av att herr statsrådet gav sig in på en historieskrivning ber jag att få komplettera honom en liten smula för att bilden skall bli fullständig. Jag vill då återkalla i minnet, att statsrådet i fjol föreslog ett anslag för ändamålet på 1,5 miljoner kronor och folkpartiet 3 miljoner kronor. Även i år föreslog folkpartiet vid riksdagens början samma belopp som förra året, alltså 3 miljoner kronor. Regeringen kom sedermera med förslag om ett anslag på 2,5 miljoner kronor. Vi har alltså inte ändrat inställning. I fjol kompromissade vi sedan

ned till 2,5 miljoner, när vi inte kunde få de tre miljonerna, men i år har vi ansett det vara viktigare att sträcka sig längre. Därför står vi i vår reservation fast vid precis samma ståndpunkt som vi intog både vid denna riksdags början och vid början av fjolårets riksdag.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Ståhl glömde alldeles bort det väsentliga som hänt, nämligen att förslag framlagts om statsgaranti för lån till företagareföreningarna på 10 miljoner kronor. Den saken bör man inte glömma bort i detta sammanhang. Det är därför jag säger, att förändringen från i fjol till i år, d. v. s. från detta budgetår till nästa budgetår, är skillnaden mellan 3,3 miljoner och upp till 15 miljoner kronor. Det är där man skall se skillnaden och inte mellan 2¹/₂ och 3 miljoner kronor. De 10 miljonerna är ju väsentliga.

Herr förste vice talmannen SKÖGLUND (h):

Herr talman! Det torde inte råda några delade meningar om hantverkets och småindustriens betydelse. Sedan kan man kanske ha olika uppfattningar om på vad sätt de lämpligen bör stödjas.

Jag vill uttala min stora tillfredsställelse med att man i år från statsmakternas sida gått hantverket och småindustrien ganska avsevärt till mötes. Om jag inte är fel underrättad, rör sig småindustriens och hantverkets kreditomslutning på omkring 800 à 900 miljoner kronor, alltså krediterna i affärsbankerna och på andra håll. Jag förmodar att det även i fortsättningen är på den vägen som den övervägande delen av kapitalförsörjningen måste tillgodoses.

Vi har från vårt håll i år föreslagit att man skulle införa möjlighet till blancokredit över affärsbankerna och en därav föranledd omedelbar ändring av banklagen. Det har inte blivit till-

styrkt av bankoutsnittet, och förslaget har blivit avslaget av riksdagen. Jag är övertygad om att sådana förslag måste återkomma och förr eller senare också genomföras.

I dagens situation har jag inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan, som dock innebär ett icke oväsentligt tillmötesgående i den riktning som vi önskar.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Endast ett par reflexioner med anledning av vad handelsministern sade.

Först och främst är det inte alldeles riktigt att vi motionerade om en utredning, utan vi skrev i vår motion att en utredning, som vi visste pågick i handelsdepartementet, borde påskyndas och att förslag borde framläggas senast till nästa års riksdag. Men jag skall gärna ge handelsministern det erkännandet, att denna utredning har gått berömvärt snabbt och att det var tacknämligt att vi fick proposition nr 210 till årets riksdag.

Sedan säger handelsministern att han tycker det är underligt, att när vi nu fått 15 miljoner kronor för utlåning till småföretagen vi i alla fall skall komma med en reservation om ökning av anslaget till företagareföreningarna. Det kan nog synas så, men det finns ett par skäl härför, av vilka åtminstone ett redan tidigare framhållits.

Såsom herr Ståhl påpekade skall i län, där företagareförening är lokalorgan, kreditgaranti endast utgå för lån överstigande 40 000 kronor. Nu vet vi att antalet lån över 40 000 kronor inte har varit stort i företagareföreningarna, och detta kan leda till att län, som har företagareföreningar som lokalorgan, får en mindre förbättring genom kreditgarantierna än övriga län. Detta vore beklagligt ty det förhållandet att vissa län bildat företagareföreningar och haft dem i verksamhet i flera år, tyder på att kreditbehovet i dessa län är särskilt

Anslag till företagareföreningar m. fl.

stort. Det gäller ju framför allt norrlandslänen.

Nu har visserligen handelsministern sagt i sin proposition, att gränsen vid 40 000 kronor kan ändras. Jag förmodar att han därmed menar, att man skall kunna sänka den, så att kreditgaranti även kan utgå för lån under 40 000 kronor. Detta är onekligen ett sätt att utjämna långivningen, och jag hoppas att det kommer till användning, men det innebär en olägenhet och det är att lånebesluten centraliseras i ökad omfattning. En väsentlig fördel med företagareföreningarnas långivning framför kreditgarantierna är, att avgörandet fattas av länsorgan och inte centralt i Stockholm. Jag tror inte vi som haft företagareföreningar i verksamhet är så särskilt angelägna om att ett större antal ärenden skall flyttas till handelsdepartementet, detta sagt utan någon som helst misstro mot departementets handläggning. Ett länsorgan bör ligga närmare till att fatta dessa avgöranden.

Sedan är det ytterligare en sak, som inte framhållits tidigare i debatten, och det är, att de arrangemang som nu tillkommer inte ger företagareföreningarna samma intresse av att hålla nere lånebeloppen som tidigare. Företagareföreningarna har ju arbetat på det sättet, att de har biträtt företagen vid underhandlingar med bankerna för att förmå bankerna att överta så mycket av lånen som möjligt, så att företagareföreningarnas egna lån skola bli så små som möjligt och deras låga anslag därigenom räcka längre. Något sådant intresse kommer de inte att ha i fortsättningen, ty om lånen är över 40 000 kronor kan de överföra dem från sina egna rätt obetydliga anslag till kreditgaranti. Detta tycker jag är den största nackdelen, men den kan åtminstone i viss mån dämpas, om företagareföreningarna har litet större anslag.

Detta är alltså ett av skälen för att vi tycker att företagareföreningarnas

Anslag till företagareföreningar m. fl.

anslag bör höjas. Jag medger att en halv miljon kanske inte kan åstadkomma så mycket på detta område, men det är bättre med något än ingenting.

Nu är detta bara en försöksverksamhet, och jag skulle vilja hemställa till handelsministern, som tydigen har stort intresse för denna sak, att han i fortsättningen ville arbeta under den förutsättningen, att man skall decentralisera denna verksamhet så mycket som möjligt. Ett av sätten härför är att ge företagareföreningarna i länen ökade möjligheter att självständigt avgöra läneärenden.

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Jag har i motion nr 417 i andra kammaren yrkat att riksdagen måtte till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Den proposition om statliga kreditgarantier på 10 miljoner kronor som framlagts sedan motionen skrevs, avser att tillgodose ungefär samma ändamål som vi åsyftade i vår motion. Jag anser därför att man i denna situation inte skall föregripa händelseutvecklingen utan vänta och se, till vilket resultat Kungl. Maj:ts förslag kommer att leda, innan vi går vidare på detta område.

Jag kommer sålunda att i dag inte rösta för reservationen utan mot min egen motion för utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den av herr Pålsson m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o bifall till utskottets hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Onsjö begärde likväl votering, i anled-

ning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3:o) angivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade likväl herr Onsjö votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 155 antager den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den reservation, som avgivits av herr Pålsson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Därvid befanns flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren till kontraposition i huvudvoteringen antagit den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 155, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den av herr Ohlon m. fl. avgivna reservationen.

Avsättning till fonden för idrottens främjande.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Ståhl begärde likväl rösträkning, vadan voring medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 106 ja och 63 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Avsättning till fonden för idrottens främjande.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till avsättning till fonden för idrottens främjande jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 157, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 19 februari 1954, föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1954/55 anvisa ett anslag av 8 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft fyra motioner.

I en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Senander* väckt motion (II: 33) hade hemställts, att förevarande anslag måtte för budgetåret 1954/55 uppföras med 9 350 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 521 och II: 662, I: 519 samt II: 33, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1954/55 under

tionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 8 000 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Pålsson*, *Lundgren*, *Skoglund* i Doverstorp och *Ståhl*.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! »Det har gått utför med folk av gammal fin familj.» Så lydde kommentaren från representanten för Svenska brottningsförbundet, alltså representanten för den idrott, som givit Sverige toppoäng vid olympiska spel och världsmästerskap, efter de magra resultaten för Sveriges del i världsmästerskapen i friidrottning i Tokio.

Ja, det är inte bara på det området, som det har gått bakåt för folk av gammal fin familj. Det klagas allmänt över att idrottsresultat, som på sin tid bidrog till att ge Sverige ett gott namn i världen, har förekommit mycket sparsamt på sistone. Det har inte saknats röster, som velat skylla detta på att den svenska ungdomen har blivit för bekväm av sig, att den lever för gott. Den verkliga orsaken torde vara att vårt lilla land har svårt att hävda sig gentemot länder, där myndigheterna ger idrottsrörelsen ett bättre stöd och där man mer än här vinnlägger sig om idrottens tillväxt på bredden. Ty skall det kunna skapas en topp inom idrotten, så måste det finnas bredd. Sverige har säkerligen alltjämt möjligheter att på grundvalen av sitt ärorika förflutna på detta område hävda sig ganska gott även mot större länder, men då måste statens och myndigheternas njugethet mot idrottsrörelsen förbytas i sin motsats.

Det har dock här i riksdagen fattats ett principbeslut om att hälften av tipsmedlen skulle gå till idrottsrörelsen. Detta har emellertid för länge sedan övergivits. Det förslag, som vi nu går att votera om, innebär att inte ens en tiondedel skall gå till idrottsrörelsen. Vi läser ibland i tidningarna om lycko-

Avsättning till fonden för idrottens främjande.

samma tipsvinnare, som i någon tipsomgång vunnit 75 000 kronor, men den främste tipsvinnaren här i landet är dock finansminister Sköld, som aldrig vinner mindre än en miljon kronor varje vecka till statskassan.

Det bör betonas att man i flera andra små stater, t. ex. i Finland och Schweiz, avsätter en betydligt större del av tipsmedlen till idrotten. Det bör också betonas, att man här i Sverige närmast betraktar idrottsrörelsen som en högmjölkkande kossa, ty tipsmedlen inflyter dock tack vare idrottsrörelsen. Sverige är vidare den enda nation i Norden, som uttar nöjesskatt på idrottsrörelsens penninggivande evenemang, och dessutom är vårt land det enda, som ålägger idrottsrörelsen en ytterligare beskattning genom den dyrbara polisbevakningen vid matcher, fester o. d.

Utskottet framhåller i sitt utlåtande att här ifrågavarande anslag i år faktiskt har höjts genom tillkomsten av det anslag, som närmast avser åtgärder i nykterhetsfrämjande syfte. Detta är riktigt. Där har vi fått fram 450 000 kronor men det var icke främst sådana anslag som idrottsrörelsen begärt. Om idrottsrörelsen skall kunna hävda sig, behöver den medel till tränare och instruktörer samt till byggande av idrottsanläggningar ute i landet. Hur skall vi kunna vänta oss stora resultat på idrottens område i ett land, där man för länge sedan har slutat bygga gymnastiksalar — i Per Henrik Lings gamla land! — och där myndigheterna är så snåla på medel till idrottsplatser, att de endast har ställt 2 miljoner kronor till förfogande för ändamålet mot de 12 miljoner kronor som behövdes i år? Det är inte riktigt hedrande för oss, att självupps-offrande ungdomar i små idrottsföreningar ute i landet — för att kunna hålla pojkar i trim och föreningens verksamhet någorlunda i gång — skall vara tvungna att gå omkring och samlas i tallkottar, papper och tombuteljer för att klara ekonomin! Ja, det har för

några riksdagsledamöter en gång t. o. m. berättats om en förening, där man lot-tade ut brännvin för att kunna hålla sin verksamhet i gång.

Jag efterlyser i detta sammanhang folkpartiets insatser, vars tidningar framför allt i Stockholm alltid talar så mycket och vackert om att det behövs större anslag till idrotten. När vi är så blygsamma, att vi inte ens föreslår att riksdagen skall vidhålla sitt principbeslut utan bara närma sig dess innebörd så pass, att man anslår något mer än en tiondedel av tipsmedlen — när man lovat att ge hälften — så har jag förgäves sökt finna några folkpartister, som i utskottet har velat stödja detta förslag, och jag gissar att jag inte heller kommer att finna några här i kammaren.

Herr talman! Trots att jag tror det är lönlöst, vill jag ändå understryka de synpunkter jag här anfört genom att yrka bifall till motionen II: 33.

Herr ALLARD (s):

Herr talman! Jag har tillsammans med herrar Gezelius och Stenberg väckt en motion i anslutning till propositionen nr 157, som till synes innebär en ökning av anslaget till idrottens främjande med 330 000 kronor. I verkligheten avsåg detta yrkande, att 330 000 kronor skall flyttas över från de medel, som äskas i propositionen nr 156, eller från åttonde till tionde huvudtiteln. Nu har riksdagen redan tagit ställning till denna proposition, och tyvärr blev utgången icke den som vi motionärer önskat, vilket jag beklagar liksom jag gjorde den dag då vi behandlade denna fråga i riksdagen. Då den saken ifrågasatts vill jag emellertid nu gärna deklarerat, att man naturligtvis inom idrottsrörelsen avser att göra sitt bästa i fråga om den intensifiering av ungdomsarbetet, som dessa pengar skall användas till.

Det kunde finnas anledning att här i dag tala om de bekymmer man har

Avsättning till fonden för idrottens främjande.

inom idrottsrörelsen på grund av att det inte finns tillräckliga medel för verksamheten, men jag tror inte att det tjänar något till. Det är endast en punkt jag vill peka på i fråga om det anslag på åtta miljoner kronor, som riksdagen i dag kommer att anvisa till fonden för idrottens främjande, och det är de två miljoner kronor, som avses skall utgå som bidrag till idrottsanläggningar. Det är givet, att om man vill ha något resultat av det ungdomsvårdande och uppbyggande arbete, som idrotten bedriver, måste det finnas tillgång till lokaler och idrottsplatser. Det börjar nu alltmera att betraktas som en kommunal skyldighet att varje kommun skall se till, att det finns sådana anläggningar. Kommunerna har möjlighet att få bidrag ifrån fonden för idrottens främjande, men tyvärr blir dessa bidrag för små på grund av att det föreligger en eftersläpning, och de pengar, som nu beviljas, räcker inte på lång väg till för att ge något effektivt stöd. Enligt en undersökning, som man nyligen gjort inom idrottsplatskommittén, föreligger i kommunerna nu planer på byggande av idrottsplatser för sammanlagt omkring 40 miljoner kronor. Man förstår då, att när riksdagen anvisar 2 miljoner kronor förslår det inte långt. I detta fall är det inte bara ett idrottsligt problem, som jag pekar på, utan det är en fråga som i minst lika hög grad bör intressera kommunalmännen, särskilt de kommunalmän, däribland många riksdagsledamöter, som uppvakttat idrottsplatskommittén för att få anslag till byggande av idrottsplatser i hemkommunen.

Jag vet, att det inte är någon framkomlig väg att i dag ställa ett yrkande om förhöjt anslag. Jag vill endast här peka på det rådande förhållandet och samtidigt uttrycka en förhoppning om att man till nästa budgetår skall finna möjligheter att bevilja ytterligare medel till avsättning för fonden för idrottens främjande, för att man därigenom

bl. a. skall kunna tillgodose de kommunala önskemålen om bidrag till idrottsanläggningar. Jag har intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Gezelius* (h), *Jansson* i *Aspeboda* (bf), *Norrby* (fp) och *Nestrup* (fp).

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Herrar *Velander* och *Svärd* har i en motion yrkat nedsättning av anslagen som begärs i Kungl. Maj:ts proposition nr 156 angående anslag till främjande av ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet, anslag som går ut ifrån åttonde huvudtiteln, och samtidigt att anslagen till idrottsrörelsen som utgår från tionde huvudtiteln skulle ökas med 500 000 kronor. Nu har redan riksdagen tagit ställning till anslaget till ungdomens förenings- och fritidsverksamhet och beslutat i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition. Under sådana förhållanden har jag intet yrkande att ställa i dag. Jag vidhåller dock alltjämt, att jag tror, att en sådan åtgärd skulle ha varit riktig, som föreslagits i den motion jag omnämnde.

Herr **STÅHL** (fp):

Herr talman! Jag vill endast med ett par ord motivera den reservation jag fogat till detta utlåtande. Jag anser att den anordning som är träffad genom riksdagens beslut i enlighet med särskilda utskottets förslag är mindre lycklig, eftersom den medför att ungdomsavdelningarna inom idrottsorganisationerna härigenom får sina anslag fördelade av skolöverstyrelsen. Jag menar, att den riktiga gången hade varit att de, liksom hittills, tagits över tionde huvudtiteln och gått ut genom riksidrottsförbundet. I dagens läge får jag dock liksom herr *Allard* nöja mig med detta konstaterande utan att ha något annat

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 33 av herrar Johansson i Stockholm och Senander; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Föredrogs, punktvis, bevilningsutskottets betänkande nr 57, angående beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade bevilningsutskottet avgivit förslag till beräkning av de särskilda bevilningarnas belopp för budgetåret 1954/55 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande års riksdag fastställda grunder.

På sätt framgick av det vid årets statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1954 (Bilaga 1 till statsverkspropositionen 1954: Inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1954/55 jämte därmed sammanhängande frågor. Departementschefen hade därvid anmält riksräkenskapsverkets skrivelse den 9 december 1953 med inkomstberäkning för nämnda budgetår.

I en den 9 april 1954 dagtecknad proposition, nr 215, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1954/55, m. m., hade Kungl. Maj:t framlagt förslag angående grunderna för uttagande av preliminär skatt för inkomst under samma budgetår m. m. Kungl. Maj:t hade därvid föreslagit riksdagen bl. a. att besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i

10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1954/55 med 110 procent av grundbeloppet.

Propositionen nr 215 hade, såvitt angick berörda procenttal, hänvisats till bevilningsutskottet.

Till utskottets behandling hade hänvisats de i anledning av proposition nr 215 väckta likalydande motionerna I: 551 av herr *Ewerlöf* och II: 703 av herr *Hjalmarson*, vari hemställts att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 215 måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionerna angivna riktlinjer bort och borde föras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle vad angick senare hälften av budgetåret 1954/55 ingå i preliminär skatt med 100 procent av grundbeloppet.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

A) de likalydande motionerna I: 30 av herr *Gustaf Elofsson m. fl.* samt II: 44 av herrar *Johansson* i Norrfors och *Persson* i Norrby, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående avskaffande av kvarlåtenskapsskatten och eventuellt, om så bedöms nödvändigt som compensation härför, en skärpning av arvsskatten på större förmögenheter»;

B) de likalydande motionerna I: 214 av herr *Ohlön m. fl.* och II: 279 av herr *Ohlin m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte

1. besluta att uttagningsprocenten vid den statliga inkomstskatten skall sänkas från 110 till 100;

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla om en utredning rörande en speciell framtida skattesänkning för de inkomsttagargrupper, som genom infla-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

tionen fått sitt reella skattetryck särskilt starkt höjt, dels hemställa om en prognos rörande de närmaste årens automatiska inkomststegringar för statskassan, som kan ställas vid sidan av de nyligen utförda beräkningarna rörande de automatiska utgiftsstegringarna i syfte att bereda väg för en fortsatt skattesänkningsspolitik som även omfattar övriga här berörda skattereformer;

C) de likalydande motionerna I: 215 av herr Ohlon m. fl. och II: 280 av herr Ohlin m. fl., vari hemställts, »att riksdagen måtte dels besluta att kvarlåtenskapsskatten avskaffas från utgången av innevarande budgetår samt dels i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en snabbutredning om en moderat höjning av arvslotsbeskattningen samt framläggande för riksdagen om möjligt under vårsessionen av de förslag utredningen kan föranleda»;

D) de likalydande motionerna I: 332 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 281 av herr Hjalmarson m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

E) motionen I: 32 av herr Ola Persson m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den statliga inkomstskatten för svenska aktiebolag m. fl. skulle höjas från 40 till 50 procent av den beskattningsbara inkomsten.

Utskottet hemställde,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 215 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 214 av herr Ohlon m. fl. och II: 279 av herr Ohlin m. fl., såvitt avsåge skatteprocenten, ävensom de likalydande motionerna I: 551 av herr Ewerlöf och II: 703 av herr Hjalmarson — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär

skatt för hela budgetåret 1954/55 med 110 procent av grundbeloppet;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 214 av herr Ohlon m. fl. och II: 279 av herr Ohlin m. fl., i vad de ej behandlats under A),

2) de likalydande motionerna I: 215 av herr Ohlon m. fl. och II: 280 av herr Ohlin m. fl., såvitt avsåge avskaffande av kvarlåtenskapsskatten, samt de likalydande motionerna I: 332 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 281 av herr Hjalmarson m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 215 av herr Ohlon m. fl. och II: 280 av herr Ohlin m. fl., i vad de ej behandlats under B 2),

4) de likalydande motionerna I: 30 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 44 av herrar Johansson i Norrfors och Persson i Norrby, ävensom

5) motionen I: 32 av herr Ola Persson m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att bevilningarna för budgetåret 1954/55 måtte beräknas enligt en i utskottets hemställan intagen uppställning.

Reservationer hade avgivits:

I) av herrar Velander och Nilsson i Svalöv, vilka ansett att utskottet i punkterna A), B 2) och C) bort hemställa;

A) att riksdagen — med förklarande att Kungl. Maj:ts i proposition nr 215 framlagda förslag angående skatteprocenten icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 551 av herr Ewerlöf och II: 703 av herr Hjalmarson — måtte, under uttalande av att en statlig budgetpolitik enligt i motionerna angivna riktlinjer bort och borde föras, besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1954/55 med 110 procent av grundbeloppet och för se-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

nare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet,

samt att de likalydande motionerna I: 214 av herr Ohlon m. fl. och II: 279 av herr Ohlin m. fl., såvitt avsåge skatteprocenten, måtte anses besvarade genom vad reservanternas sålunda hemställt;

B 2) att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 332 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 281 av herr Hjalmarson m. fl. samt i anledning av de likalydande motionerna I: 215 av herr Ohlon m. fl. och II: 280 av herr Ohlin m. fl., såvitt avsåge avskaffande av kvarlåtenskapsskatten, antaga av reservanternas framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

C) att bevillningarna för budgetåret 1954/55 måtte beräknas enligt en i reservationen intagen uppställning;

II) av herrar *Werner, Niklasson* och *Jonsson* i Skedsbygd, vilka ansett att utskottet i punkten B 4) bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 30 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 44 av herrar *Johansson* i Norrfors och *Persson* i Norrby, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning angående avveckling av kvarlåtenskapsskatten samt för riksdagen framlägga förslag om dess avskaffande;

III) av herrar *Spetz, Söderquist, Kristensson* i Osby, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte — i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 215 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med bifall till de likalydande motionerna I: 214 av herr Ohlon m. fl. och II: 279 av herr Ohlin m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 551 av herr Ewerlöf och II: 703 av herr Hjalmarson, såvitt avsåge skatteprocenten — besluta, att statlig inkomstskatt för skattskyldiga, som avsåges i

10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt, skulle ingå i preliminär skatt för förra hälften av budgetåret 1954/55 med 110 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 100 procent av grundbeloppet,

samt att de likalydande motionerna I: 551 av herr Ewerlöf och II: 703 av herr Hjalmarson måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad reservanternas sålunda hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd;

B) 1) att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 214 av herr Ohlon m. fl. och II: 279 av herr Ohlin m. fl. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa dels om utredning och förslag rörande en speciell framtida skattesänkning för inkomsttagargrupper, som genom inflationen fått sitt reella skattestryck särskilt starkt höjt, dels om en prognos rörande de närmaste budgetårens automatiska inkomststegringar i syfte att bereda väg för en fortsatt skattesänkingspolitik, som även omfattade övriga i motionerna berörda skattereformer;

2) att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 332 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 281 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 215 av herr Ohlon m. fl. och II: 280 av herr Ohlin m. fl., sistnämnda motioner i vad de avsåge upphävande av förordningen om kvarlåtenskapsskatt, antaga av reservanternas framlagt förslag till förordning om upphävande av förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt;

3) att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 215 av herr Ohlon m. fl. och II: 280 av herr Ohlin m. fl., i vad motionerna avsåge utredning om en moderat höjning av arvslotsbeskattningen, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan utredning samt om framläggande för innevarande riksdags höstsession av de förslag utredningen kunde föranleda;

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

4) att de likalydande motionerna I: 30 av herr Gustaf Elofsson m. fl. samt II: 44 av herrar Johansson i Norrfors och Persson i Norrby måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade med vad hemställts under B 3), av riksdagen lämnas utan åtgärd;

5) att motionen I: 32 av herr Ola Persson m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att bevillningarna för budgetåret 1954/55 måtte beräknas enligt en i reservationen intagen uppställning;

IV) av herr *Einar Eriksson*, utan anvisning yrkande.

Sedan *punkten A* föredragits, yttrade:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Kungl. Maj:ts proposition nr 215 angående komplettering av riksstatförslaget för budgetåret 1954/55 får väl anses vara en slutredovisning för den utgiftspolitik, som regeringen och riksdagsmajoriteten fört under den gångna riksdagen. Slutredovisningen utgör också en sammanfattning av regeringspartiernas politik i ekonomiska, sociala, kulturella och andra samhällsfrågor. Resultatet av den förda politiken, såsom den sammanfattats i propositionen, har blivit att finansministern icke anser sig kunna framlägga förslag om någon skattelättnad för det kommande budgetåret. Dessutom uttalar finansministern att han ej heller anser, att någon lättnad i inkomstbeskattningen i dess helhet kan vara att vänta inom de närmast följande budgetåren. Det svenska folket har alltså genom propositionen fått klart besked om att, skatteskraven med socialdemokraterna och bondeförbundet vid regeringsrodret ej i brådskan kommer att vridas tillbaka.

Såväl till 1953 års riksdag som till årets riksdag har högern i motioner sammanfattat sin förda utgiftspolitik, och ur dessa motioner kan man också utläsa högerns ståndpunktstagande i olika samhällsfrågor. Högern har ge-

nom dessa motioner framlagt ett alternativ till den förda majoritetspolitik. Detta högerns alternativ har båda åren visat, att uttagningsprocenten för den statliga inkomstskatten kunde ha sänkts med tio enheter, att kvarlåtenskapsskatten ur finansiell synpunkt kunnat slopas, att skattesatsen för skogsvårdsavgiften kunde ha sänkts från 1,5 till 1 promille och att avdragsrätt för förmögenhetsskatten skulle ha kunnat införas. För nästa budgetår hade vidare inkomsterna räckt till utan att spritskatterna behövt ökas med mer än en tredjedel av vad regeringspartierna föreslagit och beslutat.

I anslutning till detta redovisade resultat yrkas nu i högerns partimotion, att uttagningsprocenten för senare hälften av budgetåret 1954/55 sättes till 100. Detta yrkande har herr Velander och jag fullföljt i den reservation som vi fogat till utskottsutlåtandet och där vi även krävt att kvarlåtenskapsskatten skall slopas från och med den 1 juli 1954.

Eftersom vi i dag behandlar budgeten för 1954/55 kunde det ju i och för sig ha varit tillräckligt att vi visat, att med våra förslag debet och kredit skulle ha gått ihop för just detta budgetår. Men vi har inom högern velat gå längre och framhålla, att skattesänkningen kan bli bestående. Därför har vi i vår skattemotion lämnat uppgifter även för budgetåret 1955/56 och visat, att man även för detta år skulle få en balans i budgeten.

Såsom framhålles i motionen är högern fullt ense med finansministern om att budgeten i nuvarande konjunkturläge bör vara balanserad. Driftsutgifterna och normala avskrivningar på kapitalinvesteringar m. m. bör betalas med löpande intäkter. Om nu skatteunderlaget icke ökar utöver vad som antages i statsverkspropositionen — vilket jag för min del dock tror att det gör, framför allt om skatterna sänkes — och om statens intäkter utöver skatterna ej

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

heller stegras, kan en bestående skattesänkning ej ske med mindre än att statens löpande utgifter begränsas.

En total utgiftsbegränsning måste alltså till, och det är en sådan som högern har gått in för. Under såväl förra årets riksdag som vid denna riksdag har högern, då de olika ärendena behandlats, klart angivit var vi ansett att besparingar skulle kunna vidtagas. Av den sammanfattning som gjorts i motionerna av herrar Hjalmarson och Ewerlöf framgår, att det i första hand är utgifterna för den obligatoriska sjukförsäkringen som vi velat vänta med. Högern vill vara med om en obligatorisk sjukförsäkring men detta först sedan det visat sig, att den kan finansieras utan att skattehöjningar skall behöva företagas. Vi står kvar på den ståndpunkt som regering och riksdag intog 1950, då de ansåg att sjukförsäkringsreformen borde uppskjutas till dess att skatteunderlaget stigit så att vi kunde klara av dessa utgifter utan skatteskärpning. Under tiden får vi klara oss med våra utmärkta sjukkassor och ge dem ytterligare stöd, såsom högerpartiet föreslagit.

Godtoge man det av högern föreslagna uppskovet med sjukförsäkringen, så kunde vi för budgetåret 1954/55 spara cirka 77 miljoner kronor. Socialministern har beräknat att kostnaderna för sjukförsäkringen blir 160 miljoner kronor nästa år. Från beloppet får dock dragas vad vi yrkat i högre statsbidrag till sjukkassorna och moderskapsförsäkringen under väntetiden, nämligen 27,6 miljoner kronor, varav dock på budgetåret 1954/55 kommer endast cirka 20 procent eller 5 miljoner kronor, samt dessutom vad statens kostnader för sjukkassorna skulle bli enligt nuvarande ordning. Enligt uppgift från pensionsstyrelsen beräknas detta belopp till 65 å 68 miljoner kronor för budgetåret 1954/55. Härtill kommer kostnaderna för mödranhjälpen med 10 miljoner kronor. Statens kostnader för

sjukkassor etc. skulle sålunda för 1954/55 ha blivit endast cirka 83 miljoner kronor mot sjukförsäkringskostnaden 160 miljoner kronor och besparingen alltså, som jag redan nämnt, cirka 77 miljoner kronor.

Rörande hostadspolitiken har högern också föreslagit andra vägar än de som nu beträdes. Vårt alternativ på denna punkt skulle innebära utgiftsbesparingar för 1954/55 med något över 68 miljoner kronor. För övrigt har vi föreslagit utgiftsminskningar på olika områden, vilka närmare redovisas i motion nr 703, till ett belopp av cirka 14 miljoner kronor. Sammanlagt uppgår våra besparingsförslag till något över 159 miljoner kronor.

Högern har emellertid även föreslagit vissa utgiftsökningar, som också redovisas i motionen. Den största posten härvidlag är ett extra avskrivningsanslag till Norrbottens järnverk som netto skulle betyda en utgiftsökning på 23 miljoner kronor. En annan större post är den av oss föreslagna överföringen till den allmänna budgeten av kostnader för vägväsendet med cirka 8,5 milj. kronor. Övriga förslag om utgiftsökningar uppgår sammanlagt till cirka 1,5 milj. kronor. Våra förslag om utgiftsminskningar, 159 milj. kronor, minskade med vad vi föreslagit i utgiftsökningar, 33 milj. kronor, resulterar alltså i en nettoutgiftsminskning på cirka 126 milj. kronor för budgetåret 1954/55. Med andra ord: för skattelättnader 1954/55 har vi enligt högerförslaget till vårt förfogande 126 milj. kronor. Frågan är då: Hur skall vi disponera dessa besparingar?

Jo, först och främst vill vi sänka den statliga inkomstskatten genom att uttagningsprocenten sättes till 100. Enligt beräkningarna i propositionen nr 215 blir inkomstbortfallet härigenom 75 milj. kronor. Vidare vill vi slopa kvarlåtenskapsskatten, vilket betyder ett nettobortfall på cirka 18 milj. kronor. Omsättningskatten och utskänkings-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

skatten på spritdrycker skulle kunna sänkas till vad högern yrkade i samband med beslutet om spritskatternas ökning. Detta skulle betyda cirka 25 milj. kronor i skattelättnader. Sänkning av skogsvårdsavgiften samt införande av avdragsrätt för erlagd förmögenhetskatt samt höjning av det skattefria beloppet för förmögenhetskatt för äkta makar från 50 000 till 75 000 kronor skulle sammanlagt betyda en skattelättnad av cirka 9 milj. kronor. Detta ger oss sålunda en total skattelättnad av cirka 127 milj. kronor. Utgiftsminskningarna var 126 milj. kronor. I stort sett skulle alltså budgeten vara balanserad för året 1954/55 om den svenska riksdagen ville gå in för en statlig budgetpolitik i enlighet med högerförslaget. Då har jag ändå inte räknat med de inkomstminskningar för statsverket som sjukförsäkringen åstadkommer och som undgås vid ett bifall till våra förslag. Dessa minskningar sammanhänger med att försäkringspremierna och arbetsgivarbidragen får avdragas i deklARATIONEN. För helt budgetår kan dessa indirekta kostnader beräknas uppgå till 60 à 65 milj. kronor.

För budgetåret 1955/56, d. v. s. det år då skattesänkningen helt skulle slå igenom, uppgår skattesänkningen på de berörda posterna till cirka 315 milj. kronor. Utgiftsminskningarna detta år för sjukförsäkringen och bostadsförsörjningen skulle enligt vårt förslag bli cirka 286 milj. kronor. Det belopp som sålunda återstår att täcka genom andra utgiftsminskningar utgör cirka 29 milj. kronor, vartill kommer de 8,6 milj. kronor för vägutgifter som vi föreslagit skola överföras till den allmänna budgeten i stället för att avräknas mot automobilskattemedel. Det är sålunda i runda tal något mindre än 40 milj. kronor som behövs ytterligare, men detta belopp täckes av nyss berörda indirekta kostnader för sjukförsäkringen.

Vidare vill jag fråga: Finns det inte möjligheter att under löpande budgetår

företa åtgärder som ytterligare kunde stärka budgeten? En analys av de senare årens budgeter visar att stora förändringar kan ske under ett budgetår i både den ena och den andra riktningen. Av propositionen nr 215 framgår t. ex. att balans under nu löpande år erhålles endast därigenom att beslutade anslag ej kommer att utnyttjas. Man hade räknat med att av äldre anslag skulle under nu löpande budgetår förbrukas 140 milj. kronor. Så kommer ej att ske, utan i stället uppskjutes beslutade utgifter på 90 milj. kronor. Här är alltså en differens på inte mindre än 230 milj. kronor. Detta visar att det finns möjligheter, och därför får icke en majoritetsgrupp, som gjort beställningar och som står inför att betala räkningen, förmäna en minoritetsgrupp att sammanfatta sina beställningar eller sina utgiftsförslag, då riksdagen är färdig med sitt arbete. Minoritetsgruppen bör då också ha rätt att visa vad som behövs för att dess räkningar skulle kunna helt betalas. Sveriges folk får då klart för sig att det verkligen finns *två realiserbara alternativ* i dagens politik — ett alternativ som förutsätter att det allmänna tar allt större och större ansvar för den enskilda människan men samtidigt därmed också tar hand om allt större och större del av vederbörandes inkomst, *ett annat* alternativ som innebär att människorna tar ett större ansvar för sig själva men då också får disponera en större del av sin inkomst. Man kan också säga att enligt regeringens alternativ dirigeras till stor del människornas konsumtion i vissa avseenden av staten, medan det i högerns alternativ finns större plats för de enskilda att själva leda sin konsumtion på sätt de finner lämpligt.

En fråga som ständigt uppkommer i samband med talet om skattesänkningar är med vilket belopp som statsverkets inkomster kommer att minskas vid en angiven sänkning av skatten. Här bryter sig meningarna mycket starkt mot

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

varandra. En del anser att man måste räkna rent matematiskt och sålunda minska de ursprungligen beräknade intäkterna direkt med hela den summa som minskningen avser. Andra åter har den uppfattningen att en skattesänkning har så stora psykologiska och samhälls-ekonomiska verkningar att det inkomstbortfall för det allmänna, som man rent matematiskt räknar med vid en skattesänkning, efter någon tid mer än väl kompenseras genom stegrad arbetsintensitet med åtföljande ökade individuella inkomster, som i sin tur leder till ökade skatteinkomster för staten. Denna senare uppfattning är starkt utbredd i en del andra länder som företagit skattelättnader med utgångspunkt från just detta betraktelsesätt. Även den meningsriktning jag tillhör hävdar, att en skattesänkning ej nödvändigtvis behöver om någon tid betyda minskade inkomster för staten. Skattesänkningen kommer, som vi så många gånger har sagt, att stimulera till ökat arbete och ökat sparande. Dessutom bör den vara en verksam hjälp vid myndigheternas bekämpande av skatteflykten. Vi menar alltså att en skattesänkning snart kommer att betala sig. Det finns också av denna anledning en reserv i vår alternativa budget som vi inte räknat med i den matematiska sammanställningen.

I propositionen nr 215 tar finansministern på nytt upp problemet om förenkling av skattesystemet. Han gör där gällande att denna förenkling av praktiska skäl måste få formen av skattelättnader för löntagare och andra av reformen berörda kategorier samt att en sådan reform bör gå före en generell minskning av inkomstskatten genom en sänkning av uttagsprocenten. Vad betyder detta finansministerns uttalande? Betyder det att skattelättnader till en början endast skall komma vissa kategorier till del och att andra skall få vänta? Skall exempelvis arbetstagare få lättnader i första omgången, medan jordbrukare och andra företagare skall

få vänta? Detta problem berördes som hastigast vid utskottsbehandlingen, men någon klarhet fick vi inte. Jag hoppas att finansministern i dag skall ge oss besked på den punkten.

Bevillningsutskottets betänkande nr 57 behandlar även kvarlåtenskapsskatten. Till denna har högern alltid intagit en avvisande ståndpunkt. Partiet gick sålunda enhälligt emot kvarlåtenskapsskattens införande vid 1947 års riksdag och har därefter varje år, utom under den tid då 1949 års skatteutredning arbetade, i motioner krävt dess avskaffande, och riksdagsgruppen har enhälligt röstat mot skattens bibehållande. Högern har ställt sig helt oförstående till denna skatteform — om den med sin i vissa lägen rent konfiskatoriska utformning över huvud taget skall betecknas som skatt. Hela kvarlåtenskapsskattens konstruktion är sådan att den av framstående företrädare för den finansiella vetenskapen blivit betecknad som ett juridiskt missfoster utan motstycke i vår lagstiftning. Dess konfiskatoriska verkan framträder klart, och den har redan nu påtagligt påverkat sparandet och viljan till produktiva insatser och till risktagande. Fiskaliskt sett lämnar kvarlåtenskapsskatten ett belopp som är ganska obetydligt och som inte tillnärmelsevis motsvarar vad dess tillskyndare beräknat eller förutsett. Att under sådana förhållanden kvarhålla denna skatt synes oss högermän orimligt. Den bör omedelbart avskaffas.

Bevillningsutskottet har i sak ingenting anfört till motivering för kvarlåtenskapsskattens bibehållande. Utskottet faller endast tillbaka på ett uttalande av föregående års bevillningsutskott, att förutsättningarna för kvarlåtenskapsbeskattningen ej undergått sådana förändringar, som kan motivera ett annat ställningstagande än som riksdagen intagit tidigare. Detta är ju ingen motivering. Aldrig har jag heller i andra sammanhang kunnat finna att någon saklig mo-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

tivering presterats som talat för bibehållandet av denna olyckliga skatt.

Kvarlätenskapsskattens slopande var ända fram till 1952 ett enigt borgerligt krav. Sedan 1952 har det emellertid uppstått en viss förvirring inom ett av de partier som kallar sig borgerliga, nämligen bondeförbundet. Vid voteringar här i riksdagen både vid 1952 och 1953 års riksdag har endast ett fåtal bondeförbundare stött högerens och folkpartiets krav på kvarlätenskapsskattens omedelbara slopande. Ett stort antal av bondeförbundets ledamöter har röstat emot kvarlätenskapsskattens omedelbara slopande, och en hel del av dem tycks numera inte ha någon mening alls om denna skatt, ty de har avstått från att rösta. Det är väl numera ingen hemlighet att vid utskottsbehandlingen i år samtliga bondeförbundsledamöter avstod från att rösta då det gällde att taga ställning till frågan om kvarlätenskapsskattens vara eller icke vara. Förvirringen inom bondeförbundet i denna fråga har resulterat i att man nu i år försöker att på nytt ena partiet genom att föreslå en skyndsam utredning angående avvecklingen av kvarlätenskapsskatten.

Då ett liknande utredningsförslag behandlades här i riksdagen den 21 maj 1952, frågade finansministern herr Jonsson i Skedsbygd vad en sådan utredning skulle tjäna till. Detsamma frågar jag här i dag: Vartill syftar bondeförbundet med sitt förslag om utredning? Vad skall utredningen tjäna till? Frågan var ju föremål för behandling av 1949 års skatteutredning, som lade fram sitt betänkande först i slutet av år 1951. Då ansåg bondeförbundets representant att utredningen visat att kvarlätenskapsskatten kunde slopas. Har det sedan december 1951 hänt någonting som medfört, att bondeförbundarna nu är tveksamma rörande kvarlätenskapsskatten? Enligt min uppfattning har det, om det hänt något sedan dess, närmast varit sådant som skapat klarhet kring att kvarlätenskapss-

skatten kan tagas bort. Vi vet nämligen nu att det ur fiskalisk synpunkt rent matematiskt sett rör sig endast om 15—20 miljoner kronor.

Bondeförbundets representanter i bevillningsutskottet säger också i sin reservation att »den kritik som sålunda riktats mot denna beskattningsform har allt efter erfarenheterna vunnit i styrka». Detta torde väl innebära att bondeförbundet hävdar att skatten är av konfiskatorisk natur, att den genom sin konstruktion drabbar orättvist, att den verkar hämmande på sparviljan, att den motverkar skapandet av nya företag, byggda på tillräckligt eget kapital, att den ökar skuldbördan för jordbruket och andra företagare etc. När bondeförbundet erkänner och hävdar allt detta — varför då utreda? Jag emotser med intresse herr Jonssons i Skedsbygd motiv för en utredning. Vore det inte mest konsekvent av bondeförbundet, att det i denna fråga slutade med att göra vänster om och i stället gjorde rättning höger, så att de på nytt kommer in i de borgerliga led, som kräver kvarlätenskapsskattens omedelbara slopande?

Jag skulle slutligen, herr talman, vilja fråga, om inte t. o. m. socialdemokraterna fick sig en tankeställare, då vår förre mångåriga socialminister Möller för någon vecka sedan i första kammaren talade om restaureringen av Mälsåkers slott. Han kände sig medveten om att han varit med om att genomföra en beskattning, som gjort det omöjligt för privatpersoner att klara utgifter som de tidigare brukat åtaga sig, och han fann i detta en motivering för att staten i ett fall som detta måste träda in och lämna bidrag. Jag erinrar mig också i detta sammanhang vad herr Hagberg i Malmö under skattedebatten i fjol sade om att vi en gång i tiden haft en s. k. pärlskatt, som blev så dyr att vi inte kunde ha den kvar. Kan detta inte också bli förhållandet även med vissa andra skatter? Är inte förre socialministerns uttalande ett klart bevis för att riksdags-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

majoriteten gått för långt i sin beskattningspolitik och att det vore rimligt att åtminstone kvarlåtenskapsskatten omedelbart slopades?

Herr talman! I anledning av vad jag anfört ber jag att få yrka bifall till reservation I av herr Velander och mig i vad avser de i denna reservation upptagna punkterna A, B 2) och C.

Häruti instämde herr Nilsson i Bäste-kille (h).

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf):

Herr talman! Debatten om skattens höjd eller med andra ord det rådande skattetrycket är ju inte av i dag. Redan i min barndom brukade gubbarna, när de kom tillsammans, sitta och resonera om skatten, och särskilt var det då varje liten höjning av den kännbara kommunalskatten som föranledde reaktioner. Denna debatt om skatten pågår fortfarande och kommer väl att pågå efter oss också, men den har intensifierats genom de kraftiga skattehöjningar som företagits under de sista åren.

När man för denna debatt om skatten, bör man också fråga sig: vad får jag för de pengar jag betalar i skatt? Vad kan samhället åstadkomma för dem? Är priset på de varor, som jag köper, för högt eller inte?

När skatten har nått en sådan höjd som den f. n. har, inställer sig också andra frågor: »Hur mycket kan jag som enskild inkomsttagare betala i skatt utan att allt för mycket beskära min levnadsstandard?» Eller »Hur mycket kan jag som företagare betala i skatt utan att hindras att rationalisera och förbättra driften till gagn för mig själv, för de anställda och för samhället?» Det är givet att något allmängiltigt svar på dessa frågor inte står att erhålla, men som allmän regel kan man säga, att om skatten når en sådan höjd, att samhället med dessa skattemedel kan bereda vissa enskilda långt större för-

måner än den enskilde skattedragaren har råd att själv kostar på sig, då kan man ifrågasätta om inte skatten verkligen har blivit för hög. När den enskilde individen allvarligt börjar överväga, huruvida han skall anstränga sig för att skaffa sig ytterligare inkomster eller våga kapital i kanske riskfulla företag för att förbättra sin ställning, då har man nog också kommit något för långt.

Skatterna är höga, därom är vi alla ense. 1949 års skatteutredning gjorde vissa undersökningar på detta område. Även om resultaten inte var entydiga i alla avseenden, kom utredningen enhälligt till den uppfattningen, att skattetrycket om möjligt borde lindras. De undersökningar, som verkställdes av utredningen för att överblicka statens behov av inkomster de närmaste åren, ledde även till att utredningen kunde föreslå dels större skattefria avdrag, dels omarbetade skatteskalor för äkta makar, dels en avsevärd skattesänkning, som sträckte sig över hela skalan även om den givetvis blev procentuellt större i de lägre inkomstskikten. I en särskild skrivelse uttalade också utredningen, att om regering och riksdag ålade sig tillräcklig återhållsamhet när det gällde nya utgifter skulle det vara möjligt att genomföra det skisserade förslaget.

När 1952 års riksdag hade att ta ställning till frågan om skattesatserna, förelåg ett betydande budgetöverskott. Detta beräknades då uppgå till över en miljard kronor. Finansministern vågade emellertid inte i det dåvarande läget helt följa utredningens förslag utan nöjde sig med att föreslå skattesatser, som väl i realiteten kom att utgöra ett medeltal mellan de dåvarande skattesatserna och de av utredningen föreslagna. Jag talade och röstade vid det tillfället för utredningens förslag. En bidragande orsak därtill var min på erfarenhet grundade uppfattning att ett öppet redovisat överskott i den statliga budgeten omedelbart komme att medföra

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

att många intressenter anmälde sig och ville ha del av detta.

Emellertid sträckte sig Korea-krigets verkningar så småningom även till vårt land. Den inflationistiska utvecklingen nådde även oss och valutadevalveringen medförde högre priser. Penningvärdets fall utlöste omedelbart frågan om kompensation för vissa grupper. Levnadskostnadernas höjd blev ju en helt annan, medan lönerna stod kvar på den tidigare nivån. Jag hörde då varken från högern eller folkpartiet några invändningar mot att lönerna återställdes till det realvärde för de förut hade haft.

Härtill kom någonting som enligt min mening var avgörande, nämligen att det skärpta utrikespolitiska läget av oss krävde ökade insatser för vårt försvar. Under den tid då skattentredningen arbetade hade försvarskostnaderna inte nått upp till fullt en miljard kronor. Vi har sedan dess undan för undan ökat desamma. De är i dag uppe i mer än det dubbla. Om denna post hade kunnat hållas kvar på den nivå som den hade i början på 1950-talet, hade bara detta medfört att skatterna kunnat sänkas inte bara 10 utan också kanske 20 enheter. Om det hade varit möjligt att sänka skatterna till låt oss säga 90 procents uttag i stället för till 100 hade — det är jag övertygad om — högerpartiet i alla fall kommit med ett förslag om ytterligare sänkning. Jag är lika övertygad om att folkpartiet då om möjligt hade kommit med ett förslag som låg något litet tuppfjät under högerns skattesänkingsförslag. Hur sådana förslag skall genomföras, spelar för oppositionen mindre roll. Högern har ju numera, kan man säga, gått ifrån den gällande demokratiska formen för samarbetet partierna emellan, enligt vilken minoriteten får böja sig för majoritetens beslut och inte får söka undandra sig följderna av de beslut som fattats.

I dag arbetar vårt samhälle under

mycket gynnsamma ekonomiska förhållanden. Efterfrågan på våra huvudsakliga exportartiklar, järn- och träprodukter, är mycket god. Vårt näringsliv har i stort sett mycket goda konjunkturen. Full sysselsättning, på vissa områden till och med överfull sysselsättning, råder. Det skulle under sådana omständigheter vara en synnerligen oklok politik att inte låta statens inkomster täcka utgifterna utan tvingas underbalansera budgeten.

Man kan i dag med fullt fog fråga oppositionspartierna, högern och folkpartiet: Om vi i dag på toppen av en högkonjunktur inte täcker statens löpande utgifter, hur skall då dessa täckas under en eventuell lågkonjunktur? Skall vi då låna pengar för att täcka dem? Om en enskild företagare handlar på det sättet, kommer han snart på obestånd, och jag tror att även om staten har andra möjligheter att skaffa sig inkomster, t. ex. genom skatter, gäller i stort sett samma regler för samhället som för en enskild företagare. Eller skall vi göra som folkpartiet föreslår, d. v. s. underlåta att göra avskrivningar och på det sättet genom vissa rent bokföringsmässiga transaktioner söka visa upp balans mellan utgifter och inkomster? Ett enskilt företag, som handlar på det sättet, inger i varje fall inte något större förtroende. Eller kan vi under en lågkonjunktur genom att sänka lönerna minska statens utgifter? Eller kan vi minska försvarsutgifterna? Dagens utrikespolitiska läge tyder inte på att så är fallet.

Det är därför klokt att när man befinner sig i en sådan situation att man har relativt goda inkomster, söka inte bara balansera inkomster och utgifter utan även i den mån det är möjligt skapa dolda reserver för att kunna möta en eventuellt kommande lågkonjunktur. Så handlar i varje fall ett välskött enskilt företag, om det har möjlighet därtill.

Man kan inte förfara på det sätt

Beräkning av bevillingarna för budgetåret 1954/55, m. m.

högern pläderat för i sin motion. Det heter där, att om riksdagen hade följt högerens propåer, skulle det varit möjligt att sänka skatten, och på den grunden yrkas skattesänkning. Det är bara det lilla ordet »om» som kommit emellan, och det erinrar om en gammal ordlek: »Om inte om hade varit, hade gumman kunnat stånga kon.» D. v. s. hon skulle haft horn i stället för kon! Det är sådant, som omöjligen kan ske.

Man kan emellertid konstatera en brist på samarbete mellan högern och folkpartiet i detta fall. De har olika motiveringar för sitt yrkande på skattesänkning. Sammanlagt skulle skattesänkningen ha blivit tio procent enligt folkpartiets och tio procent enligt högerens motivering. På det sättet hade vi enligt deras förslag kommit ner i en uttagningsprocent på 90 procent av grundbeloppet. När nu folkpartiet och högern inte godtar varandras motiveringar, kan man väl inte fordra, att vi, som vill ta ansvaret för de beslut som fattas, godtar deras motiveringar.

Om man granskar högerens redovisning över de besparingsåtgärder högern vill vidta, kan man kanske samtidigt konstatera, att när det gäller sådana poster, där högern vill antingen ha högre utgifter eller minska statens inkomster, har man glömt bort en del betydelsefulla saker. Man har glömt, att man har pläderat för ett återinförande av den fria avskrivningen, som för nästkommande budgetår skulle betyda utgifter på ca 75 miljoner kronor per halvår, d. v. s. ungefär vad sjukvårdsreformen kostar. Man har glömt, att man har motionerat om att ge de äldre pensionerade tjänstemännen en pension, anpassad efter det nya löneläge som uppstått genom de underhandlingar som förts — dessa äldre tjänstemäns pensioner grundar sig ju på helt andra löner.

Vad beträffar sjukvårdsreformen är det inte heller så säkert, att man i verkligheten är helt överens på den

punkten. Härömdagen såg jag en höger-tidning introducera en aktad ledamot av denna kammare, som skulle hålla ett föredrag i Göteborg, såsom en av dem som verksamt bidragit till sjukvårdsreformens genomförande. På vissa orter kanske man får använda sig av den taktiken, att man säger att högern märkbart har bidragit till reformen, medan man på andra orter får säga att högern gått emot den. Man får med andra ord ha tvenne föredrag med sig i portföljen och läsa upp dem där det passar. Man får dock se till att det inte går så som det gick för den nationelle talaren på den tiden man spred politisk upplysning från detta håll. Han hade tvenne olika föredrag med sig, ett för staden och ett för landsbygden. Han råkade läsa upp landsbygdsföredraget i staden med den påföljd, att han fick skudda stoftet av sina fötter fortast möjligt.

Ja, herr Kristensson i Osby kommer omedelbart efter mig att förklara folkpartiets synpunkter och därför skall jag inte vidare uppehålla mig vid dessa. Inom bondeförbundet anser vi att de nuvarande skatterna är för höga. Vi anser att det inte bara gäller statskatten utan i lika hög grad kommunalskatten. Den kommunala beskattningen har på senaste tiden — genom att statsmakterna ålagt kommunerna att överta vissa krävande utgifter — stigit i så hög grad, att den i många kommuner med ett svagt skatteunderlag känns betydligt hårdare än statsbeskattningen. Jag tror att det är lika viktigt att även titta på den detaljen ett slag. Hur den skall lösas, därom vågar jag inte alls ha någon mening i dag. Någon verklig skattelättnad är emellertid inte möjlig så länge regering och riksdag beslutar ständigt nya utgifter utan att samtidigt göra klart för sig vad reformerna kostar och varifrån medlen skall tas. Jag tror dock inte att det är så lyckligt att i nuvarande läge söka underbalansera budgeten eller genom rent bok-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

föringsmässiga avskrivningsåtgärder eller underlåtenhet att avskryva söka nå en siffermässig balans i budgeten.

På ett område har vi emellertid ansett en skattesänkning vara möjlig. Jag står, herr Nilsson i Svalöv, fortfarande fast vid den ståndpunkt jag hela tiden intagit när det gäller kvarlåtenskapsskatten. Jag anser att denna åstadkommer en hel del svårigheter, att den drabbar orättvist och slår blint. I vissa fall motverkar den t. ex. jordbrukarungdomens strävan att överta fädernas yrke, och ibland hindrar den familjeföretag att existera. Jag har dock inte lyckats övertyga motståndarna om detta. Nu har i alla fall denna skatt varit i verksamhet några år, varför vi har ett visst material att stödja oss på. Vi har samlat tillräckligt med erfarenhet. Då menar jag att det vore alla skäl att göra en utredning på den punkten och se efter, om jag har rätt när jag säger att denna skatt bör avskaffas, eller om de andra har rätt när de säger att verkningarna inte är allvarliga. Meningen med vår reservation är just detta. Jag hoppas att herr Nilsson i Svalöv har fått svar på de frågor han ställde till mig. Jag kan dessutom upplysa herr Nilsson om att jag kommer att rösta för hans yrkande om kvarlåtenskapsskattens omedelbara avskaffande, därest vårt eget yrkande om skrivelse blir utslaget. För min del är jag nämligen fullt övertygad om att skatten bör bort. Det är inte jag som har ändrat ståndpunkt i detta fall, utan jag vill bara försöka övertyga de andra så att de ändrar ståndpunkt.

För att åstadkomma en skattesänkning krävs det av oss alla återhållsamhet när det gäller nya anslag och nya åtgärder. Man kommer ju från de olika partierna — till och med från högern — med yrkande om ökade utgifter för staten. Om en parlamentarisk kommitté hade fått i uppdrag att syssla med dessa frågor och gå till botten med dem för att undersöka huruvida det är möj-

ligt att göra besparingar och åstadkomma en skattelindring, då hade man från riksdagens sida kunnat vänta åtminstone någon liten respekt för deras uppfattning, eftersom representanter för olika partier lagt fram sin syn på saken. Det visade sig att 1949 års skattekommitté enhälligt kunde komma fram till ett resultat rörande inkomstskatten. Vi är förmättna nog att tro att det skulle vara möjligt för en sådan kommitté att i varje fall peka på några saker, om vilka man kunde komma överens.

Jag hoppas att jag med detta tydligt har klargjort, att vi inom bondeförbundet i minst lika hög grad som oppositionen vill arbeta för lägre skatter. Vi vill emellertid skapa förutsättningar för dessa lägre skatter. Vi vill inte på det sätt som man gör bara komma med påståenden utan vi vill ha någon grund för vårt handlande.

I den kungl. propositionen säger emellertid finansministern en sak, som gjort oss något betänksamma. Han säger, att den viktigaste uppgiften är nu att åstadkomma en förenkling av taxeringsförfarandet, och att denna förenkling måste medföra en sänkning av skatten för vissa inkomstgrupper — löntagare och tjänstemän. Jag hoppas att finansministern inte där menar, att man skall ge en viss grupp medborgare skattelättnader framför andra. Likheten inför lagen måste väl bibehållas även i en skattelagstiftning. Jag skulle också vilja fästa uppmärksamheten vid att många av dessa grupper har dolda förmåner. De har t. ex. pension, de har sin ålderdom tryggad — det har tyvärr inte flertalet svenska medborgare i dag. Man skall i ett sådant här fall ta hänsyn till alla samverkande faktorer.

Av vad jag här i korthet anfört, herr talman, framgår att jag kommer att yrka bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen rörande kvarlåtenskapsskattens avskaffande samt i övrigt bifall till utskottets förslag.

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom herr Jonsson i Skedsbygd representerar regeringspartierna, må det ursäktas mig att jag på detta tidiga stadium tar en kort replik. Det var en sak som jag inte kunde underlåta att lämna ett genmäle till.

Herr Jonsson sade att högern har gått ifrån den demokratiska ordningen, som innebär att minoriteten får böja sig och ej undandra sig sitt ansvar. Nej, herr Jonsson, vi inom högern undandrar oss inte vårt ansvar. Beslutar den svenska riksdagen i dag, att vi skall föra den budgetpolitik som socialdemokraterna och bondeförbundet föreslagit, då kommer vi att lojalt följa detta förslag och betala de skatter som beslutas. Men till den demokratiska ordningen hör att ett minoritetsparti får säga sin mening och lägga fram sina förslag. Hur skall vi kunna få ett alternativ i svensk politik, om minoriteten skall undertryckas så som herr Jonsson lät förstå att den skulle?

Sedan vill jag bara säga herr Jonsson, att högern aldrig har gått emot sjukförsäkringen. Vad vi begär är ett uppskov med dess ikraftträdande till dess att vi kan finansiera densamma utan skatteskärpningar.

Det var ett magert svar jag fick på min fråga rörande vad utredningen om kvarlåtenskapsskatten skulle tjäna till. Vad herr Jonsson sade var ingenting utöver vad som står i den reservation han har fogat till utskottsbetänkandet.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan försäkra herr Nilsson i Svalöv att jag är tacksam för hans deklaration, att högern inte skall komma med opposition på något sätt.

Det skulle också vara glädjande om man ute i valstriden ville uppträda på samma sätt. Jag har aldrig haft den minsta tanke på att någonsin undertrycka högern och dess möjligheter att föra sin talan.

Jag återkommer till frågan om kvarlåtenskapsskatten. För herr Nilsson i Svalöv och mig behövs ingen utredning, men utredningen behövs för att klargöra för andra att skatten har dessa skadliga verkningar.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! De båda föregående talarna har ganska utförligt uppehållit sig vid den gamla tvistefrågan om kvarlåtenskapsskattens vara eller icke vara. Jag tror för min del att det är lämpligt, att man bereder den frågan ett ganska stort utrymme i dagens debatt, eftersom vi under de senaste årens skattedebatter nog i stort sett i den frågan hänvisat till tidigare argument.

Jag vill för min del i detta hänseende instämna i den kritik, som de båda föregående talarna har framfört mot denna skatt. Också vi inom folkpartiet anser, att den principiella motiveringen för kvarlåtenskapsskatten inte är hållbar, och vi har liksom högern föreslagit, att denna beskattningsform skulle försvinna redan den 1 juli i år. Men vi har till detta yrkande också fogat, att frågan om en moderat höjning av arvslottsskatten bör utredas. Är det möjligt, herr finansminister, är det möjligt, herr Hedlund — jag vet inte var han har sin placering men han var här nyss — att bestrida påståendet, att det vid dödsfall ofta är svårigheter för familjeföretag, det må gälla jordbruk, handel eller industri, och att dessa svårigheter understundom fördjupas genom att kvarlåtenskapsskatt utgår? Man kan säga att det bara är ett fåtal som drabbas av denna skatt, och det är naturligtvis riktigt, men också om det är ett fåtal blir skatten ändå lika orättvis.

I bondeförbundets reservation har

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

man en mycket hård skrivning om denna skatt. Man säger att den kritik som riktats mot denna beskattningsform allt efter erfarenheterna har vuxit i styrka, och vidare att det är tydligt att det beräknade beloppet, ca 18 milj. kr., icke kompenserar de obestridliga nackdelar i produktionshämmande hänseende som skattens uttagande innebär. Detta uttalande av bondeförbundets reservanter förefaller mig vara ord och inga visor. Det betyder väl att man på det hållet anser, att denna skatt påminner om de beryktade ristuggningsmaskinerna från första världskriget. Om man har den uppfattningen, tycker jag nog att man borde ha ställt yrkande om borttagande av skatten, men det har man inte gjort.

Vad säger herr finansministern om bondeförbundsreservationens påpekande av denna skatts produktionshämmande verkan? Vad säger statsrådet Hedlund? Anser han tiden vara mogen för åtgärder på detta område? För min del måste jag säga, att tiden rent av är övermogen för en begravnin g av denna skatt. Den borde inte sörjas av någon.

Herr Jonsson i Skedsbygd talade om bristande samarbete mellan oppositionspartierna. Har man inte rätt att på detta område tala om bristande samarbete mellan koalitionsbröderna?

Jag går nu över, herr talman, till den centrala frågan i denna debatt, nämligen höjden av inkomstskatten för fysiska personer.

Vi har under detta sekel haft en välståndsutveckling i vårt land av helt andra dimensioner än tidigare. Det har berott på många faktorer. Arbetare, tjänstemän, lantbrukare, företagsledare, alla har samverkat till att materiellt förkovra detta land. Men förutsättningen har varit att kapital stått till förfogande. Arbetsvilja och sparande har burit frukt, och dessa ting är också i framtiden förutsättningar för utvecklingen.

Under denna diskussion har det re-

dan, framför allt av herr Jonsson i Skedbygd, talats åtskilligt om 1949 års skattekommitté, och jag finner detta högst befogat och naturligt. 1949 års skattekommitté sysslade inte så mycket med utgifterna utan mer med verkningarna av skattetrycket på sparande, arbetsvilja, deklarationsmoral o. s. v. Det är givet att denna utredning av en parlamentariskt sammansatt kommitté, som i många stycken var enhällig, har sin stora betydelse.

Vi bygger på denna kommittés arbete och på erfarenheter då vi säger, att en skattelättnad befrämjar sparande och arbetsvilja och därmed framstegstakten i vårt samhälle. Jag vill särskilt understryka att man, även om dessa långtidsverkningar inte omedelbart framträder i statens inkomster, ändå bör beakta dem i en diskussion sådan som denna, och framför allt finner man det angeläget, om man tror på dessa konsekvenser, att långtidsverkningarna får framträda ju förr desto hellre.

Folkpartiet har för sin del föreslagit, att inkomstskatten skall minskas med omkring 10 procent genom att uttagningsprocenten sättes till 100, medan regeringen föreslår 110. Det är mening en att vårt förslag skulle träda i kraft den 1 januari 1955.

Jag skulle tro att vi alla här i kammaren är överens om att det nuvarande skattetrycket är hårt, men meningarna går isär i frågan, huruvida det finns utrymme för en sänkning. Det är min uppfattning, att sådant utrymme finns.

Vårt förslag skulle medföra ett inkomstbortfall på omkring 75 miljoner kronor för budgetåret 1954/55. Riksdagens beslut förra veckan innebar en överavskrivning på ca 160 miljoner kronor på de statliga bostadslånen, och vi hävdar med hänvisning till detta, att det finns utrymme för en skattelättnad under budgetåret 1954/55. Jag skall inte mycket fördjupa mig i denna fråga, men jag vill ändå betona att folkpartiet

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

i sitt ställningstagande har ansett, att varje år skall bära sin börda, att skattebetalarna nu inte skall betala för årtionden framåt. Vi anser att regeringens politik på detta område innebär ett statligt tvångssparande, medan vi genom skattelättnader vill skapa större möjligheter för den enskilde att spara. Jag vill betona att vi anser detta i hög grad vara en reell fråga. Om man vill kalla den en bokföringsfråga, tycker jag det är orimligt att en sådan skall lägga hinder i vägen för en så angelägen sak som en skattelättnad.

Man talar om att folkpartiet under denna riksdag har föreslagit ökade utgifter under nästa budgetår. Det har hänt på vissa områden, men jag vill framhålla att det gäller mycket blygsamma belopp, som sammantagna är mycket mindre än de besparingar vi har föreslagit. Besparingarna är mångdubbelt större. Jag vill ha detta fastslaget redan vid denna tidpunkt i debatten.

För budgetåret efter nästa, 1955/56, medför vårt förslag ett ytterligare inkomstbortfall på ca 175 miljoner kronor. Vi räknar alltså med att en sänkning av den statliga inkomstskatten med 10 procent på ett helt budgetår skulle medföra ett inkomstbortfall för staten på cirka 250 miljoner kronor. Om man då för budgetåret 1955/56 tar hänsyn till den automatiska inkomstökning som äger rum genom en normal framstegstakt och också tar hänsyn till den automatiska utgiftsstegringen samt vidare går in för att ingen överavskrivning skall äga rum på de statliga bostadslånen under budgetåret 1955/56, så menar vi att det också för detta år finns utrymme för den skattelättnad som vi inom folkpartiet har föreslagit. Men jag vill gärna tillägga att jag är fullt på det klara med att det fordras återhållsamhet beträffande statens utgifter.

I den motion från folkpartiet som lämnades i januari hade vi försökt oss på en prognos beträffande inkomstut-

vecklingen för de närmaste åren. Vi menade att en sådan borde göras och ställas emot de automatiska utgiftsberäkningar som var gjorda. Vi betonade givetvis i motionen, att detta gällde endast uppskattning, och den saken är ju helt naturlig. För att få frågan ytterligare belyst reste vi det kravet i motionen, att man från statsmakternas sida skulle göra en mera fullständig prognos.

Jag är fullt på det klara med att det är en vanskelig uppgift att göra prognoser för längre tid. Felmarginalen måste bli större ju längre man kommer i framtiden, och det är mycket möjligt att sanningen på detta område ligger någonstans emellan de siffror som finansministern har angivit i propositionen och dem som har angivits i vår motion. Men även om uppgiften är vanskelig menar jag, att det ändå kan vara av värde att man söker sig fram efter denna linje, och i finansministerns proposition finns en del siffror på detta område; de stöder sig på uppgifter från riksräkenskapsverket. För vår del skulle vi nog gärna vilja ha detta material mera fullständigt redovisat och ytterligare bearbetat, och det gör att vi i vår motion har rest krav på en fullständigare prognos.

Det förefaller mig, som om finansministern för sin del har fäst ett visst avseende vid den gjorda prognosen, eftersom finansministern tycks anse, att det om ett par år skulle kunna finnas större möjlighet till skattelättnader än nu.

Vi har inom folkpartiet också föreslagit en utredning beträffande borttagandet av den skatteskärpning som uppstått för lägre inkomsttagare genom inflationen. Nu har priserna stabiliserats, och man kan nu lättare än tidigare få en överblick över detta område. Vi har i detta fall lämnat en del siffermaterial i motionen, och herr Ohlin var i remissdebatten inne på en siffermässig belysning av detta problem. Jag

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

skall därför inte fördjupa mig i något siffermaterial. Jag vill endast framhålla, att vi inom folkpartiet betraktar detta som en angelägen sak, men att vi därvidlag inte kan välja tillvägagångssättet förrän frågan är utredd.

Finansministern har vid upprepade tillfällen talat om att genomföra en förenkling av vårt skattesystem genom schablonavdrag. Det är klart att hela detta kapitel intresserar allmänheten såväl som oss riksdagsmän i hög grad. Då vi här för en tid sedan diskuterade frågan om försäkringsavdraget, framställde jag den frågan till finansministern, om man kunde räkna med att de, som efter nuvarande beskattningsregler har rätt till större avdrag än det kommande schablonavdraget, får behålla denna avdragsrätt, givetvis efter deklaration. Jag fick inte något svar på den frågan under den diskussionen. Jag vill upprepa frågan här i dag, och jag vore tacksam om finansministern kunde svara. Jag anser det nämligen vara värdefullt, att man kunde lätta på slöjan kring detta blivande förslag, om det nu över huvud taget är möjligt för finansministern. Jag menar att det är lämpligare att finansministern gör det här i riksdagen än vid ett föredrag för allmänheten.

Vi har inom folkpartiet tidigare framfört krav på att den årliga förmögenhetsskatten skulle justeras, så att man fick bort den skönhetsfläck som ligger däri, att vid hög kapitalavkastning och hög inkomst skatten kan ta mer än avkastningen av kapitalet. Vi har sagt att detta kan rättas till genom att förmögenhetsskatten blir avdragsgill. Vi har också rest kravet på en höjning av det fria beloppet beträffande den årliga förmögenhetsskatten för äkta makar. Likaså har vi framfört önskemål om högre förvärvsavdrag. I princip står vi inom folkpartiet fortfarande kvar vid dessa krav, men vi har inte framfört dem vid årets riksdag. Vi menar att på detta område bör en förbättring

av det statsfinansiella läget avvaktas, innan man kan genomföra dessa reformer.

Däremot, herr talman, håller vi bestämt på att kvarlåtenskapsskatten snart bör avskaffas och vidare på att uttagningsprocenttalet för den statliga inkomstskatten bör sänkas med 10.

Herr talman! Jag yrkar med anförande av dessa synpunkter bifall till den reservation som är avgiven av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Den kritik som från reservanternas sida har riktats mot bevillningsutskottet, som inte har lyssnat till deras röster, tvingar mig att påpeka en sak, som vi allt mera håller på att glömma i riksdagen, nämligen innehållet i § 40 riksdagsordningen, som ännu i denna dag är grundlag. Den paragrafen ålägger bevillningsutskottet att, sedan statsverkets behov blivit utredda och bestämda, föreslå sättet att genom bevillning — skatter av olika slag — åvägabringa jämvikt i statsregleringen. Man kan, herr talman, när man får en sådan uppgift inte komma till annat resultat än att dagens situation här skall vara utslagsgivande.

Det är ju mycket intressant, vad herr Kristensson i Osby säger, att vi föreslog förra veckan det och det. Det har inte någon som helst betydelse i det här sammanhanget, ty när riksdagen skall knyta samman statsregleringen, skall dagens situation vara avgörande för det beslut som skall fattas.

Bevillningsutskottet har vid sitt bedömande av denna sak sökt att gå in i prövning av de olika tingen. Vi har haft föredragande, som vi har frågat, och vi har sökt komma till klarhet och sökt bedöma situationen, så långt det har varit möjligt. Vi har sökt att få prognoser för vad man här kan vänta. Det kan inte hjälpas, att alia sådana prognoser naturligtvis mer eller mindre

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

är gissningar. Vi har genom dessa fördragningar sökt få klarhet, hur läget är ute i världen, och vi har inte kunnat komma till annat resultat än det vi har stannat för. Det finns i det nuvarande läget icke rum för en skattesänkning.

Man kan naturligtvis säga som herr Kristensson, att i förra veckan föreslog vi det och det, men att riksdagen avvisade det. Jag tror emellertid det är riktigare att följa herr Nilssons i Svalöv mening, att man inte genom vissa avskrivningar eller andra knepiga anordningar skall skaffa sig möjlighet att sänka skatten. Det är märkvärdigt, herr talman, att varje gång vi kommer in på dessa problem, utgår man ifrån, att den majoritet, som finns i riksdagen, inte har något intresse för skattesänkning. Det skulle ju i det avseendet vara tillräckligt att hänvisa till vad bevillningsutskottet har skrivit i sitt betänkande i år. Det går ju inte bara att säga att vi klarar de där 75 miljonerna under det budgetår som kommer, ty skatten utgår ju på grund av källskattsystemet kalenderårsvis. Man måste ju också ha klart för sig och räkna med, att det följer fyra uppbörder till, som man måste ta med i beräkningen, om det inte är så, att man vill göra skattesänkning det ena året och skattehöjning kanske på ännu större belopp under det därpå följande. Man har, liksom i den kommunala verksamheten, här strävat efter att hålla skatteuttaget någorlunda jämnt, och jag tror, att det är en riktig politik att handla efter den linjen. Vi måste nog, såsom bevillningsutskottet i sitt betänkande klart och tydligt har skrivit, när vi resonerar om vilka möjligheter det finns att sänka skatten, visserligen räkna med ökade inkomster, men det som är ännu väsentligare är att räkna med minskade utgifter eller åtminstone att inte skapa nya utgifter. Om vi fortsätter på den väg, vi nu är inne på, kan herrarna och damerna försöka aldrig så mycket, men vi kommer i så fall aldrig till något

resultat i fråga om skattesänkning, ty vi kan ju inte trola. Denna kammares ledamöter är ju inte, lika litet som medkammarens, några trollkarlar, som kan underlåta att fästa avseende vid verkligheten. Vad reservanterna här föreslår är lätt sagt, men det är inte lika lätt gjort. Jag håller med högern om att vi måste ta krafttag på detta område, och vi har också i bevillningsutskottet, det vill jag försäkra, i år velat ge finansministern ett stöd i det fortsatta arbetet. Vi har också starkt understrukit just denna punkt, eftersom vi vet att den är svår.

I 1949 års skatteutrednings första direktiv ingick även att man skulle söka överblicka utgifterna. Denna utredning bestod av elva man, och det vore kanske överdrift att påstå, att den redovisade elva olika riktlinjer i stället för en, men det var inte långt ifrån. Detta föranledde oss att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att genom en enmans- eller i varje fall en mycket begränsad utredning söka nå fram till ett resultat i detta hänseende. Vi vet hur det gick. Vi fick en enmansutredning. Vi gillade inte alla de förslag, som den kom med, men man var ju inte ens i regeringen — och ännu mindre i detta hus! — överens om hur vi skulle kunna sänka utgifterna. Det är lätt att tala om att göra detta, men när vi kommer till de konkreta åtgärderna, då har var och en så lätt att deklarera en egen uppfattning, därför att ens fråga står ens hjärta närmare än en annan. Om vi där kunde nå fram till ett resultat, skulle det hälsas med stor tillfredsställelse av bevillningsutskottet och säkerligen också av kammarledamöterna.

Bevillningsutskottet har starkt understrukit, att vi bör sträva fram mot en skattesänkning. Det underliga är emellertid att oppositionen så lätt viftar bort, att vi faktiskt fick en skattesänkning 1952. Att den inte blev vad man den gången väntat hade kanske sina orsaker. När vi här talar om dagens

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

läge, måste vi väl nämligen medge, att förhållandena är väsentligt förändrade jämfört med 1949. Herr Jonsson i Skedsbygd har berört dessa ting, och jag vill bara säga, att man bara behöver studera årets statsverksproposition och de beslut vi fattat här — inte nödvändigtvis under fjärde huvudtiteln — för att komma underfund med att väsentliga förändringar har inträtt. Det är förändringar, som i nuvarande läge tillsammans med ökade utgifter på andra områden gör det omöjligt att nu sänka skatten.

Vissa lägre lager i vår befolkning fick under 1952 vidkännas en skattehöjning. Detta har i år legat folkpartiets hjärta så nära, att man där nu önskar, att vi skall skriva till Kungl. Maj:t i ärendet. Man har emellertid inte tänkt på att Kungl. Maj:t redan i propositionen om skattegrupperingen i följ meddelade riksdagen vad man sysslade med på detta område. Detta gör det fullkomligt onödigt att nu ingå till Kungl. Maj:t med ytterligare en skrivelse i ärendet. Det är vår förhoppning att man i detta avseende tämligen lätt bör kunna komma fram till en lösning av frågorna i sak. Detta beror emellertid naturligtvis på alla de rent tekniska anordningarna och de svårigheter som de kan bjuda.

Här har nu talats så mycket om kvarlåtenskapsskatten. Man bör ju alltid reservera sig för att ens minne kan svika, men om jag inte missminner mig sade 1947 gamle A. J. Bärge, som då var bevilningsutskottets ordförande: Är herrarna villiga resonera om en höjning av arvslottbeskattningen, så kan vi fundera på om vi inte skall kunna lösa frågan på det sättet. Då fanns det inom den nuvarande oppositionen intet intresse för den saken. 1952 genomförde vi en viss höjning av den skattefria delen av förmögenheterna; precis som i fråga om den vanliga förmögenhetsskatten höjdes de skattefria avdragen. Enligt utskottets

mening har vi alltför ringa erfarenhet att bygga på för att kunna gå in i en verklig bedömning av frågan om huruvida denna skatt är skadlig på det sätt, som här från olika håll görs gällande. Om man bidar tiden något så att man får se hur de nya bestämmelserna på hithörande område verkar, kanske man kan komma till en bedömning av dessa ting, som möjliggör en lösning av frågan och som måhända gör det klart för oss, att den inte bör lösas på det sätt som påyrkats här i dag. Det är alltså erfarenheter som vi i detta sammanhang önskar vinna, och jag tycker nog att det vore rimligt, att man såg tiden an, och inte, därför att oppositionen kommit till det resultat den gjort, innan man är på det klara med att det hela kan bringas ur världen, på en gång sänker skatten.

Låt mig sedan säga ett par ord om högerns ställningstagande i dessa ärenden. Jag anslöt mig till den kritik, som herr Nilsson i Svalöv i förra veckan riktade mot folkpartiet i den då föreliggande frågan, men i detta sammanhang vill jag säga, att det härvidlag kanske inte är så mycket som skiljer folkpartiet och högern åt. Högern bygger precis som folkpartiet på en situation, som inte existerar i dag. Detta är ju intressant och kan kanske tjäna till vägledning i framtiden, men jag vågar inte säga något därom. Jag hoppas att herr Hjalmarson syftar dithän, att han så småningom skall kunna fostra än den ene och än den andre att förstå de synpunkter, som han anlägger på dessa ting. Men det är ju i dag ingen verklighet. Vi måste nämligen tänka på att det förslag högern lagt fram inte vunnit anslutning från riksdagens sida. Som propagandamedel är det naturligtvis alldeles utomordentligt bra. Jag tror nog att herr Nilsson i Svalöv träffade ungefär prick när han sade, att högern anser att Sveriges folk bör få klart för sig vad det är som högern föreslår. Ja, det tror jag visst är hö-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

gerns avsikt, men bör det inte bli ett lite komplement i det avseendet, som tyder ungefär så här: Vi skall göra klart för Sveriges folk, att om högern får majoritet i detta hus är det möjligt att genomföra de förslag som högern lägger fram. Det är klart att man kan syfta långt, och jag vet inte hur långt högern syftar. Vi får kanske inte uppleva allt detta i min livstid och kanske inte heller i mina barns tid, men någon gång kanske det kan tänkas, att man kommer till klarhet härutinnan genom att högern får majoritet i detta hus. Men dessförinnan kan man inte lösa dagsaktuella frågor på det sätt som högern här föreslår. Det är därför naturligt att bevillningsutskottet, som har grundlagens bud att följa i detta sitt handlande, inte ett ögonblick har kunnat beträda de vägar, som både herr Nilsson i Svalöv och herr Velander med så stort intresse har propagerat för.

Herr Nilsson i Svalöv ställde en uppmaning till bondeförbundarna — kanske avsåg han också flera — att det nu gällde att göra rättning höger. Kan herr Nilsson i Svalöv åstadkomma något sådant, bör det ju vara en glädjande upplysning för alla folkpartister och bondeförbundare och andra, att det är detta högern avser, nämligen att de skall göra rättning höger. Det är den politiken som man i detta sammanhang tydligen är på väg att lära oppositionens andra parter.

Jag tror inte, herr talman, att de vägar är så lätt framkomliga som herr Nilsson i Svalöv tycks mena. Jag tror inte heller att den vägen är framkomlig, som högern delvis var inne på i fjol, nämligen att man skall ompröva de olika beslut, som en gång fattats i riksdagen, innan densamma åtskiljes. Jag tror inte, att man kan göra det utan en grundlagsändring i detta sammanhang. Sedan får man ha vilken uppfattning som man vill om de anordningar

riksdagen har skapat för att få ett sambandsförhållande mellan utgifter och inkomster i form av den s. k. budgetdeputationen. Inom parentes, herr talman, nödgas jag nog säga, att den vägen kommer man ingenstans. Budgetdeputationen är en institution på papperet, och den kommer att så förbli. Statsutskottet kommer för sin del att vara det utslagsgivande organet i fråga om utgifterna och bevillningsutskottet i fråga om skatterna och de övriga inkomsterna. Den är en expeditjonsanordning, en rutin, där man med vanligt kontorsarbete registrerar siffrorna på ömse håll. Något som helst inflytande på riksdagens beslut i detta avseende har inte denna institution, som en gång skapades för att man skulle få ordning och reda.

Högerns motion är i och för sig intressant. Den blir naturligtvis ett gott material att använda vid olika tillfällen. Den kan kanske rent av bli en valbroschyr i höst. Inte vet jag. Det är inte min sak att råda till detta. Jag är emellertid rädd för att den inte kommer att avsätta något verkligt resultat, ty resultatet måste ju förutsätta, att ens synpunkter kan vinna anslutning av den församling, som skall fatta det avgörande beslutet. Det har inte högerns synpunkter gjort. På alla dessa punkter, som mycket intresserat räknas upp i motionen, har riksdagen underkänt högerns olika förslag. Likadant är det med folkpartiets. Riksdagen har underkänt också dem. Riksdagens beslut är fattade. Nu har vi att söka täckning för dessa beslut, och jag hoppas att herr Hjalmarson åtminstone skall sträcka sig så långt att han säger: Majoriteten i detta hus, som har beslutat utgifterna, den får också svara för att få täckning för inkomsterna. Är vi redo att gå så långt, herr talman, då kan jag sluta med att kort och gott på de olika punkterna yrka bifall till vad bevillningsutskottet här har föreslagit.

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bevilningsutskottets ärade ordförande åberopade § 40 i riksdagsordningen, enligt vilken det ankommer på bevilningsutskottet att åvägabringa jämvikt i statsregleringen. Herr Olsson, detta håller inte som motivering mot vårt förslag. Vi tror inte, herr Olsson, på något sätt att vi inom folkpartiet kan trolla. Om vi det kunde, hade vi föreslagit redan nu att t. ex. förvärvsavdragen skulle höjas. Vi håller oss på realistisk grund. Jag har sagt förut, att det är fråga om en överavskrivning på bostadslånen, och jag vill än en gång understryka, att regeringens linje innebär ett statligt tvångssparande, och det vänder vi oss emot. Jag vidhåller, herr Olsson, att vår linje bygger på sunda statsfinanser.

Sedan talar utskottets ärade ordförande om att vi nu har ett annat läge än det som rådde, då 1949 års skattekommitté arbetade och blev färdig med sitt resultat. Det är riktigt, herr Olsson, det är andra utgifter nu men också andra inkomster. Debatten kring skattekommitténs uttalande gäller emellertid inte så mycket detta, utan då vi åberopar 1949 års skattekommitté framhåller vi fastmera, att den undersökt verkningarna av skattetrycket, och på denna punkt — det borde glädja herr Olsson — är utredningen fortfarande aktuell. Är inte herr Olsson fortfarande själv av den uppfattning som framförs av 1949 års skattekommitté beträffande verkningarna av ett högt skattetryck?

Och så till sist — i fråga om kvarlåtenskapsskatten säger herr Olsson ungefär så här: Om folkpartiet tidigare hade framfört sina tankar om en moderat höjning av arvslottskatten, visst kunde vi ha diskuterat den saken! Herr Olsson, redan vid 1947 års riksdag skrev vi i en folkpartimotion följande: »Skulle ur allmänna synpunkter en skärpning av den nuvarande arvsbe-

skattningen anses böra ifrågakomma i det fall att nästa år en viss ökning av statsinkomsterna blir oundgängligen nödvändig, torde en revision av arvslottbeskattningen vara en lämpligare och riktigare utväg.»

Detta önskemål, herr Olsson, har vi sedan upprepat under många år. Jag måste beklaga, att herr Olsson i Gävle först nu tycks ha observerat detta förslag från folkpartiets sida.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ärade ordförande framhöll, att oppositionen påstår, att majoritetspartierna inte har intresse för skattesänkning. Det har de, sade han. Jag vet inte vad jag skall säga om detta. Nog tycks man, många gånger åtminstone, få den uppfattningen, att höga skatter är ett led i en socialistisk politik, och det var kanske inte ett rent misstag, när herr Jonsson i Skedsbygd nyss talade om att »vi arbetar för högre skatter», ett uttryck som han sedan visserligen ändrade till »lägre skatter». Nej, förhåller det sig inte så, att liksom 1953 års riksdag har blivit betecknad som de sociala reformernas riksdag, så kan man beteckna 1954 års riksdag som en *skattehöjningarnas riksdag*?

Nu börjar räkningarna komma. Vi har fått ökade spritskatter, ökade tobaksskatter, ökade bensinskatter, ökade bilskatter, skärpt skatt på vissa livförsäkringar och försämrade avdragsrätt för försäkringspremier, vilket i realiteten för berörda personer innebär en skattehöjning. Vi har fått en fondskatt samt en skärpning i företagsbeskattningen genom att begränsningarna i de fria avskrivningarna förlängs, och nu föreslås att den statliga inkomstskatten skall utgå efter samma skärpta grunder som förra året, nämligen med 110 procent. Tror inte herr Olsson att det svenska folket genom dessa stora skatteuttag får en allt sämre och sämre

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

skattemoral och en allt mindre och mindre respekt för lagar och förordningar? En skattepolitik av detta slag verkar nog i det långa loppet demoraliserande på vårt folk, och i detta ligger en stor fara.

Herr talman! Jag räknade upp alla de skattehöjningar som beslutats i år, men för att man inte skall säga att jag bara målat i svarta färger vill jag i sanningens namn framhålla, att det även fattats beslut om en skattelättnad. Finansministern har föreslagit, att varuskatten på essenser och extrakt för beredning av punsch och likörer skall sänkas från 120 till 50 procent, och riksdagen har godkänt detta förslag.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle kunna lägga till en skattesänkning, herr Nilsson i Svalöv. Vi har ju sänkt skatten på det s. k. lättölet.

Låt mig sedan bara säga, herr talman, att jag utgick från att det var klart hos folkpartiet, om avskrivningarna var berättigade eller icke berättigade. Riksdagen har underkänt den politiken genom sitt beslut.

Jag skall inte diskutera vad som skedde i bevilningsutskottet 1947. Jag bryr mig inte om folkpartiets motion. Jag bryr mig inte om allt som skedde offentligt, men jag vet, herr Kristensson, att det hade funnits en möjlighet natten innan det slutliga beslutet fattades, som då inte utnyttjades. Jag beskyller inte folkpartiet för att vara ensamt ansvarigt för detta. Det fanns kanske krafter som var starkare den gången.

Sedan talar herr Nilsson i Svalöv om herr Jonssons i Skedsbygd missägning. Men, herr Nilsson i Svalöv, om nu bondeförbundet är så inpyrt med socialism, varför försöker ni då förvärva bondeförbundet varje gång vi diskuterar? Det kan ju inte vara någonting att ha.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag finner till min förvåning att herr Nilsson i Svalöv begagnar tillfället att rida på en felsägning, som omedelbart rättades. Det är cyniskt, och det är inte nog med det: det blottar en brist på argument, att man tillgriper en sådan metod.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara ge en mycket kort replik till utskottets ärade ordförande och säga, att han inte skall tänka så mycket på historieskrivningen på detta område. Vi har år efter år rest kravet, att kvarlätenskapsskatten skulle försvinna och att man skulle utreda frågan om en moderat höjning av arvslottsskatten. Låt detta vara detta, låt oss nu i dag om möjligt komma dithän, att vi beslutar att kvarlätenskapsskatten skall försvinna och att det skall göras en snabb utredning om arvslottsskatten, så att vi får ett förslag redan till hösten om en moderat höjning härav.

Herr OLSSON i Gävle (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kristensson kan ju komma med sina locktoner. Men, herr Kristensson, vi är för gamla, och jag höll på att säga för kloka, för att först besluta att avskaffa en skatt och sedan utreda om den *skall* avskaffas.

Herr HJALMARSON (h):

Herr talman! Jag har självfallet samma uppfattning som herr Adolv Olsson och de föregående ärade talarna, att vad vi egentligen gör, när vi här i riksdagen varje år röstar om inkomstskatten, det är att vi stämmer av de resultat för de skattepliktiga, till vilka vår politik kan föra. Vi godkänner den kurs, som vi var och en av oss är skyldig att förklara och försvara i de många hundra tusen hem, där skatterna skall betalas.

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Det är naturligtvis under sådana förhållanden fullkomligt självklart, att högerpartiet varken har någon lust eller rimligtvis kan åläggas att klä skott för den politik socialdemokraterna och bondeförbundarna fört. Var och en får svara för sig. Det är bara socialdemokraterna och bondeförbundet som är hänvisade att svara för varandra. Någon annons att någon av de båda makarna har av sagt sig ansvaret för den andras skulder eller utgifter har jag inte observerat.

Majoriteten bestämmer. Den bestämmer utgifterna. Sedan bestämmer utgifterna vilken inkomstskatt majoriteten skall bestämma sig för. Vi i högerpartiet hade helst sett att regeringsblocket i tid hade låtit sig talas till rätta. Gemensamt hade vi då kunnat gå ut och säga till människorna: Vi i riksdagen har skött era pengar på ett sådant sätt att vi nu kan ta första steget för att ni skall få en större slant över sedan staten har fått sitt.

Detta har inte gått. Regeringsblocket ligger fortfarande i vägen för en säker skattesänkning. På blockets sidor står det visserligen skrivet med rödkrita, att i morgon kommer kanske, måhända och förmodligen en skattesänkning, men vägbanan blir inte jämnare för det.

Majoriteten har drivit en politik som gör det ofrånkomligt att ta ut extra inkomstskatt med tio procent av var och en som ålägges att betala den normala statliga skatten på sin inkomst. Vi har, herr Adolv Olsson, tittat på de beräkningar som ligger bakom regeringens och majoritetens anspråk på ett-hundratio procent i inkomstskatt. För vår del kan vi inte finna annat än att detta krav på ett realistiskt sätt summerar den politik som regeringen och majoriteten har fört. På den punkten är vi alltså fullt överens med bevillningsutskottets ärade ordförande.

Högerpartiet har emellertid drivit *sin* politiska linje. Den godtar en av regeringens förutsättningar: De utgifter

vi har varit med om skall betalas enligt de grunder regeringen själv tillämpar. Vår politik för till statsutgifter som kan betalas utan någon extra uttaxering av inkomstskatt. Den normala skatten räcker.

Högerpartiets politik ger alltså det andra alternativet i svensk skattepolitik. Dess innebörd är att sänka skatten i stället för att höja statsutgifterna.

Nu framhöll herr Jonsson i Skedsbygd att vi skulle ha undandragit oss gällande demokratiska arbetsordning därför att vi presterar ett eget budgetalternativ. Det är naturligtvis, herr talman, precis tvärtom. Till god demokratisk ordning hör att majoritetet och minoritetet så långt det går bereds möjlighet att på likvärdiga villkor precisera sina linjer.

Det skulle ha varit orimligt om majoriteten hade åkallat de formella gudar, som vi offrar så mycket åt i vårt land, och motsatt sig att vi i ett konkret skatteförslag sammanfattar vad vi systematiskt och konsekvent har arbetat för.

Så har nu inte skett, och jag utgår ifrån att det betyder att vi kan diskutera de två alternativen i skattefrågan just som två alternativ, ehuru det bakom det ena står en majoritet och bakom det andra endast en minoritet. Att be-teckna vårt skattesänkingsförslag som en demonstration, därför att majoriteten redan har beslutat de utgifter som skall betalas, det är att begära en rätt för denna majoritet att bestämma icke endast sin egen utan även vår ståndpunkt i skattefrågan.

Både till herr Jonsson i Skedsbygd och till bevillningsutskottets ordförande vill jag säga: Vill man skjuta de formella synpunkterna i förgrunden, då bör man ta initiativ till en budgetreform, innebärande att under riksdagen fattade utgiftsbeslut principiellt betraktas som preliminära i avvaktan på ställningstagandet till riksstatsförslaget i dess helhet. Detta är, herr Adolv Olsson, inte ovanligt utomlands. Min i stats-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

vetenskapliga förhållanden mera informerade vän Elis Håstad har upplyst mig om, att detta betraktelsesätt accepterats t. ex. i Schweiz, i Frankrike och i Förenta staterna.

Herr Adolv Olsson frågar, varför inte högern kommer med förslag på den punkten. I första hand borde det kanske vara hr Olsson själv, som tog det initiativet. Vid förra vårriksdagen tog jag emellertid upp tanken på att man skulle göra en sådan omläggning av budgetpolitiken, men herr Olsson övertygade mig då om att majoriteten i så hög grad bestämmer, att det inte lönar sig att söka göra denna förändring förrän man har kunnat förändra förhållandena här i kammaren, och det är det vi arbetar för, herr Olsson.

För oss ingår skattesänkningen som ett led — ett ofrånkomligt led — i en för hela vår politik grundläggande strävan att frigöra människorna från ett alltför stort beroende av staten.

Under och omedelbart efter ett krig är högskattelinjen given. Den våldsamma anspänningen slår igenom också i detta hänseende. När människorna kommer i mera normala gånger igen får deras krav på normala skatter ökat och ökande eftertryck. Det är därför på intet sätt märkvärdigt att den tid, i vilken vi nu lever, i hela den fria världen är skattesänkningarnas period. Att vi då i vårt land skulle kunna fortsätta att driva högskattepolitik är en i längden ohållbar ståndpunkt. Skatten är en kostnad. Vill vi med utsikt till framgång vara med i kampen om marknader och arbetstillfällen, vill vi följa med i en allt snabbare utveckling mot bättre försörjning, då måste våra kostnader ned i takt med de andras.

I en diskussion om skatterna måste stort avseende fästas vid frågan, hurvida staten har balans mellan sina utgifter och inkomster eller inte. Å ena sidan är en skattesänkning som köps på bekostnad av statsbudgetens styrka inte någon säker eller hållbar skattesänk-

ning. Å andra sidan är en budget inte stark om den har nått jämvikt därför att onormala skatter pressas ut av människorna. Verklig balans i statens hushållning förutsätter att de många personliga hushållen har rimligt utrymme för att få det att gå ihop. I annat fall blir skatten ett oemotsägligt argument för ökade bruttointkomster och därigenom ett hot mot penningvärde och prisstabilitet. Riksdagen har oinskränkt rätt att lägga på vilka skatter den vill, den enda begränsningen ligger i att det erfarenhetsmässigt finns en gräns som inte kan överskridas utan skadliga följder av statsfinansiell och samhällsekonomisk art.

Den budget regeringen nödgats presentera för nästa finansår är enligt mitt förmenande inte någon särskilt stark budget. Det kan ifrågasättas om affärerna kommer att gå ihop, särskilt mot bakgrunden av de ytterst osäkra kalkylerna över vad svenska folkets skyldighet att sjukförsäkra sig i verkligheten kommer att direkt och indirekt kosta staten. Det är, herr talman, minst sagt anmärkningsvärt att det i en tid, när alla människor har arbete och inkomsterna är i stigande, skall vara nödvändigt att fråga sig: Kommer statens inkomster egentligen att räcka? Situationen är desto värre som möjligheterna att öka statens inkomster genom skatte-skärpningar även för den som eventuellt är inställd på den lösningen måste te sig ytterst begränsade för att inte säga obefintliga.

Vad har då inträffat? I större skala precis detsamma som hände Charles Dickens far. »Hans utgifter löpte kapp med hans inkomster och vann.» I smått som stort — inte minst i smått — har statsutgifterna rusat i höjden. Voteringssiffrorna har blivit miljonsiffror och miljonerna miljarder. Vi har varit så angelägna att tillfredsställa väljarna att vi ibland tycks ha glömt att det är deras egna pengar vi är flotta med.

Vårt statsfinansiella problem är ett

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

utgiftsproblem men också en fråga om ändrad mentalitet hos alla, inte minst hos oss här i riksdagen. Att besluta miljonanslag är en angenäm sysselsättning — om man ser bort ifrån att en miljon består av 100 000 tior, som var och en skall betalas och den största delen av dem av människor med tunna plånböcker.

Att bli »statsbidragsberättigad» förefaller ibland vara lika viktigt som det förr i världen var att bli inkapslad i det världsliga frälslet. Statsbidraget skall klara allt, utan det kan snart ingenting göras. De som förlitar sig på de undergörande statsbidragen återfinns ingalunda endast i regeringsblocket. Nej, de finns i alla läger och i varje grupp som driver ett speciellt intresse. Ingen vill veta av att just hans eller hennes statsbidrag i själva verket är en rekvisition på pengar från var och en som betalar skatt. Det är hög tid att svenska folket än en gång erinras om att skall staten ta hand om allt måste den också ta hand om våra inkomster. Att ropa på statsbidrag på förmiddagen och på skattesänkning på eftermiddagen är att kräva att politik skall vara det omöjliga konst.

Vi i högerpartiet, herr talman, är inte beredda att köpa en skattesänkning genom att underlåta att vidtaga de försvarsåtgärder som efter sakkunnig och objektiv bedömning är nödvändiga för vår frihet och trygghet. Vi är inte beredda att uppge något av det reella innehålllet i de väsentliga sociala rättigheter människorna har. Jag tänker härvid framför allt på folkpensionärerna och barnfamiljerna. I övrigt är vi öppna för en fri och förutsättningslös prövning av varje statsutgift — stor som liten.

På omedelbar sikt gäller det att hålla nere förbrukningen av pengar som myndigheterna tidigare fått men ännu inte använt i all den grad detta är möjligt. Det finns inga friska medel för den sortens utgifter. Lika angeläget är det att

4 — *Andra kammarens protokoll 1954. Nr 24.*

hårt gallra och begränsa alla under året uppdykande framställningar och att med skärpa understryka att den ram ett statsanslag är under inga förhållanden bör överskridas och helst bör underskridas. För året efter nästa ligger det särskild vikt på att även de s. k. automatiska utgiftsökningarna realgranskas och endast släpps igenom om de verkligen är ofrånkomliga.

I högerpartiets överslagsberäkningar om det budgetutfall man skulle kunna räkna med för den händelse vårt alternativ blivit riksdagens beslut, har all möjlig hänsyn tagits till den uppenbara önskvärldheten att göra budgeten starkare. Siffermässigt kan vi redovisa vissa begränsade resultat, men den väsentliga reserven kan inte angivas i kronor — inte ännu. Den ligger i den stimulans en skattelindring i och för sig är. Ett lägre skatteuttag gör inte bara de skattskyldigas utan också statens inkomster säkrare. En sänkning blir en stöt framåt. Det är det enda som kan bryta ett dödläge.

De analyser regeringen låtit göra av den troliga utvecklingen av statens inkomster för de närmaste åren är synnerligen svåröverskådliga. Såvitt man kan förstå av det kortfattade referat som riksdagen får nöja sig med är det enda säkra som kan sägas att ingenting säkert kan sägas. Mycket tyder emellertid på att den naturliga stegringstakten i skatteunderlaget och statsinkomsterna vid fortsatt högt skatteuttag kommer att sjunka åtminstone för de närmaste åren. Om denna bedömning är riktig, varom naturligtvis ingen kan veta något säkert nu, beror möjligheterna till framtida skattesänkningar av att första steget tages nu. En skattesänkning nu medverkar alltså enligt högerpartiets uppfattning till att skapa visst utrymme för fortsatta reformer.

Den överväldigande delen av våra skatter betalas av små och medelstora inkomster. Ju längre inkomstutjämningsen går i samband med den allmänna

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

inkomstnivåns höjande, desto mera markerat blir detta förhållande. Vilken skatt man tar ut, angår alla — även de stora grupperna i samhället. Skattefrågan är ur denna synpunkt en social fråga.

Det finns ett enda sätt att med verkan redan från den första januari nästa år sänka den direkta skatten, och det är att återgå till normal höjd på inkomstskatten. Alla andra funderingar slutar med nödvändighet i ett uppskov på obestämd tid. Egentligen hör alltså diskussionen om en rationalisering av deklareringsförfarandet och en förenkling av skattesystemet inte hemma i detta sammanhang. En reform av detta slag är emellertid ytterst betydelsefull. Vi väntar därför med spänning på vad de sakkunniga kan åstadkomma för praktiska uppslag. Ett enkelt system, som samtidigt ger rättvisa, är ett önskemål som alla kan instämma i. Möjligheten att snabbt genomföra det blir enligt vår uppfattning större, om man i dag följer högerlinjen.

Tanken att sänka inkomstskatten genom att sänka uttagningsprocenten har kritiserats, därför att skattesänkningen på det viset i kronor räknat blir större ju större skatt man betalar. Låt mig först säga att denna kritik, om den över huvud taget vore berättigad, drabbade alla partier; varken regering eller opposition har begärt ändring i skatteskalorna. Dessa har föreslagits av en enhällig kommitté, där regeringspartierna hade majoritet. De har framlagts för riksdagen av herr Sköld, och de skall tillämpas vid den framtida sänkning av uttagningsprocenten han tänker genomföra »när de budgetmässiga och samhällsekonomiska förhållandena det medgiver». Vi i högerpartiet anser oss ha visat, att de budgetmässiga och samhällsekonomiska förhållanden vi velat skapa medger den reformregeringen på grund av sin politik måste vänta med men tydligen ändå vill ha. De mindre regeringsprofeterna, som

ligger i buskarna och siktar på högerpartiet, bör alltså ta sig i akt. De riskerar att i stället träffa herrar Sköld, Erlander och Hedlund.

För övrigt: Om man kräver att varje skattelindring i kronor räknat skall ge var och en som betalar skatt samma lättnad, så är över huvud taget ingen sänkning i den statliga inkomstskatten möjlig. Hur man än krånglar blir det alltid åtskilliga, som inte får någonting alls, och då skall ju ingen ha något.

Om man skulle förmena alla människor med mer än 20 000 kronor i årsinkomst all skattelindring och använda de »skattepengarna» till att ytterligare sänka uttagningsprocenten för människor med lägre inkomst, skulle t. ex. en familj med 9 000 kronor i inkomst inte få just mer än en tia om året i extra skattelindring. Om man i stället drog gränsen vid en inkomstnivå motsvarande t. ex. byråchefernas eller första provinsialläkarnas, skulle samma familj få mindre än en tia extra om året. Är det verkligen rimligt att för dessa mycket kortsiktiga vinster bryta sönder hela skattesystemet och förvirra hela skattedebatten?

Vad man egentligen vill är tydligen att skärpa progressiviteten i beskattningen. Kommunisterna säger åtminstone detta rent ut. Skärpt progressivitet betyder höjda marginalskatter och, om den skall ge några pengar att tala om, kraftigt höjda marginalskatter även på inkomster mellan 10 000 och 20 000 kronor. Är det någon med minsta kännedom om de förhållanden som råder bland människorna i dessa grupper, som på allvar anser det rimligt eller skäligt eller ens möjligt, att staten skall ta ännu mer än den redan gör av varje krona, med vilken inkomsten växer? Är det någon som är beredd att förvärra det marginalskatteelände vi redan har?

Är hela den argumentation, som söker än en gång resa grupp mot grupp bland skattebetalarna, någonting annat än ett

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

försök att finna agitatorisk täckning för den obofärdiges förhinder?

Slutligen! Låt oss komma ihåg, att en sänkning av uttagningsprocenten till 100 i de allra flesta inkomstlägen ändå — under förutsättning av oförändrad realinkomst — betyder högre skattenivå än den som 1947 års riksdag beslöt på herr Wigforss' förslag.

Herr talman! Det skattesänkingsprogram högerpartiets politik ger täckning för betyder 1) att inkomstskatten kan sänkas med nära en tiondel, 2) att skatt ej behöver erläggas på den skatt som staten fått för förmögenhet, 3) att kvarlåtenskapsskatten omedelbart försvinner, 4) lägre motorskatter än majoriteten bestämt sig för, 5) att den indirekta beskattningen, som spritskatterna är, kunnat hållas på en rimligare höjd.

Dessa minskningar i anspråken på statlig förfoganderätt över människornas inkomster är resultaten av en politik, som velat hushålla med folkets skattepengar. De är uttryck för en genomtänkt uppfattning — den att de kommande åren måste bli skattesänkningarnas år. Människorna själva skall få en växande del av vad tekniska framsteg, organisatorisk begåvning, arbetsinsatser och frisk företagsamhet samt sparande kan ge i förbättrade möjligheter för var och en.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! I debatten förra onsdagen utpekade herr Hjalmarsen det socialdemokratiska partiet som ett högskatteparti, som eftersträvade att hålla skatterna så höga som möjligt för att därigenom ge staten och partiet en större makt, och herr Nilsson i Svalöv har i dag varit inne på samma tonangar. Jag tillåter mig som represen-

tant för det socialdemokratiska partiet först säga några ord om denna sak.

Den beskyllning, som sålunda riktas mot det socialdemokratiska partiet, saknar all grund i verkligheten. Den är en konstruktion av oppositionen. Det socialdemokratiska partiet eftersträvar icke högre skatteinkomster för statens del än som erfordras för att täcka de utgifter riksdagen beslutat. Det är behovet av statsinkomster för att täcka utgifterna som är avgörande för summan av de skattebelopp som enligt vår mening svenska folket bör betala. Det finns icke i detta avseende någon annan princip för det socialdemokratiska partiets politik.

Däremot är det alldeles riktigt att det socialdemokratiska partiet har en annan mening än oppositionspartierna och kanske även bondeförbundet på den punkten, att vi anser det rimligt att de större inkomsttagarna och de större förmögenhetsägarna får ge sin alldeles särskilda tribut till samhällets utgifter. Det är det som gör att vi tar ganska kallsinnigt på alla propåer om sänkt progression, sänkt förmögenhetsbeskattning, borttagande av kvarlåtenskapsskatten o. s. v.

Jag skall för min del inte gå djupare in på frågan om kvarlåtenskapsskatten. När den 1947 kom till var det under strid, och det spåddes från motståndarnas sida att den skulle komma att få mycket olyckliga konsekvenser för näringslivet. Praktiskt taget varje år efter 1947 har man kommit igen med krav på kvarlåtenskapsskattens slopande, men man har inte haft några nya skäl att anföra. Man har inte kunnat underbygga sina olycksspådomar med något konkret material. Det kan hända att kvarlåtenskapsskatten varit i kraft så kort tid, att det ännu inte vunnits tillräcklig erfarenhet, men om vi skall utgå från den erfarenhet som finns i dag, är det inte mycket mer att säga än som anfördes redan år 1947. Jag har låtit göra en rundfråga per

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

telefon, bland annat till överståthållar-ämbetet, och jag har därvid fått det beskedet, att det är ytterligt sällsynt att betalning av kvarlåtenskapsskatt sker med aktier — det har endast förekommit i ett fall. Ibland har det beviljats anstånd, men knappast i större utsträckning än före kvarlåtenskapsskattens tillkomst. Rådhusrätten har vid förfrågan meddelat, att betalning av kvarlåtenskapsskatt nästan alltid sker kontant; endast i tre eller fyra fall har likvid lämnats i annat än pengar. Det har begärts flera anstånd än före kvarlåtenskapsskattens införande, men man kan inte peka på några fall, där betalningsförhållandena varit särskilt svåra.

Detta material är alltså magrast tänkbara underlag för alla de överord som tillgripits för att visa att kvarlåtenskapsskatten skulle vara en orimlig sak.

Det har senast av herr Hjalmarson här gjorts gällande, men framför allt har det varit ett framträdande drag i folkpartiets propaganda, att socialdemokratiska partiet år 1947 bestämde sig för ett skattetryck som det svenska folket normalt borde bära. Det ligger i sakens natur att något sådant ståndpunktstagande aldrig skett. Avgörande för det skattetryck, som bestämdes år 1947, var det inkomstbehov som det svenska statsverket den gången hade. Det är därför alldeles orimligt att påstå, att vi skulle svika vår gamla uppfattning, när vi inte håller fast vid det skattetryck som bestämdes år 1947. Det är, såsom var och en vet, helt andra, reella skäl som lett till att skattetrycket i dag måste vara högre än år 1947. När Koreakriget bröt ut, gick de en våg av fruktan över världen. Överallt ökades rustningarna, och även i vårt land måste vi se till att försvarsväsendet fick ökad effektivitet. Kostnaderna för det svenska försvarsväsendet har sålunda blivit helt andra än man år 1947 räknade med. Lägg gärna till den penningvärdeförändring som inträffat, och ni skall upptäcka att det skett en

utgiftsökning på mellan en halv och en miljard kronor därutöver, vilken icke kunde förutses år 1947. Men även andra omständigheter har spelat in. Under de sista åren har det i vårt land skett en standardhöjning utan motstycke. Alla de stora folkgrupperna, både arbetare, tjänstemän, jordbrukare och företagare har fått sin realstandard väsentligt höjd. Det har för oss varit alldeles naturligt, och vi har alla varit eniga om det, att de sociala förmånerna skulle utökas — inte bara så att man fick kompensation för penningvärdeförsämringen utan även på det sättet att folkpensionärer och många andra som har sociala förmåner skulle få del av standardhöjningen. Denna standardhöjning — alltså en höjning av den tidigare standarden — är ju också en utgift som staten har tagit på sig och som vi icke räknade med 1947. Det går väl dock inte att komma ifrån att det är reella omständigheter, beträffande vilka vi i det stora hela varit ense, som har lett till en ökning av statens utgifter och som nödvändiggjort ett högre skattetryck än 1947.

Det behöver väl inte påpekas att man har ett högt skattetryck i alla länder, oavsett politisk regim. Liknande omständigheter har överallt lett till denna utveckling. Skatterna är ju enligt hela regeringens uppfattning bara baksidan av statsutgifterna. Vi står alltid inför en avvägningsfråga, som varje medlem av regeringen och varje ledamot av riksdagen ständigt måste ha för ögonen. Avvägningsfrågan är den: Vilka utgifter skall staten kosta på sig? Vilken service skall medborgarna komma i åtnjutande av genom staten? Det man beslutar om beträffande utgifter, det måste man också betala. Var och en som tar på sig ansvaret för att ge staten utgifter bör också ta på sig ansvaret för att ge staten de erforderliga inkomsterna.

Det är banalt till det orimliga när jag nu understryker, att principerna

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

för vår budgetbehandling måste vara att inkomster och utgifter skall täcka varandra, att statsutgifterna skall täckas av verkliga inkomster och inte av lån. Vi går vanligen efter den principen numera att vi inte tvunget behöver låta varje år sörja för sin börda. Vi överbalanserar budgeten i tider av överkonjunktur, och vi är beredda att underbalansera budgeten i depressionstider. I dagens balanserade ekonomiska läge bör det emellertid vara lika självklart att det skall vara en verklig balans mellan statens inkomster och utgifter — och detta är vi ju i princip ense om. Ingen har hittills velat säga att vi nu bör underbalansera budgeten. Vill vi hålla fast vid dessa principer — och dem är vi ju alla ense om — då måste vi väl också säga att det icke är möjligt att åstadkomma en skattesänkning nu.

Visserligen har det i diskussionen här sagts — t. ex. av herr Kristensson i Osby — att man väl kan räkna med det ovissa. Man skulle väl kunna räkna med förändringar i framtiden samt skattesänkningens långtidsverkan. Vad vet vi om detta? Vi kan visserligen teoretiskt konstruera fram en utveckling där en skattesänkning får positiva verkningar, men vi har ingen garanti för att inte andra strömningar i ekonomin kan komma att fullständigt motverka en sådan utveckling. Det finns väl inte någon rim och reson i att bygga budgeten för nästa budgetår på förhållandena i framtiden — en framtid om vilken vi ingenting vet och som vi måste beteckna såsom fullständigt oviss.

Till detta skall vi nu lägga att folkpartiet har den uppfattningen, att den av regeringen föreslagna budgeten är fylld av dolda reserver. Enligt denna uppfattning skulle budgeten vara så stark, att det finns nästan obegränsade möjligheter att lösgöra pengar. Sedan stiger en av högerns ledamöter upp och säger att högern anser att budgeten är svag. Det finns inte tillräckliga resur-

ser för att täcka de utgifter som kan komma. Jag vill inte göra så som en folkpartiledare för 20—25 år sedan brukade göra när han som statsminister inför oppositionen skulle försvara regeringens ställning. Han brukade säga att när det ena partiet har en mening och det andra en annan så ligger väl sanningen mitt emellan. Jag vill dock säga att när bedömningarna kan vara så olika som här, då borde man ändå tänka sig för en liten smula och fråga sig, om det kan vara rimligt att dra så långt gående slutsatser som man nu gör från de olika sidorna.

Det ligger ingalunda till på det sättet att vi från regeringens sida är emot en skattesänkning. Tvärtom finns det väl ingen finansminister eller regering som inte önskar skaffa sig åtminstone någon liten popularitet genom att göra saker och ting som folk tycker om. Jag vill då fråga om vi inte visat en sådan vilja i handling. När överkonjunktoren tog slut, när vi inte längre ansåg oss behöva ett överskott i statens budget, vad använde vi då överskottet till? Jo, vi använde det till en skattesänkning, 1952 års skattesänkning. Vi kan säga nu efteråt, att vi överskattade statsfinansernas styrka. Vi lät kanske skattesänkningen gå längre än som var klokt, om vi gjort mera klart för oss att sjukförsäkringsreformen skulle genomföras redan nu. Vi vet vad resultatet blev. För att få debet och kredit att gå ihop har vi i år måst genomföra en skattehöjning på tobak och sprit på bortemot 100 miljoner kronor. Tror någon att regeringen skulle ha pålagt det svenska folket dessa impopulära skattehöjningar, om vi inte funnit att hänsynen till statens finanser krävde dem?

Högern anser, att en skattesänkning är möjlig, eller rättare sagt att en skattesänkning hade varit möjlig om... Vid riksdagens början framlade högern sina synpunkter och avlade ett bragelöfte att visa, att det var praktiskt genomförbart att göra sådana utgiftsbe-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

gränsningar, att en skattesänkning skulle vara möjlig. Vi känner alla till att högern har försökt göra detta genom att pruta på bostadssubventionerna, genom att föreslå lägre utgifter för sjukförsäkringen än regeringen o. s. v. Jag behöver inte fördjupa mig i detta, men jag vill fästa uppmärksamheten på att högern också har föreslagit en höjning av spritskatten — låt vara bara med en krona per liter — och att högern har röstat för höjning av tobaksskatten för att få sitt pussel att gå ihop. Vad betyder detta? Om högern genom minskningar av utgifterna kan minska statens behov av skatteinkomster, varför skall man då höja sprit- och tobaksskatten? Var det inte så, att högern ville göra det lättare för sig beträffande inkomstskatten och i det syftet tillät sig en övervältring av skatt från direkta till indirekta skatter?

Högern har ändå inte fullt lyckats uppfylla sitt bragelöfte. Det finns åtskilligt att anmärka på i dess alternativ. Jag skall inte ta upp mer än en enda sak. Högern har inte räknat med att det skulle bli något inkomstbortfall för staten, om dess förslag om borttagande av den fria avskrivningsrätten bifölls. Inkomsten på grund av begränsningarna i avskrivningsrätten är i våra budgetkalkyler upptagen till cirka 150 miljoner kronor. Högern försvarar sig med det argumentet, att denna del av skattelagstiftningen tillkommit inte av fiskaliska utan av konjunkturpolitiska skäl och att fiskaliska skäl inte bör hindra ett borttagande av begränsningarna, när det konjunkturpolitiska läget så fordrar. Det är alldeles riktigt. Jag anser visserligen inte, att det konjunkturpolitiska läget i dag motiverar begränsningarnas borttagande, men jag är fullständigt överens med högern om att den dag det kommer ett sådant läge skall de tagas bort utan hänsyn till statens finanser. Man kan emellertid inte komma ifrån att man genom att ta bort begränsningarna åstadkommer en brist

på 150 miljoner kronor i budgeten och att man måste skaffa dessa pengar på annat håll för att få tillbaka balansen i budgeten. Man kan inte bara ta bort en inkomst, även om den inte är motiverad ur fiskalisk synpunkt, utan att fästa avseende vid dess inverkan på budgeten. Jag tycker därför inte, att högern genom detta alternativ har uppfyllt sitt bragelöfte.

Å andra sidan vill jag medge, att högern här har givit ett principalalternativ till regeringens politik. Högern har tagit den ståndpunkten, att man genom att pruta på vissa utgifter, framför allt sociala, kan få utrymme för en skattesänkning. Oavsett om man rent matematiskt lyckas genomföra detta, är det i varje fall ett alternativ. Det är naturligtvis tveksamt, om det är någon mening för högern att nu ställa ett yrkande på den linjen. Eftersom riksdagen har fattat beslut om utgifterna, finns det ingen balans mellan ett sådant yrkande och utgiftsläget, och det strider ju totalt mot högerns principer. Högern anser liksom regeringspartierna att det måste vara balans i budgeten. Vi får inte överge det kravet genom kringgångsrörelser. Därför blir väl ändå, herr Hjalmarson, yrkandet om bifall till högerns linje en demonstration och ett understrykande av att högern har en linje här. Det skall vi inte förmena högern att göra, men jag vill bara påpeka, att om högern i en votering har att välja mellan utskottets förslag och folkpartiets, kan icke högerpartiet rösta med folkpartiet utan att svika sina principer.

Så vill jag tillägga en sak till herr Hjalmarson. Herr Hjalmarson har här med stor emfas utropat, att det första steget bör tagas nu. Herr Hjalmarson vet att det icke kan tagas nu om man skall upprätthålla sunda budgetprinciper. Steget kan endast tagas nu om man tillämpar folkpartiets metoder för att åstadkomma en skattesänkning. Folkpartiets ståndpunkter är ju i alla

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

delar motsägelsefulla och ohållbara. Man är anhängare av en balanserad budget men är på samma gång beredd att frånga de normala budgetprinciperna. Man har röstat för utgifterna — även de löpande utgifterna — men man vill låna pengar för att betala. Allting strider mot vartannat.

Jag skall inte här gå in på en förnyad diskussion om folkpartiets bokföringsfinter. Folkpartiet säger att man har lagt fram förslag till besparingar på andra punkter, men vid en undersökning visar det sig vara bara bokföringsfinter. Folkpartiet kan inte trola, sade herr Kristensson alldeles nyss. Varför kan inte folkpartiet det? Det är ju just vad man gör. Folkpartiet försöker sig här på illusionismens konst. Man föreslår att vi skall minska statens reguljära avskrivningar enligt gällande budgetregler med 160 miljoner kronor. Varför går gränsen vid 160 miljoner, herr Kristensson? Det finns ju 311. Vid tidigare tillfällen har det från folkpartiets sida påpekats att staten avskriver fångelser, kaserner o. s. v. med hälften omedelbart och resten peu à peu. Varför har inte herr Kristensson kommit på den idén, att man skall låta bli att skriva av de där 50 procenten? Här finns utrymme för alla möjliga konst med skatterna; det är bara att fortsätta på den inslagna vägen.

Nej, man kommer nog inte ifrån att de ärade ledamöterna i folkpartiet här försöker komma undan verkligheten. Man försöker göra den trollkonsten att på en gång rösta för utgifter som man tror är behagliga för folk och slippa de konsekvenser som alltid uppkommer när man skall betala räkningen.

Folkpartiet anser att staten skall avstå från en del av skatten — 75 miljoner, sade herr Kristensson, men enligt min beräkning 93 miljoner — genom att sänka uttagningsprocenten. Men eftersom det finns ett sådant utrymme i statens finanser för en skattesänkning, varför röstade då hälften av folkpar-

tiets ledamöter för hela den spritskatt som regeringen föreslog, och varför röstade den andra hälften för två tredjedelar av den spritskatten? Inte behövdes det väl någon höjd spritskatt, ärade ledamöter av folkpartiet, när det fanns ett utrymme för minst 93 miljoner i budgeten? Eller röstade ni för en höjd spritskatt och tobaksskatt för att därigenom bli i stånd att sänka inkomstskatten?

Jag tycker folkpartiet bör svara på de frågorna när man nu vill försöka göra troligt att det finns möjligheter för en skattesänkning med bibehållande av sunda statsfinanser. Det finns inte några sådana reella möjligheter för en skattesänkning i år, det kan vi slå fast.

Med detta vill jag icke ha sagt att det inte finns möjligheter att komma fram till skattesänkningar i framtiden. Om man håller sig till den hypotesen — och det är en hypotes — att den nuvarande konjunkturen kan bestå några år framåt, att vi kan få den produktionsökning som vi har nu och att vi samtidigt kan hålla balans i vår inre ekonomi och ett stabilt prisläge, då är det ju självklart att vi kommer fram till ett läge där det blir en bättre balans mellan inkomster och utgifter. Man skall inte förvåna sig över att vi inte har kommit dit på de fyra år som gått sedan 1950. Men vi kommer dit, och vi kommer troligen också i det läget där statsmakterna kan ställas inför valet om man skall sänka skatten eller om man skall tillåta sig nya standardökningar. För min del vill jag icke utsluta att i det valet ta med skattesänkningar, och jag är fullt beredd att iaktta den återhållsamhet beträffande utgiftsökningar, som är nödvändig för att vi skall kunna komma i det läget. Vi har gjort vissa beräkningar, vissa prognoser. De visar att även för det budgetår som kommer efter nästa, alltså budgetåret 1955/56, blir det trångt. Vi skall nämligen komma ihåg att in-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

komstökningen beräknas till bara 125 miljoner kronor. Det ligger automatiska utgiftsökningar och lurar på 175 miljoner, och av dessa 175 miljoner är praktiskt taget ingenting på försvarsväsendet, utan det väsentliga är på den sociala sidan, där det är befolkningsutvecklingen som skapar de automatiska utgiftsstegringarna. Vi skall inte göra oss några illusioner; det kommer att bli mycket trångt.

Nu kommer man här från folkpartiet och säger att dessa beräkningar i proposition nr 215 inte är så mycket att hålla sig till utan att vi får gå djupare i saken, lägga fram materialet och bättre analysera det. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att sådana prognoser som bygger på en framtid, där alla faktorer som vi räknar med är hypotetiska, får man ta med en nypa salt. Enligt mitt sätt att se skulle ingenting vara skadligare än att utföra dessa prognoser så att folk får den uppfattningen att man här rör sig med ett siffermaterial som avspeglar en fastslagen verklighet. Då skulle man skapa illusioner som gör den allra största skada. Jag skulle därför vilja varna för att leka för mycket med framtidsprognoser.

Men jag tror väl att vi kan komma att ställas i den situationen att vi inom en icke alltför lång tid — kanske om allt vill sig väl redan nästa år — kan stå inför frågan om en skattesänkning. Då är det naturligtvis viktigt att man frågar sig vilken skattesänkning det gäller. Låt mig då fråga: Vilka problem har vi nu egentligen beträffande skatter för fysiska personer, ty det är ju det vi talar om? Jag vill fästa uppmärksamheten på att när herr Hjalmarson här slungade ut en del nya paroller, sade han ju bl. a. att man skulle göra en skattesänkning för att öka konkurrenskraften gentemot utlandet. Skall man ta med det argumentet får man väl ta upp frågan om företagsbeskattningen, herr Hjalmarson, ty den har

väl större betydelse i det avseendet än frågan om skatten för fysiska personer.

Men vilka problem har vi när det gäller den vanliga inkomstskatten? Vi har frågan om en allmän skattesänkning, låt oss säga en sänkning av skatteprocenten med tio enheter. Men vi har också frågan om en rättvisare skattefördelning. Oppositionspartierna skall inte sticka huvudet under vingen och tro att frågan om den allmänna skattesänkningen är det enda problem som rör sig hos den stora allmänheten. Vi skall inte glömma att alla dessa tidningsmeddelanden, som kommer varje vår om hur företagare och utövare av fria yrken har fuskat med sina deklarationer, på allvar har skapat frågan om en rättvisare taxering. Vi skall inte glömma att vi här har jagat i 35 år, under hela min riksdagstid, efter möjligheter att göra taxeringarna mera effektiva. Vi kan säga att vi nog har lyckats med det ganska väl när det gäller löntagarna. Vi har kommit en ganska bra bit på vägen också med jordbrukarna, inte minst genom den ekonomiska föreningsrörelsens tillväxt. Det är självklart att dessa grupper, som känner sig vara infamt påpassade, då frågar sig: Är det bara för oss som taxeringen skall vara effektiv? Men vi kan inte på en gång komma till en mycket större effektivitet i vårt taxeringsväsende och samtidigt ha kvar detta oändliga prövande av småbelopp, som nu sker för de mindre inkomsttagarnas del. Vi måste komma fram till en förenkling av taxeringsförhållandena, så att vi kan lösgöra krafter till att ägna den andra sidan av taxeringen tillbörlig uppmärksamhet. Det är, tro mig, ett problem, som är mera brännbart än frågan om den tioprocentiga skattesänkningen. Det går emellertid inte att göra en sådan förenkling utan att det medför skattesänkning för mindre inkomsttagare, och det är inget fel i det.

Jag fäster uppmärksamheten vid vad

Beräkning av bevillingarna för budgetåret 1954/55, m. m.

herr Jonsson i Skedsbygd här sade om den kommunala beskattningen. Det är ju så, att den kommunala beskattningen drabbar allra hårdast, eftersom det är en proportionell beskattning, och det gör ju inte minst, att skattesänkning för de små inkomsttagarna är ett aktuellt problem. För min del väljer jag utan varje tvekan den rangordningen, att först skall vi göra förenklingen med dess konsekvenser. Om vi då får en effektivare taxeringsorganisation, vilket jag tror blir följden, så ökas statens inkomster, och då har vi ytterligare underlag för att tänka oss en allmän skattesänkning.

Herr Jonsson i Skedsbygd och herr Kristensson i Osby har här till mig ställt frågan om hur denna förenkling skall gå till. Jag vill uppriktigt säga, att jag inte är beredd att nu angiva några detaljer. Vi väger nämligen fortfarande emot varandra olika förslag i fråga om dessa detaljer. Det enda jag vill understryka är, att rättvisa i beskattningen helt naturligt skall vara en ledstjärna därvidlag. Det finns ingen som tror, att jag skulle ha några utsikter att ens i regeringen få igenom ett förslag som inte bygger på rättvisa.

Det finns ett problem till att beakta i detta sammanhang. Det gäller det problem som skapades 1952, när vi på grund av den tekniska uppläggnings av det då framlagda förslaget inte kunde undgå att ge vissa mindre inkomstagare en skattehöjning. Det är väl närmast det problemet, som folkpartiet nu vill ha utredning om. Jag vill säga att om man till exempel kunde genomföra ett schablonavdrag på 300 kronor skulle det problemet också försvinna i samband med förenklingen. Alla skulle då få skattesänkning i jämförelse med tiden före 1952 års reform, och jag har därför en stark tro på att det problemet skall lösas utan särskild utredning.

Frågan är alltså här i vilken ordning dessa frågor skall tas. Skall vi ta förenklingsförslaget först med därav föl-

jande skattesänkning för de mindre inkomsttagarna, eller skall vi ta den allmänna skattesänkningen först? Båda leder till inkomstbortfall för staten. I det läge som vi nu har kan man säga, att om man tar den allmänna skattesänkningen först, så vet man inte, när man får råd att göra den andra. Det är den vägen som oppositionspartierna vill gå. Jag menar för min del, att man skall gå den andra vägen och ta förenklingen först, inte minst därför att den kostar mindre och att det finns förutsättningar för att man eventuellt skulle kunna genomföra den redan vid nästa års riksdag. Men det är klart att här finns möjlighet att välja. Jag har min åsikt, och andra kan ha sin. Jag tycker emellertid att de starkaste skälen talar för den rangordning som jag här har angivit.

Jag skall nu sluta med att säga, att här finns en skillnad mellan oppositionen och regeringspartierna. Det är samma skillnad som mellan demonstration och verklighet. Regeringen ställer inte ut fler växlar än den kan lösa in, men det gör oppositionspartierna, och det tycker jag är en skillnad, som är väl värd att observera.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmåle:

Herr talman! Först angående uppgiften att inkomstbortfallet under budgetåret 1954/55 blir ca 75 milj. kronor vid en sänkning av uttagsprocenten för den statliga inkomstskatten med 10 enheter. På s. 35 i den kungl. propositionen nr 215 står den siffran angiven, herr statsråd, men lägger man till det belopp, som innefattas i vårt yrkande beträffande kvarlåtenskapskatten, så kommer man upp till den siffran på 93 miljoner kronor, som finansministern nämnde.

Beträffande kvarlåtenskapskatten säger statsrådet, att i regel erbjuder det inte några större svårigheter att betala

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

den. Men nog finns det fall där den berett svårigheter. Men den fråga jag ställde till statsrådet var följande: Hur ställer sig statsrådet till bondeförbundsreservanternas uppfattning, att skatten är så produktionshämmande, att den rent av har en negativ verkan?

Jag tycker för min del att det är rörande att se, hur bondeförbundarna år efter år vädjar till sina kolleger i regeringen och till regeringen i denna fråga. Faller denna vädjan endast på hälleberget? Är det den socialdemokratiska delen av regeringen som helt styr på detta område? Jag tycker nog att det ligger mycket i det yttrande, som man har fällt i bondeförbundsreservationen. Det är angeläget, att man för en politik, som inte hämmar produktionsutvecklingen.

Statsrådet talade om vår finansiering av föreslagen skattelättnad. Jag hinner inte gå in på den saken i en kort replik. Herr Wedén i Eskilstuna kommer att tala om den saken, och det gör, att jag har så mycket mindre anledning att ta upp den.

Emellertid säger statsrådet något, som jag måste vända mig mot, nämligen att oppositionen tänker på de större inkomsttagarna i sitt skattelättnadsförslag. Det är ju ett argument, som man ofta hör, och därför måste jag ta upp det. Jag skulle då vilja påpeka, att statsrådet Sköld uttrycker själv i propositionen, att han vill föreslå en uttagningsprocent av 100, då de statsfinansiella förhållandena enligt hans mening medger det. Det yttrandet har statsrådet fällt många gånger och det är ingen nyhet. Om vi på något sätt är asociala i vårt krav, då skulle man med rätt kunna säga, att då hoppas finansministern bli asocial genom att införa en uttagningsprocent av 100. För övrigt har vi inom folkpartiet kompletterat detta förslag med ett yrkande om lindring i skattetrycket för de lägre inkomsttagare som särskilt fått en skatte-skärpning genom inflationen.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Socialdemokraterna är inte något högskatteparti, sade finansministern. Det lät nästan som om det skedde mot socialdemokraternas vilja, att man nu skall slå vakt om krigsårens högskattepolitik. Har inte högskattepolitiken, herr finansminister, samband med vad herr Wigforss betraktade som en social naturlag, den oavbrutet fortskridande statliga expansionen? Brukar inte socialdemokraterna i andra sammanhang berömma sig av att ha varit den drivande kraften i denna utveckling? Leder inte denna utveckling till att det allmänna tar hand om mer och mer av människornas inkomster? Är det då troligt att socialdemokraterna i fortsättningen skulle bli en drivande kraft, när det gäller att hejda denna utveckling?

Våra utgifter har stigit, säger finansministern, t. ex. för försvaret och sociala ändamål. Ja, visst. Det har de gjort i andra länder också, men det har inte hindrat att man där beträtt skattesänkingsvägen. Det är bara här i Sverige som det förefaller omöjligt.

Hur är läget i dag? frågar finansministern. Läget i dag är helt enkelt det, att vi har yrkat på lägre utgifter än regeringen. Men man skall inte heller glömma att läget i dag hade kunnat vara åtskilligt bättre, om regeringen hade velat följa oppositionens tidigare förslag, både högerens och folkpartiets, t. ex. om avveckling av regleringar och subventioner.

Det är riktigt att folkpartiet och högeren har olika meningar om sättet att finansiera en skattesänkning, men det går inte att bestrida att det är oppositionen som år efter år med största konsekvens har arbetat för sänkning av skattetrycket. Det är oppositionen som håller skattesänkingskravet levande i Sveriges riksdag. För att inget missförstånd skall uppkomma vill jag också säga finansministern, att om vårt yrkande blir utslaget, kommer vi att

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

rösta för folkpartiets, ty detta yrkande innebär helt enkelt ingenting annat än ett krav på 100 procents uttag, och det har vi full täckning för.

Finansministern menade, att vi inte har klarat problemet att skapa täckning för ett återinförande av den fria avskrivningsrätten. Hur vet finansministern, till vilket belopp man kan kalkylera begränsningen av den fria avskrivningsrätten? Finansministern vet nog bra litet om summans storlek. Den är nog lika osäker som när finansministern beräknade, att konjunkturskatten skulle ge 150 miljoner och den i verkligheten bara gav 50 miljoner.

Regeringen når balans genom att ta hand om företagens sparmedel och slussa över dem i statens budget utan att kunna ha någon verklig uppfattning om storleken av det belopp man får in, samtidigt som regeringen själv även enligt finansministerns mening måste räkna med att bli tvungen att släppa begränsningen i avskrivningsrätten. Vi anser att det innebär en förstärkning av den samhällsekonomiska balansen att vidta denna åtgärd nu. Herr Sköld vill vänta och se, det är alltsammans.

Slutligen framhöll finansministern, att han vill ha en bestämd ordningsföljd, när han inte vill utesluta skattesänkningar i framtiden. Han ville först förenkla deklarationsförfarandet och på det sättet möjliggöra en faktisk skattesänkning.

Vår uppfattning är, att det ena goda inte förskjuter det andra. Sänkt uttagsprocent och förenklat deklarationsförfarande står inte alls i motsättning till varandra. Vi vill genomföra bägge. Kan herr Sköld kalkylera med ett par hundra miljoner i skattebortfall genom en förenkling av deklarationsförfarandet, kan vi det också. Våra möjligheter att sänka skatten nu påverkas inte alls härav, eftersom sänkningen möjliggöres av en annan utgiftspolitik än den herr Sköld företräder.

Finansministern gjorde gällande att vi velat höja den indirekta beskattningen för att kunna betala en sänkning av den direkta skatten. Nej, herr finansminister, om vi hade blundat för regeringens lättvindiga sätt att komma förbi problemet med Norrbottens järnverk, då hade vi kunnat avstå från en krona på spriten. Men framför allt, vad är skillnaden mellan vår ståndpunkt och regeringens? Jo, vi vill sänka uttagsprocenten för den direkta skatten med tio enheter och begränsa sprit-skattehöjningen till en tredjedel av vad regeringen trumfat igenom. Det skulle förstås vara föga socialt! Men att där emot, som regeringen gör, gå emot varje sänkning av den direkta skatten och höja spritskatten tre gånger mer än vi, det skulle vara höjden av social vidsynthet och särskilt gagneligt för småfolkets portmonnäer.

Herr NILSSON i Svalöv (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern framhöll bl. a. i fråga om likvideringen av kvarlätenskapsskatten, att i ett fall hade den betalats med aktier och, om jag inte minns fel, i fyra fall på annat sätt än med reda pengar. Jag tvivlar inte alls på finansministerns uppgift härvidlag, men har finansministern låtit undersöka i hur många fall aktier måst säljas och i hur många fall in-teckning måst tagas för likvidering av kvarlätenskapsskatt? Dessa fall är troligen ganska många.

Sedan några ord till herr Jonsson i Skedsbygd. I såväl sin första som i sin andra replik till mig framhöll han, att han för egen del inte behövde någon utredning rörande kvarlätenskapsskatten, ty han var på det klara med, att den kunde borttas. Men den behövdes, som han sade, för andra. Jag frågar herr Jonsson i Skedsbygd: Vilka är dessa »andra», är det någon av herr Jonssons i Skedsbygd egna partivänner eller några av koalitionsbröderna?

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Det vore intressant att få reda på vilka dessa »andra» är utöver finansministern. Denne framhöll ju nämligen i sitt anförande, att han var ganska kallsinnig inför förslag rörande kvarlåtenskapsskattens slopande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Herr Nilsson i Svalöv frågade, om jag hade undersökt i hur många fall människor har måst sälja aktier och göra inteckningar för att betala kvarlåtenskapsskatt. Nej, herr Nilsson, det har jag inte gjort. Men jag ställer motfrågan: Har oppositionen gjort det? Har de som nu vill ta upp frågan om kvarlåtenskapsskatten till ny prövning gjort några sådana utredningar? Om de gjort det, så hade det ju inte varit nödvändigt att fortsätta med de rent allmänna talesätten som man nu använder och som inte är något annat än upprepningar av vad som sades 1947.

Till herr Kristensson i Osby vill jag säga, att när jag talade om det socialdemokratiska partiets intresse för skattefördelningen och förklarade att vi anser att större förmögenhetsägare och större inkomsttagare skall bära sin del av bördorna, så fäster jag uppmärksamheten vid att detta skedde i samband med resonemanget om kvarlåtenskapsskatten, och att det inte hade någonting att göra med om uttagningsprocenten till den statliga inkomstskatten skall vara 100 eller 110.

Sedan fick vi ju äntligen höra av herr Hjalmarson varför högern röstade för förslaget om en kronas spritsskatt. Det var för att hjälpa Norrbotens järnverk. Det skall vi skriva oss till minnes. Det var en intressant upplysning! Herr Hjalmarson sade också, att när högern föreslog tredjedelen så hög spritsskatt som regeringen, så ansåg vi detta vara socialt oansvarigt, men när regeringen föreslår en mycket högre spritsskatt och inte alls vill vara med

om någon sänkning av uttagningsprocenten, så skulle det vara mera socialt hedrande. Ja, jag vill inte gärna använda ordet socialt. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att det väl är skillnad, om man lägger fram förslag till skattehöjningar när man är övertygad om att detta är nödvändigt för att täcka statens utgifter, eller om man gör det samtidigt som man tror, att man kan sänka andra skatter. Jag vill bara säga, att om vår ståndpunkt inom regeringspartierna inte är mera social, så är den i alla fall mera hederlig, herr Hjalmarson!

Sedan talade herr Hjalmarson om de fria avskrivningarna. Han höll där ett mångordigt anförande om vad det är för pengar det därvidlag gäller, nämligen företagssparade pengar o. s. v. Jag skall inte gå närmare in på den saken utan vill endast fästa uppmärksamheten på att det här är fråga om 150 miljoner kronor för statskassan, och att ett borttagande av den summan leder till en underbalansering av budgeten. Den saken kommer man inte ifrån. Visserligen kan man säga att det är mycket osäkert om det blir just den summan. Herr Hjalmarson säger att det blir mindre, och då blir budgeten svag. Herr Kristensson i Osby säger att det blir mer, och då skapas dolda reserver.

Herr Hjalmarson kan emellertid i dag rösta för en sänkning av uttagningsprocenten till 100 — trots att riksdagen har fattat beslut om så stora utgifter, att det då uppstår bristande balans i budgeten — därför att herr Hjalmarson har lagt fram andra förslag, vilkas antagande skulle medföra en helt annan utgiftssumma. Det var en intressant upplysning! Det innebär ju att högern avsäger sig solidariteten med samhället, så snart högern inte får sin vilja fram i enskildheterna.

Det verkar på finansministern, sade herr Hjalmarson vidare, som om det vore mot socialdemokratiens vilja att vi nu har våra nuvarande höga skatter.

Beräkning av beviljningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Nej, det har jag inte sagt eller menat. Vi har tagit ansvar för de ökade militärutgifterna och för standardhöjningen för folkpensionärerna o. s. v., och vi är fullt på det klara med att vi har vårt nuvarande höga skattetryck på grund av de beslut vi härutinnan fattat. Detta är emellertid en avvägningsfråga. Skall samhället ge sin service och öka den militära tryggheten å ena sidan och å andra sidan vad kostar det? Där har vi aldrig undandragit oss vårt ansvar.

Herr Hjalmarson frågade också vad jag har för uppfattning om samhällets ökade utgifter, när det gäller servicen för medborgarna. Jag tror — och där har naturligtvis herr Hjalmarson och jag olika meningar — att i vårt komplicerade samhälle är det inte möjligt för de breda folklagren att skaffa sina barn den önskade utbildningen och att själva skapa det stöd som behövs på ålderns dagar, under sjukdom eller i mångahanda andra livets svårigheter, utan genom samhällets förmedling. Det blir därför svenska folkets egen sak att välja, huruvida man vill ha en bättre fördelning av samhällets resurser, eller om det är bättre att varje medborgare, som herr Hjalmarson sagt, får ha hand om så mycket som möjligt av sina egna pengar. Vi har där en annan mening än herr Hjalmarson. Och naturligtvis får herr Hjalmarson agitera för sin linje, som innebär att den, som har sitt på det torra och inte behöver något stöd från statens sida, skall slippa betala så mycket skatt, under det att de, som inte ensamma kan sörja för sig själva i livets svårigheter, skall få nöja sig med litet mindre.

Till slut sade också herr Hjalmarson, att det visserligen är sant att man även ute i världen har höga skatter, men att man där beträder skattesänkningarnas väg, och att Sverige är det enda land som inte gör det. Jag vill då genmäla, att efter de stora ekonomiska omvälvningarna från 1950 och framåt har Sverige, jag kan nästan säga som första

land, beträtt skattesänkningarnas väg genom 1952 års skattebeslut.

Herr JONSSON i Skedsbygd (bf) kort genmäle:

Herr talman! Sedan herr Nilsson i Svalöv här övergått till mera sympatiska frågeställningar skall jag svara honom, att han ju kan läsa protokollet och ta reda på omröstningssiffrorna från den dagen, då denna skatt infördes. Då får han nog en viss ledning. Det kanske tar sin tid — men sämre kan herr Nilsson i Svalöv använda tiden; det har han visat genom sitt anförande nyss.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr finansminister! Det var inte alls någon nyhet att vår justering av spritskatten tillkom på grund av vårt ställningstagande till Norrbottens järnverk. Det har vi tidigare upplyst om här i riksdagen. Men det är klart att en finansminister, som utgår ifrån att oppositionen ingenting annat har att göra än att ägna sig åt demonstrationspolitik, inte gärna kan märka våra blygsamma ansträngningar att hjälpa honom att göra hans egen budget litet starkare.

Finansministerns inställning till frågan om den fria avskrivningsrätten hinner jag inte gå in på. Jag vill i det avseendet bara kort och gott säga, att därvidlag har vi den bestämda uppfattningen, att vi genom vårt ställningstagande medverkar till att bättre än regeringen underbygga den samhälls-ekonomiska balansen.

Herr finansminister! Förra året genomförde vi i fullständig enighet en rad sociala förbättringar i vårt land. Vi höjde folkpensionerna väsentligt, och vi medverkade alla med glädje till denna förbättring för de gamlas vidkommande. Vi förbättrade arbetslöshetsförsäkringen och gjorde en rad andra sociala justeringar i god samverkan mellan partierna. Sedan vi gjort

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

allt detta sade vi oss: Nu är bestämt tiden kommen att försöka göra det litet lättare för alla de människor, som genom sina egna arbetsinsatser skapar det ekonomiska underlaget för det sociala reformarbetet. Därför har vi ansett att det var mera angeläget just nu att sänka skatterna än att ta de ytterligare steg på det sociala reformarbetets område som regeringen tänkt sig.

Nu säger finansministern att vi skulle avsäga oss solidariteten med samhället genom vårt ställningstagande i dag i skattefrågan. Ett häpnadsväckande uttalande för att komma från regeringens starke man! Menar finansministern, att vi skulle uppmana folk att inte betala sina skatter? Nej, herr finansminister, vad vi avsäger oss är solidaritet med regeringens politik att undan för undan begränsa folks möjligheter att själva få disponera över sina inkomster.

Jag slutar mitt anförande, herr talman, med att säga, att det ändå inte är så, att det är herr Sköld som skall bestämma hur vi skall formulera våra yrkanden här i riksdagen. Det förbehåller vi oss nog att göra själva, under fasthållande vid att ansvarskänsla och samhällssolidaritet inte är något partimonopol här i landet.

Herr KRISTENSSON i Osby (fp) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern kom i sitt anförande in på frågan om oppositionspartiernas röstning i denna fråga. Jag vill därvidlag avge en förklaring av samma innehåll som den jag avgav i fjol, nämligen att för den händelse vår reservation, som avgivits av herr Spetz m. fl., blir avslagen under punkt A) i den förberedande voteringen, kommer jag att rösta för den reservation, som vid denna punkt är avgiven av herrar Velander och Nilsson i Svalöv. Jag gör det under den förklaringen, att jag anser uttagningsprocenten vara det väsentliga och utan att i övrigt ansluta mig till denna reservation.

Finansministern har talat om kvarlästenskapskattens verkningar och håller sig då till Stockholm. Jag måste säga finansministern att jag har påträffat fall, då svårigheter uppstått på detta område, och finansministern vet lika väl som jag att denna skatt gäller icke bara Stockholm utan också landet i övrigt; herr Hedlund kanske känner till förhållandena på landsbygden i detta sammanhang.

Finansministerns inställning till skatteproblemet tycks vara, att man skall avstå i dag en skattelättnad för en hägrande sänkning, om vilken man för dagen inte vet någonting. Jag kan inte sticka under stol med att jag tycker att finansministerns attityd är den, att om man inte vill gå precis den väg som finansministern anvisar är man inne på en felaktig väg. Jag menar, att om man från majoritetspartiernas sida verkligen vill genomföra en skattelättnad i den riktning vi har föreslagit, skulle säkerligen möjligheter därtill förefinnas.

Jag vill till sist endast erinra om att jag för min del betraktar en skattelättnad som ett viktigt led i en politik, som går ut på fortsatt framåtskridande.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Herr Kristenssons deklARATION om hur han under vissa förutsättningar kommer att rösta i denna fråga överraskade mig inte alls, ty den står i full överensstämmelse med folkpartiets inställning till detta problem.

Däremot är jag litet mer fundersam när det gäller herr Hjalmarson. Jag ställer bara den frågan till herr Hjalmarson: Om här i dag kunde skapas majoritet för uttagningsprocenten 100, skulle herr Hjalmarson då biträda detta? — Herr Hjalmarson nickar; han skulle göra det. Det föranleder mig bara till den reflexionen, att högerns uppfattning om behovet av en balans-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

rad budget tydligen inte är så djupt rofad.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Jag vill endast svara finansministern, att om vi i dag i riksdagen fick majoritet för 100 procents uttag, så betydde ju detta att vi inom kort hade en ny regering med en annan finansminister, som lade fram ett annat budgetalternativ. Detta är konstitutionellt möjligt och jag skulle självfallet med stor tillfredsställelse betrakta en sådan utveckling.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr Hjalmarson beskriver väl följderna av ett regimskifte, men hans uttalande är ändå felaktigt på en punkt. Den nya regeringen kunde icke med hänsyn till grundlagen lägga fram ett nytt budgetalternativ för budgetåret 1954/55.

Herr JANSSON i Aspeboda (bf):

Herr talman! Under den långa debatt som redan har förts om denna fråga har skäl redovisats för och emot en skattesänkning och för och emot ett bibehållande av uttagningsprocenten vid 110. Men alla skäl för att behålla uttagningsprocenten vid 110 har dock ännu inte redovisats för kammaren.

När jag lyssnat till debatten har jag frågat mig, om vi håller på att glömma bort de tidigare åtaganden, som staten har gjort gentemot människorna ute i de olika länen. Jag tänker närmast på landstingen och de anslag som berör dem och som på sista tiden har beskrivits på ett så oerhört kraftigt sätt. Landstingen har under de senaste åren måst finna sig i att uppföra byggnader till mycket stora kostnader, som slagits ut på den kommunala skatten. Som ett exempel på hur det kan gå kan jag nämna, att vi inom Kopparbergs län nyligen har uppfört ett arbetshem, som har kostat oss ungefär 1,5 miljoner kronor,

kanske något mera; detta var i varje fall anbudssumman. Enligt Svensk författningssamling nr 535 den 13/6 1944 har vi riksdagens beslut på att till uppförande av en sådan byggnad skulle utgå ett statligt bidrag med upp till 75 procent av kostnaden, dock högst till ett belopp av 4 000 kronor per vårdplats.

Den byggnad jag här talat om omfattar 52 vårdplatser. Detta betyder att om vi finge ut högsta beloppet, skulle vi få 208 000 kronor i bidrag. En lätt räkneoperation ger vid handen att vi knappast kommer att få mer än 14 procents bidrag från staten. Här har staten sackat efter. Om vi hade kunnat få ut 75 procent, skulle vi i stället för 208 000 kronor ha erhållit 1 125 000 kronor.

Min reflexion angående denna sak är: När vi undergräver statens förmåga att uppfylla tidigare åtaganden sker en övertalning till den kommunala beskattningen, så att det för de flesta människor blir hugget som stucket, om vi sänker statsskatten med tio procent. De får i stor utsträckning igen det genom högre kommunalskatter, och då blir sannerligen den sista villan värre än den första. Den kommunala beskattningen bygger ju på sockengränsen, på den kommunala enheten, landstingsskatten bygger på länen — men den statliga beskattningen bygger på hela landets samlade skattekraft. När vi vet hur stor skillnaden är mellan kommunernas och städernas skatteunderlag, för att inte särskilt tala om huvudstadens, så vågar jag hävda, att även om vi måste ha en hög statlig beskattning, så ges härigenom möjlighet att föra en skatteutjämnande politik, som i det långa loppet blir till nytta för hela landet.

De senaste siffrorna för landsbygdens skatteunderlag var för kommunerna 16 å 17 bevilningskronor per individ, medan städerna låg vid 30 och Stockholms stad vid 43. Dessa siffror är visserligen redan något föråldrade,

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

ty vi har ju haft en tid av stark utveckling, och nya siffror kommer väl så småningom fram, men de bevisar att vi får tänka oss för både en och två gånger, innan vi beskär statens möjligheter att föra en skatteutjämning politik, så att vi inte på den kommunala beskattningen förlorar vad vi möjligen kan förtjäna på en något minskad statsbeskattning.

Man får inte på tal om skatterna bara bedriva en partitaktisk agitation. Jag vet inte om herr Hjalmarson är inne, men jag skulle ha velat ställa en fråga till honom. Han talade i höstas om indexfamiljen. Efter den omläggning i vårt skattesystem, som i år för första gången tillämpats vid taxeringen, visar statistiken ett siffermaterial, som jag vill lägga till grund för mitt fortsatta resonemang. Av de 3 815 000 deklaranterna har 48,5 procent inkomster ej överstigande 5 000 kronor. Dessa har 21,2 procent av den samlade inkomsten att dela. Vid inkomster på mellan 5 001 och 12 000 kronor finner vi 45 procent av deklaranternas antal, men de delar 57,2 procent av den samlade inkomstsumman. Därmed har jag redovisat 93,5 procent av samtliga deklaranter. De övriga 6,5 procenten finner vi ovanför 12 000-kronorsstrecket, och de delar i sin tur 21,6 procent av inkomsten, alltså 0,4 procent mer än de 48,5 procent, som ligger i botten på inkomstskalan.

Herr Hjalmarson uppehöll sig alltså vid indexfamiljen. Han sade, att indexfamiljen får betala inte mindre än 30 procent i direkta och indirekta skatter. Siffran står för hans räkning, men det är enkelt att påvisa att den familj han åsyftade får mera av stat och kommun än den själv lägger ut i form av statlig skatt. Vi räknar ju med att indexfamiljen har en inkomst på 11 400 kronor. 400 kronor är avdragsgilla för försäkringar, cirka 1 000 kronor får avdragas för kommunalskatt och 4 000 kronor i form av Ortsavdrag. 6 000 kronor återstår att beskatta; statsskatten blir då

792 kronor. Familjen har två barn: barnbidrag 520 kronor. Jag behöver bara lägga till en enda förmån till, nämligen skolfrukosten, så har familjen fått igen hela den summa den givit ut i statlig skatt.

Jag undrar om man verkligen skall driva skattepropagandan på det sätt, som folkpartiet och högern gjort under en lång följd av år. Talare efter talare har här i dag påstått, att man vill öka produktionen och därigenom skapa ett större skatteunderlag, men jag undrar om den svartmålningspolitik, som högern och folkpartiet bedrivit, leder fram till ökad aktivitet från arbetare och de olika produktiva krafter, där vi skall ta skatterna. Jag tycker det borde vara angeläget för såväl högern som folkpartiet att lämna en upplysning på denna punkt, ty broschyrerna från 1950 och 1952 års val vittnar sannerligen mera om att aktiviteten går ut på att få till stånd den ommöblering i andra kammaren, och kanske även i första, som man eftersträvar. Herr Hjalmarson har ju också klart och tydligt svarat ja på detta. Men när man dithän genom felaktig upplysning, tror jag inte att utvecklingen blir så lycklig den dag människorna kommer underfund med att de byggt sina förhoppningar på oriktiga uppgifter. Då kan det hända att det går som det gått i Stockholm, att när man kommer till makten finner man, att man inte har möjlighet att genomföra vad man trott sig om så länge man stod i oppositionsställning.

Debatten har blivit långt utdragen. Jag hade tänkt säga en hel del till, men det anförda får vara nog. Jag ber endast, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i vad rör uttagningsprocenten. I vad rör kvarlätenskapsskatten kommer jag att rösta för reservationen av herr Werner m. fl.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Beräkning av bevillingarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Herr HENRIKSSON (s):

Herr Hjalmarson framhöll i ett av sina inlägg, att det är de båda borgerliga oppositionspartierna som i vårt land hela tiden driver och har drivit förslag om skattesänkningar. Det är ju riktigt att både folkpartiet och högern under de senaste åren har föreslagit, att det skulle bli en lägre uttagsningsprocent än den som har gällt sedan den sista skattereformen genomfördes. Någon sådan sänkning av uttagsningsprocenten har emellertid inte blivit genomförd, och man kan väl säga, att dagens situation för de båda oppositionspartierna visar hur verklighetsfrämmande förslagen under de tidigare åren har varit, hur dåligt underbyggda oppositionens förslag om möjligheterna att finansiera den skattesänkning som man har velat förordade har varit. Svårigheterna att i dag finna medel till att finansiera kommande skattelättnader visar klart, att det inte under de år som har gått har funnits något verkligt överskott, som under den tid vi har bakom oss skulle ha givit möjligheter till ett lägre skatteuttag än det som har förekommit. Jag tycker nog att erfarenheten av utvecklingen under de senare åren borde stämna oppositionen något försiktigare i dess spådomar om möjligheterna att nu på kort sikt gå ner till ett skatteuttag på 100 procent.

Det är väl inte någon, annat än möjligen inom folkpartiet, som kan komma till något annat konstaterande än att folkpartiets uppträdande i skattefrågan i år ger ett ovanligt blekt intryck. Det beror väl inte på att folkpartiets talare skulle vara i mindre hög form nu än de har varit tidigare, utan det beror uppenbarligen på att man står på en ytterst svag grund när det gäller att driva linjen om ett skatteuttag på 100 procent och på att man själv har försatt sig i ett mycket besvärligt dilemma. Man har under åratals propagerat för skattelättnader, för vilka det inte har funnits något ekonomiskt underlag,

har samtidigt velat tillgodose önskemålen om en fortsatt ökning av de statliga utgifterna och kommer nu fram till ett läge, där man inte längre har möjligheter att hänvisa till några budgetöverskott utan tvingas in på en allvarlig prövning av vilka möjligheter som kan finnas att finansiera den föreslagna skattesänkningen. Man kommer då fram till att dessa möjligheter inte står till buds, och så är man framme vid vad andra talare så värtaligt har skildrat, nämligen folkpartiets svårigheter att på ett anständigt sätt ge svar på hur det skall vara möjligt att finansiera den skattesänkning som man nu föreslår.

Jag sade att folkpartiet har ställt sig i en besvärlig situation och att man har gjort det framför allt därigenom, att man har fört denna propaganda om nödvändigheten av en skattesänkning. Man har på olika sätt byggt upp en felaktig föreställning om hurudan den verkliga utvecklingen på beskattningens område har varit sedan år 1947 och om hurudan den allmänna utvecklingen har varit när det gäller människornas levnadsstandard.

Jag har framför mig motionen II: 279, som är väckt av folkpartiet och där man med en tabell söker göra gällande att levnadskostnadernas stegring sedan år 1947 för många inkomsttagare har medfört en ökning av skattetrycket. Levnadskostnaderna har stigit med 35 procent sedan år 1947, och inkomsterna har, säger man, stigit med detsamma, varvid det har blivit en skatteökning som exempelvis i inkomstskiktet 10 800 kronor per år utgör 36 kronor per år. Man vill med detta ge intryck av att det följaktligen på grund av skattetryckets stegring har blivit så, att inkomsttagare i detta skikt har kommit att erhålla en realförsämring i sina villkor.

Man bortser då helt ifrån den allmänna utveckling som har ägt rum under denna tid. Man bortser helt ifrån att inkomstökningen är mycket större

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

än den levnadskostnadsökning som har inträffat under denna tid. Icke så få grupper i detta inkomstskikt har fått en inkomstökning, som utgör ungefärligen det dubbla av de 35 procenten. Industrierbetarnas inkomstökning sedan år 1947 är 70 procent fram till år 1953, d. v. s. dubbelt mot den siffra som har angivits i tabellen.

Vederbörande inkomsttagare har ju därigenom kommit i ett läge, där det har varit väl möjligt att bära den ökning av beskattningen som har kommit till. Man har haft möjlighet att göra det och har därigenom också gett möjligheter till andra än dem, som genom direkt produktivt arbete får inkomster, att erhålla en värdefull standardförbättring, pensionärerna, för att nu bara nämna en speciell grupp.

Jag tror inte att det skall lyckas folkpartiet att föra fram denna mening så, att den ger det utbyte man har räknat med. Det förhåller sig nog så, att man på andra håll än inom detta parti har möjligheter att bedöma den utveckling som har ägt rum och har möjligheter att inse, att om man skall kunna vinna en standardförbättring också för de icke produktiva i samhället är det nödvändigt att räkna med att utgifterna för samhället stiger och att därför också samhällets inkomster måste täckas genom att skatterna blir något högre än de har varit i ett visst fixerat utgångsläge.

Folkpartiets förslag i skattefrågan i år utgör mindre än någon gång tidigare ett hållbart alternativ. Det är ett försök att vilseleda valmännen. Det är ett försök att dimbilda. Man vill genom illusionsmakeri göra troligt, att det är möjligt att på en gång öka samhällets utgifter och sänka de inkomster som samhället har och som får betraktas såsom nödvändiga för ett samhälle i framåtskridande.

Så vill jag säga några ord om högerens förslag. Det är riktigt som i debatten tidigare sagts, att det icke är

ett förslag som för dagen är möjligt att genomföra, ty utgifterna är redan beslutade, men nog kan man ändå ha anledning att göra vissa tankeexperiment inför det alternativ högern här för fram.

Herr Hjalmarson har i en tidigare debatt framhållit, att som målsättning för högerpolitiken skulle stå, att den totala belastningen på de enskildas inkomster vid en normal genomsnittsinkomst inte bör gå upp till mer än högst 25 procent. Minst 75 procent bör inkomsttagarna alltså själva få råda över. I belastningen räknar herr Hjalmarson då in direkta skatter, indirekta skatter och obligatoriska avgifter.

Jag vet inte vad man inom högern anser vara en normal genomsnittsinkost, men jag skulle föreställa mig att en rätt normal genomsnittsinkomst i dagens läge ligger vid 10 000 kronor per år. Det är då först att notera, att man alltså har kommit ett steg längre än det resultat som högern anför som sin målsättning, ty skattebelastningen ligger inte vid 25 procent för en inkomsttagare i 10 000-kronorsklassen. Belastningen kan anges till någonting mellan 22 och 24 procent. Det intressanta är emellertid, att av detta skatteuttag på låt oss säga något över 20 procent utgöres endast 6 procent av direkt skatt till staten. Det är den direkta statsskatt som man nu från högerens sida och från folkpartiets sida tar upp och säger att den utgör den stora och tryckande belastningen.

Vad vill man då åstadkomma? Jo, man vill åstadkomma att den direkta skatten, som alltså tar något mer än sex procent av inkomsttagarens 10 000 kronor, sänkes så att skatteuttaget kommer att bli 0,6 procent mindre. Han skulle alltså i fortsättningen få behålla 0,6 procent mer av sin inkomst än nu. Det är klart att det kan anses vara värdefullt för varje inkomsttagare att få behålla något mera av sin inkomst för egen del. Sannolikt har han möjlighet

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

att göra av med dessa pengar, och han skulle känna det som en lättnad om han erhöle dem. Men inför det val han här måste göra tror jag ändå, att han skulle säga sig att han förr låter samhället ta hand om denna 0,6-procentiga del av inkomsten än han skulle resonera som man uppenbarligen nu tror inom högerpartiet: att han mot denna lilla fördel skulle vilja avstå från den trygghet vid sjukdom som den obligatoriska sjukförsäkringens omedelbara ikraftträdande innebär, att han skulle avstå från att känna den större trygghet som kan uppnås genom de i år beslutade anslagen till åtgärder mot arbetslöshet, att han sålunda skulle acceptera en större otrygghet vid dessa tillfällen än han nu behöver göra, att han skulle ikläda sig större risker för att få en dyrare bostad och att han skulle ikläda sig större risker för oberättigade prisstegringar genom att högerpartiets alternativ — liksom folkpartiets — också innebär ett slopande av priskontrollen och de anslag som utgår till den.

Han skulle vidare inte bara avstå från allt detta mot det att han får behålla ytterligare 0,6 procent av sin inkomst, utan han skulle också acceptera att det blir en väsentligt sänkt förmögenhetsskatt, han skulle acceptera att kvarlåtenskapsskatten omedelbart tas bort och han skulle acceptera att det blir en sådan lindring av bolagsbeskattningen som högerpartiet och folkpartiet tidigare i år har röstat för. Allt detta skulle han göra därför att man utgår ifrån att det lilla han kommer att vinna i inkomst kommer att i så hög grad påverka arbetsvilja och sparande.

Jag måste ju säga, att det i varje fall för mig framstår såsom tämligen uppenbart, att det inte kan vara enbart denna lilla del i skattesänkningen, som skulle ha en så utmärkt stor betydelse för arbetsvilja och sparande. Det trygghetsmoment, som kommer att försvinna om man minskar statens utgifter på

dessa områden, måste väl också ha betydelse för uppnående av bättre arbetsvilja och sparande.

Man måste vidare tänka på den rättvisesynpunkt, som eftersättes om vi med de knappa resurser vi nu har och under lång tid framöver kommer att få skulle säga, att vi helt generöst avsätter bortåt 20 miljoner kronor för att omedelbart avskaffa kvarlåtenskapsskatten, eller som högerpartiet vill ytterligare genomför en kraftig sänkning av förmögenhetsbeskattningen. Har man anledning att tro, att detta för de stora grupperna av inkomsttagare skulle medverka till en sådan stämning, att den befrämjar deras arbetsvilja eller deras vilja att av sina inkomster sätta undan något för framtida behov?

Man säger från högerpartiets sida att vad man nu föreslår är ett första steg. Svenska Dagbladet sade i dag och herr Hjalmarson sade också i dag här i debatten, att det är det första steget till en längre gående skattelättnad. Jag vet inte om man tänker sig att den skall fortsätta efter samma modell som här föreslagits och sålunda skulle ges formen av en fortsatt social avrustning. Jag tror inte att man inom högerpartiets ledning i dag har den uppfattningen eller vill föra den uppfattningen till togs, men det är ju alldeles uppenbart att det bland de borgerliga partiernas väljare finns åtskilliga, som med glädje skulle hälsa en sådan ordning.

De synpunkter som så småningom mognar fram inom högerpartiet kan man på ett något tidigare stadium läsa i Skattebetalarnas förenings tidning Sund Förnuft. Vi har kunnat göra det när det gällde förslag att pruta på statsutgifterna tidigare. Vi får väl hoppas att högerpartiets nästa alternativ inte får den karaktär som det premierade skattesänkingsförslaget i Sund Förnuft. Förslagsställaren där finner det utan vidare möjligt att sänka de statliga utgifterna, främst på det sociala området, med ett par miljarder kronor per år.

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Vill man gå den vägen, öppnas ju stora möjligheter till skattelättnader. Men då får vi också en politik här i landet sam långt ifrån medger framsteg i den takt vi har haft under de gångna åren.

Jag vill till sist säga, att jag i ett annat läge än det vi nu har har varit med om att föreslå lägre uttagningsprocent för den direkta beskattningen än den som nu gäller. Jag tror också att vi så småningom kommer i det läget att vi kan minska den direkta skatten. Om vi under en politik av full sysselsättning kan åtnjuta en fortgående produktionsökning och fortgående höjningar av den enskildes inkomster och vi därmed också får ökade statliga inkomster, kan vi sänka den direkta skatten utan att behöva vare sig låna upp de pengar, som omedelbart behövs för att genomföra skattesänkningen, såsom folkpartiet förordar, eller, som högern förordar, påbörja en social avrustning.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Innan jag berör några av de synpunkter som herr Henriksson framförde, vill jag ta upp till granskning finansministerns resonemang om nödvändigheten att i nuvarande läge balansera driftbudgeten.

Finansministern gör gällande, att vi med vår uppläggning skulle komma fram till en faktisk underbalansering av budgeten, under det att vi gör gällande att regeringspartiernas förslag faktiskt innebär en överbalansering av driftbudgeten. Denna skillnad sammanhängser med olika bedömning av avskrivningsproblemet.

Under de utpräglade inflationsåren hade vi en del meningsskiljaktigheter om hur mycket driftbudgeten borde överbalanseras, men aldrig hörde vi då talas om att de, som ville ha ett något mindre överskott på driftbudgeten, försökte sänka skatten genom att låna pengar. Ett sådant resonemang hade ju också varit orimligt. Nu vill finansmi-

nistern enligt vår mening även i det normaliserade konjunkturläge vi nu har ta in mera pengar än vad som går åt för att täcka de årliga utgifterna på driftbudgeten. Detta är, herr talman, kärnpunkten i hela skattefrågan för närvarande. När vi inte vill vara med om en sådan överbalansering, förs talet fram om att vi skulle vilja låna pengar för att sänka skatten.

Här skulle jag vilja inskjuta, att jag inte hör till dem som förmenar ett politiskt parti rätt att när det gäller skatteuttaget dra konsekvenserna av partiets ståndpunktstaganden i andra frågor. Ehuru jag, som kammaren vet, på väsentliga punkter har en helt annan uppfattning än högern, kan jag inte bestrida att högern har rätt att, när det nu gäller skatteuttaget, dra konsekvenserna av tidigare ställningstaganden i riksdagen utan att hindras av formella tekniska invändningar. Men för vår del existerar inga sådana svårigheter, eftersom vi utgår från bedömningen att budgeten är överbalanserad.

Hela sitt mycket hårda resonemang om den balanserade budgeten stöder finansministern på den uppfattningen, att hans mening beträffande avskrivningspolitiken är den enda riktiga. Finansministern använde i bostadsdebatten för en tid sedan, när vi diskuterade de kapitalutgifter som behövs för att finansiera en del bostadslån, uttrycket att folkpartiet vill betala »priset på pengarna». Men om man betalar priset på pengarna år efter år i form av amorteringar och räntor, betalar man också den börda, som faktiskt faller på varje särskilt år. Man skjuter ingenting på framtiden, men betalar inte heller någonting i förskott. Det räcker enligt vår mening att man betalar vad som går åt för varje år i sänder.

Herr Jonsson i Skedsbygd och några andra talare här har talat om att vi företar »bokföringstransaktioner» för att få formell balans i budgeten. Det är i stället finansministern som företar »bok-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

föringstransaktioner» för att överskyla det faktum att budgeten är överbalanserad.

Finansministern förklarar mycket bestämt att vi måste ta in mera avskrivningsmedel än vi anser rimligt av skattebetalarna. Detta säger han, trots att han redan har tagit in mera än som skulle behöva avskrivas, även om samtliga hittills utlämnade stödlån åt bostadsbygandet skulle bli förluster. Oräntabla kapitalinvesteringar, säger han, skall avskrivas med ens. Det är den heliga regel vi har följt hittills, menar han, och som vi måste följa nu också.

Eftersom detta är grunden för finansministerns resonemang vill jag, herr talman, helt kort granska hur denna heliga regel fungerar i praktiken. Finansministern uppmanade tidigare i dag herr Kristensson i Osby att gå vidare och undersöka förändringen av avskrivningsreglerna, och han nämnde därvid ämbetsbyggnader, fängelser, skolor, sjukhus o. d. För att nu ta ämbetsbyggnader t. ex. för de statliga verken, så avskrivs omedelbart 25 procent av anläggningskostnaden, och sedan fortsätter man med små årliga avskrivningar. Det är inte här fråga om några räntabla investeringar, men man följer inte alls den regel som finansministern betecknat som en ofrånkomlig princip. När det däremot gäller stödlån till bostadsändamål skall det ske en avskrivning med 100 procent. Om jag vidare tar fängelser, skolor och sjukhus, blir det hela också lättare för skattebetalarna än i fråga om bostadslånen. Sådana investeringar är inte heller räntabla i direkt ekonomisk mening, men på dem avskrivs 50 procent med detsamma, och i fortsättningen nöjer man sig med små avskrivningar varje år. Jag vill tillfoga att när det gäller en del byggnader för undervisningsändamål skriver man inte av mer än 2,5 procent per år och fortsätter därmed så länge det behövs. För en stor del av försvarets byggnader

skriver man omedelbart av 50 procent och tar sedan resten år efter år.

På detta sätt fungerar alltså den gylene regel, vars konsekventa tillämpning finansministern så hårt hävdar.

Vidare finns det en hel rad av olika avskrivningsprocenter för de statliga utlåningsfonderna. Dessa är fastställda med hänsyn till ett förräntningskrav på 4 procent, ett i nuvarande läge för staten vinstgivande förräntningskrav. Det förefaller mig inte orimligt i princip att ett sådant räntekrav upprätthålles för statliga lån till kommersiell eller industriell verksamhet. I en del fall har man emellertid fått konsekvensen att dessa lånefonder inte utnyttjats för det avsedda syftet, därför att vederbörande låntagare varit i stånd att i bankerna skaffa sig pengar på fördelaktigare villkor. Detta är då i och för sig ett tecken på att det statliga vinst- och förräntningskravet drivits väl långt, och det kan inte under några förhållanden vara motiverat att upprätthålla samma krav när det gäller stödlån till bostadsbygandet.

Det är alltså, herr talman, i själva verket inte fråga om någon fast vidhållen regel om att oräntabla kapitalinvesteringar skall med ens avskrivas till 100 procent. Det finns i stället på detta område ett sammelsurium av åtgärder och avskrivningsregler. Det är väl då minst sagt underligt att finansministern med sådan emfas gör gällande, att den, som inte på varje punkt vill acceptera hans avskrivningsmetoder, underbalanserar driftbudgeten och för en oansvarig politik. Jag tycker visst att det finns skäl att i ett större sammanhang ta upp frågan om avskrivningsförfarandet. Vi på vårt håll har tidigare motionerat därom men inte vunnit riksdagens gehör. Under sådana omständigheter förbehåller vi oss absolut rätten att ha en egen uppfattning om de delar av avskrivningspolitiken, där enligt vår mening starka sakliga skäl för korrigeringar föreligger.

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Jag har uppehållit mig vid detta, då jag ansett det nödvändigt att belysa verklighetsunderlaget för påståendena om att folkpartiet grundar sitt skattesänkingskrav på lättsinniga förslag om ändringar av avskrivningsreglerna och lättsinniga lånespekulationer. Det finns inte, herr talman, något sådant verklighetsunderlag. Vi begär bara att skattebetalarna skall få betala de verkliga löpande statsutgifterna och inte genom en sådan kamouflerad överbalansering av driftbudgeten, som ligger i finansministerns och regeringens förslag, drivas till ett tvångssparande. Vår skattepolitik uppmuntrar i stället det enskilda sparandet och leder därigenom till en mer hållbar lösning även av investeringsproblemen på längre sikt.

Jag skulle vilja ta upp några andra synpunkter, som dels här i dag, dels tidigare i pressdebatten anförts när det gäller det förslag om en sänkning av den statliga inkomstskatten som framlagts från folkpartiets sida. Det är rätt anmärkningsvärt att under debatten här i kammaren knappast förekommit något instämmande från regeringssidan i den socialdemokratiska pressens påståenden, att folkpartiets förslag är orättvist därför att det ger större skattesänkning, i kronor räknat, för dem som betalar mer skatt än för dem som betalar mindre skatt, även om den proportionella minskningen är densamma.

Jag förmodar att detta måste sammanhålla med att man här i kammaren anser att det icke är möjligt att vidhålla en sådan argumentationslinje. Hur orimlig den är framgår därav, att det i förlängningen av denna argumentationslinje ligger, att den som inte betalar någon skatt alls aldrig skulle kunna få någon lättnad i form av en skattesänkning och därför skulle då aldrig kunna vidtaga någon sådan. Detta måste ju ur de socialdemokratiska agitatorernas synvinkel vara ett strålande argument mot alla skattesänkningar, och jag förstår inte varför det inte används.

Den gångna utvecklingen, herr Henriksson, visar emellertid att den, som tidigare inte betalat någon skatt alls, eller den, som endast i mindre utsträckning varit skattebelagd, kan, om regeringen släpper igenom en stor inflationsbölja, bli ganska hårt beskattad, betydligt hårdare än tidigare. Herr Henriksson gjorde här ett försök att bestrida att de siffror som redovisats i folkpartimotionen skulle vara riktiga. Vad som där påvisats är ju emellertid, att den inkomsttagare, som i dag har samma reala inkomst som 1947, har fått en skatteskärpning trots allt tal om de skattelättnader som genomförts. Detta faktum kan herr Henriksson inte komma ifrån, såvida han inte försöker bestrida riktigheten av de siffror som är anförda i tabellen. Detta tror jag inte han kan. Den som har en oförändrad realinkomst har fått en skatteskärpning; det har vi framhållit och det är ett faktum som upplevts och känts på ett mycket påtagligt sätt av breda lager av det svenska folket. Jag tror inte att man med resonnement av den typen som herr Henriksson fört kan vända bort uppmärksamheten från detta mycket påtagliga faktum.

Det förhållandet, att skatteskärpningen varit hård i utpräglat låga inkomstgrupper, har gjort, att vi tagit upp den saken som ett problem för sig. Jag kan tydligt konstatera att vi tycks i princip vara överens med finansministern och med det socialdemokratiska partiet om angelägenheten av att här göra någonting, och jag hoppas också att det blir något resultat och att våra förslag bifalles.

Finansministern har skrivit i propositionen — och herr Henriksson yttrade också samma sak alldeles nyss — att han i princip var anhängare av en reduktion av uttagsprocenten från 110 till 100. När inte bara finansministern utan även en så prominent skatteexpert inom det socialdemokratiska partiet som herr Henriksson gör en sådan deklARATION, då måste man väl ändå räkna med

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

att agitationen i den socialdemokratiska pressen mot oppositionens skattesänkingsförslag — som man där ansett vara principiellt orättvist — måste tystna. Det är ju märkvärdigt att inte någon bättre kommunikation kan åstadkommas mellan vad som yttras av de socialdemokratiska talarna här i riksdagen och vad som skrivs i t. ex. regeringsorganet — trots att dess chef numera sitter i riksdagen. Skulle inte herr Henriksson — eftersom finansministern inte är här — kunna be herr Sköld att han översänder ett par exemplar av propositionen i denna fråga med understrykande av de rader, där han ger sin principiella anslutning till en sänkning av uttagningsprocenten? Herr Henriksson kan då också bifoga sitt eget yttrande. Detta slår ju ihjäl hela argumentationen mot den av oss föreslagna skattesänkningen som orättvis. Man kan ju inte gärna säga att den skattesänkning som oppositionen vill göra i dag är orättvis, felaktig och ett brott mot de principer som man bör följa, om man samtidigt säger att i morgon eller i övermorgon vill man själv göra precis samma sak.

Medan jag är inne på detta tema skulle jag vilja rikta en annan vädjan till finansministern — det kanske finns någon här som kan vara vänlig och framföra den till honom. Av arbetarkommunen i Stockholm har det givits ut ett litet flygblad över skatterna, där man gör en fullständig horribel jämförelse mellan regeringens linje och folkpartiets linje. Man säger, att regeringen sänkte statsskatten år 1953. Sedan visar man några siffror och framhåller vad denna skattesänkning betytt. Man säger vidare att folkpartiet drivit en annan linje i skattefrågan. Sedan visar man med några siffror den skattesänkning *utöver* regeringsförslaget som vi redan då ville genomföra och som vi fortfarande står fast vid. Med andra ord, den »skattesänkning» — inom citationstecken, av skäl som tidigare på-

visats — som regeringen tidigare genomförde och som vi naturligtvis var med om, eftersom vi ville ha en längre gående skattesänkning, den ställer man emot skillnaden mellan regeringsförslaget och den ytterligare skattesänkning vi ville och vill ha. På det sättet vill man skapa det intrycket, att det här är fråga om alternativa linjer alltifrån botten.

Statsministern förklarade under bostadsdebatten efter en fråga av herr Ohlin att han var villig att göra åtminstone någon korrigerig i en av socialdemokratien utgiven broschyr i bostadsfrågan. Jag skulle vilja fråga finansministern och herr Henriksson om inte de — mot bakgrunden av den grovt vilseledande för att inte säga direkt lögnaktiga framställning som ges i flygbladet — vill begagna sitt inflytande för att åstadkomma en ny upplaga även av denna broschyr.

Finansministern säger: Vi skall också göra en skattesänkning, men den skall i första hand ske genom en förenkling av skattesystemet. Det sista är i och för sig något att resonera om, och förra året väckte även herr Waldemar Svensson och herr Ohlin en motion om undersökningar i den riktningen. Men i dag finns det trots detta inte något konkret förslag i denna riktning. En sådan skattesänkning som finansministern talar om kan därför inte ske nu. Han hoppas, att det skall kunna ske 1956 eller 1957, men han är inte alls säker på det. Detta är väl ändå att frammana en hägring på skattebetalarnas framtidshimmel för att i någon mån avleda deras otålighet inför det skattestryck vi nu har. Finansministern framför detta med all energi just nu under trycket av vissheten om att folket vill ha skattelättnader och vill ha dem nu.

Vi har under de sista åren många gånger fått vaga löften om framtida skattesänkningar, under det att skattestrycket i realiteten har skärpts. I den mån vi skulle stå inför ett val — en-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

ligt min mening är det dock inte frågan om något sådant — är det i dag ett val mellan konkreta förslag till skattelättnader nu och obestämda löften om förenklingar i beskattningsförfarandet i en mer eller mindre avlägsen framtid. Jag anser, att vi skall göra vad vi kan redan nu, och det enda vi då kan göra är att gå på den linje oppositionen företräder. Om regeringen vill göra det, kommer vi nog också i sinom tid att kunna klara upp förenklingsfrågan.

Finansministern gjorde som vanligt en mycket sträng bedömning av kvaliteten på oppositionens, framför allt folkpartiets, förslag och dess företrädare. Han kallade det för demonstrationspolitik och ville göra gällande att vi var mindre ansvariga etc. Det finns ingen skiljelinje, herr talman, mellan dem som är mera eller mindre ansvariga. Vi har alla här i riksdagen samma ansvar. Däremot finns det i ett annat avseende en mycket betydande skillnad. Herr Sköld har makt att göra som han vill, men vi har tyvärr inte makt att göra på det sätt vi vill. Vi hoppas kunna åvågbringa en ändring i den situationen. Under tiden tröstar vi oss därmed, att även om Sköld har makt så har han inte alltid rätt, i synnerhet inte när det gäller skatten.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wedén vände sig mot min kritik av siffrorna i folkpartimotionen. Jag har inte sagt, att de var felaktiga. Jag har framhållit, att den sammanställning av dem som där förekommer ger en missvisande bild av utvecklingen från 1947. Om man tar fram vissa siffror som avser skatternas utveckling utan att samtidigt nämna något om den inkomstutveckling som har skett och den sociala politik som har förts under samma tid, får man inte ut det som tabellerna borde visa, nämligen hur utvecklingen av den en-

skildes standard tett sig under samma tid. Folkpartiet har gjort en sifferkombination, med vilken man vill försöka visa, att det har skett en standardsänkning genom att den statliga skatten blivit något högre under tiden efter 1947 än dessförrinnan. Det är emellertid inte det som är av intresse, utan det är den allmänna utvecklingen. Åtskilliga av de här nämnda inkomsttagarna har genom den statliga utgiftspolitik blivit väl kompenserade för den nominella skatteökning, som i visst avseende kan ha ägt rum.

Herr Wedén sade vidare, att man i debatten inte hört någon antydning om att en skattesänkning efter den procentuella linjen skulle vara felaktig men att detta sagts i pressen. Jag upprepar, vad finansministern sade. Vår linje är att i första hand söka genomföra en förenkling av skattesystemet för att förbättra skatteförhållandena för de små inkomst- och löntagarna och andra. Därefter kan man börja diskutera möjligheterna att företaga det som folkpartiet vill göra först, nämligen en allmän tioprocentig sänkning av skatterna. Det är uppenbart att det blir mera smakligt att diskutera en allmän skattesänkning sedan man har kunnat genomföra lättnader för de grupper, som nu bör komma i första hand. Det är inte de stora inkomsttagarna, det är ännu mindre de som betalar kvarlåtenskapsskatt eller förmögenhets-skatt, herr Wedén. Men de grupperna ingår ju i folkpartiets krav på omedelbara skattelättnader.

Beträffande arbetarkommunens skattebroschyr och de felaktigheter som herr Wedén kan finna i den vill jag säga, att jag nog tycker att herr Wedén skulle sopa rent framför folkpartiets dörr innan han riktar kritik mot vårt partis propaganda.

Under detta anförande återtog herr talmannen ledningen av förhandlingarna.

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson går på sidan om vad resonemanget gäller, när han fortsätter debatten om den faktiska skärpningen av skattetrycket. Jag vill hänvisa herr Henriksson till att även 1949 års skattekommitté har gjort jämförelser på samma linje som vi har gjort. Har kommittén haft fel, har vi haft fel. Men jag tror inte att herr Henrikssons kommitté haft fel.

Får jag ställa den konkreta frågan till herr Henriksson: Vill herr Henriksson medge, att den, som nu har samma realinkomst som han hade vid den tidigare tidpunkt, med vilken jämförelsen är gjord, i de fall vi har påvisat faktiskt har fått sin skattebörda skärpt? Är herr Henriksson beredd att svara på den frågan?

Sedan är jag alltid beredd att medverka till att lägga till rätta de felaktigheter som kan förekomma i den politiska propagandan. Men här har jag ställt herr Henriksson inför ett konkret, flagrant fall, där man knappast ens med största välvilja kan tala om någon oavsiktlig felaktighet utan där det är fråga om en ren förvrängning i redovisningen av de faktiska ståndpunkterna. Mot den bakgrunden måste jag säga att herr Henrikssons svar till mig om beredskap att här medverka till ett tillrättaläggande är i allra magraste laget.

Herr HENRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wedén frågade mig om det inte var så att den som hade oförändrad realinkomst från 1947 fått sitt skattetryck skärpt. Låt mig svara genom att ange ett exempel. Den som hade 4 000 kronors inkomst 1947 har nu en inkomst på 5 400 kronor. Folkpartiets motion anger att han har fått en skattehöjning på 30 kronor per år från den tiden. Om nu utbytet genom den statliga sociala politiken blivit sådant, att han fått en vinst, utöver dessa 30 kronor, på låt oss säga det

dubbla beloppet, anser herr Wedén då att han förlorat på den utveckling som ägt rum?

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Henriksson försöker hela tiden komma ifrån det faktum att vi diskuterar skatten. Vi diskuterar inte det totala utbytet. Utbytet för den man herr Henriksson nämnde hade naturligtvis blivit bättre om han inte fått den skatteskärpning, som herr Henriksson inte kan förneka att han fått.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND:

Herr talman! I bankoutskottets utlåtande häromdagen rörande räntepolitiken förekom ett uttryck som jag tyckte var rätt väl valt. Man talade om en väl underbyggd, rörlig ränta. Detta uttryck »väl underbyggd» tycker jag man skall ta fasta på när det gäller att tillägga meningsmotståndare olika motiv för deras handlande. Herr Hjalmarson var för en stund sedan inne på att regeringen vill ha höga skatter i syfte att på det sättet erhålla en större makt. För egen del skulle jag vilja fråga: Är det inte ett tillräckligt motiv för de skatter vi har, att de verkligen behövs för att klara de utgifter som riksdagen har beslutat? I så fall är det väl närmast anledning att överväga huruvida några av dessa utgiftsposter kan anses vara tillkomna just i detta maktutövningssyfte.

Man har ställt vissa frågor rörande vår inställning till kvarlåtenskapsskatten. Jag tycker knappast det är anledning att tala om detta ytterligare från vårt håll. Jag har vid åtminstone ett par tillfällen här i kammaren sagt vår mening, och det står att läsa i riksdagens protokoll. Men jag kan stå till tjänst med att upprepa vad vi har sagt tidigare. Vi tycker inte om kvarlåtenskapsskatten på grund av dess konstruktion, och vi vill ha en utredning

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

för att få klarlagt om och i vad mån det kan finnas skäl för att utbyta denna skatt mot en något höjd arvslotsbeskattning.

Låt mig så övergå till dagens stora debattämne. Folkpartiet och högern har velat gå in för en skattesänkning. Uttagningsprocenten skulle sänkas från 110 till 100, och vi skulle alltså få en skattesänkning på ungefär 9 procent. Den skattesänkning, som skulle vinnas om höger- och folkpartiförslagen kunde genomföras, uppgår för flertalet skattebetalare visserligen inte till stora belopp, alltså inte, som man helt bekymmerslöst har framkastat, till några hundralappar, men dessa skattelättnader är självfallet ändå mycket värdefulla. För en gift inkomsttagare med 5 000 kronors inkomst skulle högerns och folkpartiets skattesänkingsförslag ge 9 kronor, en inkomsttagare med 8 000 kronor skulle få 42 kronors skattelättnad, och den som har 12 000 kronors inkomst skulle få skatten sänkt med 85 kronor. Motsvarande siffror för den skattesänkning som riksdagen på regeringens förslag beslutade 1952 och som visar sig på skattsedlarna i höst var 75 kronor vid 8 000 kronors inkomst och 195 kronor vid 12 000 kronors inkomst. Här talar jag hela tiden om en inkomsttagare i ortsgrupp 3 och utgår från att kommunalskatten och landstingsskatten sammanlagt utgör 12,5 procent samt att vederbörande har skyldighet att betala pensionsavgift.

Jag tillåter mig då till en början gå in på hur man från folkpartihåll menar att en skattesänkning skulle ha varit möjlig. Sedan nu riksdagen fattat sina beslut om utgifterna är ju dessa lästa, men jag tar ändå i dag upp resonemanget i enlighet med folkparti- och högerförslagen, enär jag anser det vara ett berättigat intresse för dessa båda partier att få klargjort vad som skulle ha hänt i beskattningshänseende om deras olika förslag hade vunnit riksdagens bifall.

Som bekant har folkpartiet inte föreslagit några besparingar, i varje fall inte av sådan storleksordning att de skulle få någon betydelse för en skattesänkning. Partiet har heller inte använt några nya inkomstkällor. Eftersom finansministerns av utskottet godkända förslag visar, att utgifterna är så stora att vi alltså en tid måste hålla fast vid 110 procents skatteuttag, frågar man sig hur folkpartiet skall gå till väga för att förklara och försvara sitt skattesänkingsförslag.

Det finns då bara en enda väg att gå, och den vill folkpartiet beträda, nämligen att taga upp lån i ökad omfattning. Som bekant lånar staten, om den, låt oss säga, skall bygga nya kraftverk eller på annat sätt skaffa sig värdefulla tillgångar, men för löpande utgifter brukar staten icke låna, lika litet som de enskilda, med mindre ett verkligt nödläge föreligger. Och i dag har vi som bekant motsatsen: en högkonjunktur med goda inkomster både för enskilda och för staten.

Frågan är då om staten använder pengarna på sådant sätt, att staten alltså kan anses äga pengarna eller de värden som svarar mot dessa pengar. Här gäller det pengar som staten har betalat ut för att främja bostadsbyggnad. Kan de utlämnade pengarna betraktas som en fullgod tillgång för statsverket? I annat fall är det inte försvarligt att låtsas som om pengarna fanns kvar i statens ägo. Finns de inte kvar, måste de avskrivas, d. v. s. staten kan då inte låna pengar till utgiften i fråga.

Huruvida en sådan fordran som staten har för utlämnade bostadssubventioner rimligen kan tas upp som en tillgång i statens räkenskaper beror på två ting: för det första om pengarna har lämnats ut på sådana villkor, att mottagarna är skyldiga att lämna dem tillbaka, och för det andra om de verkligen kan göra det. Hur det kommer att ställa sig med betalningsförmågan är i många fall ovisst, och jag bortser

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

därför från de svårigheter som kan uppstå genom att mottagarna av tilläggsån inte förmår betala igen pengarna. Jag utgår alltså från att mottagarna kan betala tillbaka de lånade beloppen.

Därefter övergår jag till frågan, huruvida de är skyldiga att betala tillbaka pengarna. Det beror naturligtvis på under vilka villkor de har mottagit lånen. I vederbörande beslut står det: »Krav på förräntning och amortering av tilläggsån skall kunna framställas, därest den allmänna hyresnivån undergår förändringar av innebörd, att fastigheternas avkastning stiger.» En oeftergivlig förutsättning för att staten skall kunna kräva tillbaka pengarna är alltså att fastighetens avkastning stiger. Självfallet innebär villkoret att en mindre stegring i avkastningen ger rätt att ta tillbaka bara en häremot svarande del av tilläggslånen. Tankegången är att lånen skall kunna återtas i den mån avkastningsökningen ger täckning för amortering och förräntning av lånen. Det har beräknats att en avkastningsökning på cirka 20 procent erfordras för att tilläggslånen i deras helhet skall kunna amorteras och förräntas.

Vilka möjligheter finns det då här för? Teoretiskt finns det naturligtvis två vägar: antingen att sänka omkostnaderna för fastighetsförvaltningen eller också att höja hyrorna — omkostnaderna utgör ju till stor del kostnader för räntor och reparationer. Tror någon att man kan spara på räntorna? Tror någon att man kan spara mer på reparationerna än som görs? Vad räntan beträffar tycks folkpartiet närmast vara intresserad av en förändring i motsatt riktning.

Det återstår då att betrakta möjligheten att öka avkastningen genom att höja hyrorna. Är folkpartiet berett att medverka härtill? Jag har tyckt mig förstå att blotta misstanken att folkpartiet skulle vilja slå in på den vägen irriterar. I så fall är situationen tämligen

klar. Det lämnas ut pengar som kan krävas tillbaka endast om fastighetsavkastningen stiger, men ingen kan ge någon anvisning på hur denna höjning skall genomföras. Tvärtom måste man konstatera att det så långt vi i dag kan se inte finns möjlighet att uppfylla detta villkor och kräva pengarna tillbaka.

Staten lämnar alltså ut pengar för bostadsstöd. Under vissa villkor blir mottagaren skyldig att betala igen dem. Villkoren är så bestämda, att vi i dag inte kan peka på någon utväg att uppfylla villkoren, d. v. s. att göra staten ens berättigad att få tillbaka pengarna. Skall man då, herr Wedén, låtsas som om staten alltjämt äger dessa pengar, bara för att därigenom få en möjlighet att låta dagens skattebetalare slippa undan konsekvenserna av att årets riksdag, låt vara för ett samhällsnyttigt ändamål, i realiteten har avhänt staten dessa pengar? Det parti jag företräder anser det inte möjligt att handla på det viset, och dess bättre är både socialdemokraterna, högern och bondeförbundet ense om denna uppfattning. Jag säger dess bättre, med hänsyn till att den linje folkpartiet förfäktat förefaller mig vara rent av äventyrlig för statens ekonomi. Men visst kan man låna till bostadsbyggande, har det sagts. Det är ju ganska vanligt att man gör det och amorterar lånet under ett antal år. Säkert är det vanligt, och det finns ingenting att invända mot en sådan metod. Tvärtom. Men det är inte den saken det gäller. Det är inte staten, som blir ägare till husen och därmed kan som ägare amortera husen med avkastningen från dem. Det är här, herr Wedén, inte frågan om hus, som staten äger såsom kaserner och allmänna läroverk. Här lämnar staten ut pengar till andras hus, pengar som i själva verket är subventioner, och frågan gäller, huruvida den, som ger en gåva, skall avskrika beloppet det år han lämnar ifrån sig egendomen eller huruvida han

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

skall handla såsom om han alltjämt vore ägare till vad han givit bort. Den som bjuder på något bör nog betala notan.

Regeringspartierna har, som jag sade, ansett, att man inte får handla på det sättet. Som jag nämnde, har det varit för starkt även för högern att slå in på den linjen, varför även det partiet sett sig nödsakat att ta avstånd från oppositionsbroderns förslag om att staten skall låna till dessa bostadssubventioner.

Låt oss så övergå till högerns sätt att motivera en skattesänkning. Högern medger ju att skattesänkning i dagens läge är omöjlig men säger så här. Visserligen kan man inte nu genomföra en skattesänkning, men om regeringen hade bifallit högerns besparingsförslag, så hade det blivit möjligt att göra det. Som jag nyss sade, finns det då ett berättigat intresse för högern att påvisa, hur stora besparingar högern föreslagit och hur långt dessa besparingar skulle räckt för att sänka skatten. Men då måste man naturligtvis dra bort alla de utgiftsökningar och inkomstminskningar, som högern gått in för, oavsett om förslagen bifallits eller avslagits. Varthän kommer man då, herr Hjalmarson?

I högermotionen har man intagit en tablå, som avser att visa, hur högerbudgeten skulle gå ihop. Så här ser budgeten ut för budgetåret 1954/55: Förslag, som kan medföra utgiftsminskningar för statsverket, 127 miljoner kronor, förslag från högergruppen, som kan medföra utgiftsökningar, 33 miljoner kronor, summa 160 miljoner kronor. Sedan säger man, att de minskade utgifter högerförslagen inneburit skulle bli ungefär 159 miljoner kronor. Alltså: mot de 160 miljonerna i minskade inkomster och i utgiftsökningar skulle stå förslag om minskade utgifter på 159 miljoner, d. v. s. det hela skulle gå praktiskt taget jämnt ihop. Det skulle då blivit möjligt att sänka skatten, om de

här besparingarna hade gjorts. Dessa besparingar hade ju uppstått genom att högern gått emot förslagen om sjukförsäkring och genom att högern gått in för lägre kostnader för bostadsfrämjande åtgärder.

Men, herr Hjalmarson, det har påpekats här tidigare i dag, att högern har glömt bort en del siffror, och det gäller stora belopp. Samma år, som sjukförsäkringen genomfördes mot högerns vilja, yrkade högern på ökade pensionsförmåner för vissa tjänstemän. Dessa förmåner beräknades kosta 25 miljoner kronor. Det var ju, herr Hjalmarson, inte fråga om någon engångsgratifikation utan om årligen utgående pensionsförbättring.

Vidare har ju högern inte velat vara med om att begränsa aktiebolagens avskrivningar. Om detta högerförslag hade gått igenom, hade statens inkomster minskat med belopp, som torde röra sig omkring 150 å 200 miljoner kronor. Nu säger herr Hjalmarson: Vilken människa vill åtaga sig att räkna ut, hur mycket staten kommer att få i ökade inkomster genom begränsningen av avskrivningsrätten?

Men, herr Hjalmarson, det är ju ändå på det sättet, att finansplanen i år är uppgjord med utgångspunkt just från att denna begränsning i den fria avskrivningen skall ge statsverket en inkomstsumma, som rör sig något över 150 miljoner kronor. Man har tagit till siffran 200 miljoner kronor, men där räknat in elskatten. Det är visst för övrigt en skatt, som herr Hjalmarson inte vill vara med om, så att egentligen borde man i det här sammanhanget subtrahera också den ifrån det överskott som finns.

Är det så, herr Hjalmarson, att man inte tror på den siffra, som angivits i fråga om vad begränsningen av den fria avskrivningen tillfört statskassan, så skall vi tala tyst om allt vad skattesänkning heter. Då skall herr Hjalmarson skynda sig, tycker jag, att föreslå

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

en höjning av uttagningsprocenten i syfte att kompensera för förlusten av de pengar som herr Sköld på ett oriktigt sätt har kalkylerat med i budgeten, alltså ett belopp på 150 à 200 miljoner kronor.

När man nu ser på högerförslaget och konstaterar, att högern visserligen har gått in för besparingar genom att motsätta sig sjukförsäkringen och genom att begränsa stödet till bostadsbyggnadet, men att högern samtidigt gått in för inkomstminskningar som enbart de uppslukar hela denna vinst, och dessutom gått in för utgiftsökningar av skilda slag, så frågar man sig: Vart har egentligen möjligheterna till skattelättnader tagit vägen? Jo, herr Hjalmarson, de är borta med vinden. Den nakna sanningen är, att högern inte skulle ha haft någon möjlighet till skattesänkning ens om dess egna förslag bifallits av riksdagen.

Högerpolitiken innebär, märk väl detta, att man skulle avstå från sjukförsäkringen, man skulle skära ned bostadssubventionerna och på det sättet spara pengar, men vad man hade sparat på detta sätt skulle man använda till att sänka bolagsskatten och till att höja vissa tjänstemannapensioner. Sedan finns det trots besparingarna ingenting kvar för att möjliggöra en sänkning av uttagningsprocenten, ty besparingarna är konsumerade genom att bolagen får minskade skatter och tjänstemännen bättre pensionsförmåner.

Valet blev alltså inte, som i högermotionen görs gällande, avslag på sjukförsäkringen och mindre bostadstillägg mot en sänkt inkomstbeskattning för alla, utan avslag på sjukförsäkringen och minskade bostadstillägg mot högre tjänstemannapensioner och mindre bolagsskatt. Det är en politik som vi inom bondeförbundet har utomordentligt ringa förståelse för. Är detta en skattepolitik som är avsedd för vardagsmänniskorna, då antar jag att de vardags-

människor som sluter upp kring högern vid valet i höst kommer att bli rätt få.

Inom bondeförbundet anser vi att en ytterligare skattesänkning bör genomföras så snart som möjligt, alltså en skattesänkning utöver den som beslutades 1952. Vi är beredda att arbeta för detta mål och då självfallet på det enda sätt som kan leda till framgång, nämligen genom sträng hushållning och sparsamhet med statens medel. Gör man det, bör en skattesänkning inte framstå som ett mål i fjärran utan vara möjligt att genomföra inom en relativt kort tid.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det var intressant att finna att inrikesministern nu har samlat sig till ett inlägg även i bostadsdebatten, som ju började för mer än en vecka sedan, men jag är ledsen att behöva konstatera att inrikesministern inte har hunnit längre i sin argumentation än vad en stor del av den socialdemokratiska pressen hade hunnit i januari och februari månader. Sedan dess har det ju hänt något. Vi hade bl. a. debatten i förra veckan. Jag vill bara upprepa — jag tvingas till det på grund av inrikesministerns inlägg — att vi i folkpartiet lånar inga pengar till de bidrag i form av räntor och normala amorteringar som behövs för att hålla bostadskostnaderna där vi är överens med regeringen om att vi vill hålla dem. Vi i folkpartiet har icke ställt några andra krav på återbetalning av dessa stödlån eller gåvor, som inrikesministern kallade dem — ett uttryck som kanske finansministern inte skulle vara alltför förtjust i — än vad regeringspartierna gjort. Vi har alltså där samma ståndpunkt, och den argumentation som inrikesministern här för är precis samma argumentation som den socialdemokratiska pressens, som är vederlagd i bostadsdebatten.

Men får jag fråga inrikesministern en sak. Eftersom vi är överens om att de stödlån, som blir totalförlust, skall av-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

skrivnas och meningsskiljaktigheterna uteslutande gäller den takt, i vilken avskrivningen skall ske, är det inte då orimligt, herr inrikesminister, att säga att om man inte skriver av de här stödlånen till 100 procent just det år då de utlämnas — husen står i decennium efter decennium — utan vill ha en mer normal amorteringstakt, skulle detta vara att skjuta över bördor på framtiden? Nej, herr inrikesminister, det är det inte. Kan det inte för övrigt även ur inrikesministerns egen synpunkt vara litet riskabelt att låsa fast sig vid just de avskrivningsregler i detta och andra avseenden som vi nu har? Det skulle vara intressant att höra om inte inrikesministern skulle kunna sträcka sig så långt att han medgav att dessa avskrivningsfrågor är av så komplicerad karaktär, att man i varje fall kan diskutera dem.

Herr HJALMARSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Inrikesministern nämnde att vi i vårt budgetalternativ inte skulle ha tagit med ökade pensionsförmåner för vissa tjänstemän till ett belopp av 25 miljoner kronor. Det måste vara en siffra som är gripen ur luften.

Vi har inte ställt något sådant yrkande. Det enda som inrikesministern kan syfta på är ett förslag om utredning av vissa äldre tjänstemäns pensionsförhållanden, som vi framlagt, men vad denna utredning kunde komma att leda till vet inte vi. Vi har i första hand velat ha problemet förutsättningslöst belyst.

Vad den fria avskrivningen beträffar skall jag inte ytterligare fördjupa mig i detta ämne, eftersom det var föremål för ingående diskussion med finansministern för en stund sedan. Jag vill endast i korthet framhålla följande.

I förra budgeten räknade man med att begränsningen i den fria avskrivningsrätten skulle tillföra statskassan 250 miljoner kronor.

I år kalkylerar man med att det skall

ge 150 miljoner kronor. Man har emellertid icke någon säker grund för dessa beräkningar. Det avgörande är dock en annan fråga, nämligen den om sparmedlen skall ligga hos företagen eller hos staten. Vi säger att vi får en bättre balans i folkhushållet, om man låter sparmedlen ligga kvar hos företagen och att detta stärker skattekraften i landet. Hur skall inrikesministern för övrigt göra, om konjunkturläget förändras och han finner det nödvändigt att under löpande budgetår återinföra den fria avskrivningsrätten? Menar inrikesministern att han då skall underlåta att frige avskrivningsrätten på grund av de synpunkter, som han här har anfört? Naturligtvis menar han inte det — i synnerhet inte efter finansminister Skölds uttalande tidigare i dag.

Slutligen vill jag också säga ett par ord om sjukförsäkringen. Vi har gjort vår angelägenhetsgradering av skattefrågan, sedan vi medverkat till en rad betydande sociala förbättringar. Det finns emellertid andra skäl för vår ståndpunkt, inte minst det, att vi har varit övertygade om att kostnaderna för sjukförsäkringen skulle komma att bli åtskilligt högre än beräknat, en uppfattning som vi inte har haft någon anledning att frånga. Härtill kommer, att vi, när det gäller att skapa trygghet mot sjukdom, inte sitter i sjön. Vi har redan en av de förnämligaste frivilliga sjukförsäkringarna i världen, och det är ganska lätt att bygga vidare på den utan att det blir för betungande. Det gäller i första hand att undanröja en svaghet, som särskilt anses vidlåda denna försäkring, nämligen den att människorna tecknar för låga dagspenningbelopp, och vi har även föreslagit åtgärder för att komma till rätta härmed.

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet HEDLUND:

Herr talman! Herr Wedén sade, att en hel del hade hänt sedan vi diskuterade bostadsfrågorna och bostadssub-

Beräkning av bevillingarna för budgetåret 1954/55, m. m.

ventionerna. Jag vet inte vad som hänt, som kunde ge anledning till någon ändrad uppfattning i dessa frågor. Här är väl ändå, herr Wedén, saken ganska klar. Riksdagen har bestämt under vilka villkor dessa subventioner skall lämnas ut. Jag har läst upp riksdagsbeslutets innehåll på denna punkt, och det ger vid handen, att endast i den mån avkastningen av ett hus ökar, har staten rätt att kräva tillbaka pengarna. Då jag samtidigt anser mig kunna konstatera, att det inte finns någon, ja, faktiskt inte heller ens herr Wedén, som kan ge någon antydning om hur man skall kunna öka avkastningen av hus som nu byggs och på det sättet få in pengarna, då säger jag att där är stödet, subventioner, närmast gåvor alltså, varför den riksdag, som ger bort dessa pengar så att säga, också bör ta konsekvenserna härav genom avskrivningar. Men då blandar herr Wedén in frågan om hur mottagarna använder sina pengar. Om herr Wedén som företagare ger bort en del pengar, rättar herr Wedén då sin avskrivning efter hur mottagaren använder dem, om han använder dem till bostäder, som kan räcka i 20, 30 eller 40 år, eller han förbrukar dem inom ett par, tre år? Det är här inte fråga om avskrivning på bostäder, som tillhör staten och det allmänna, utan här är det fråga om att avskriva pengar som staten avhänt sig, och det, såvitt jag kan se, med mycket, mycket små möjligheter att återfå dem. Nog borde det säga herr Wedén något, att samtliga demokratiska partier utom folkpartiet är fullt eniga om att förkasta denna metod. Sedan säger herr Wedén något om att detta är precis den socialdemokratiska argumenteringen. Det är detsamma vem som argumenterar på detta sätt; om argumenteringen är riktig, så är den riktig.

Sedan skulle jag till herr Hjalmarson vilja säga, att det är nog fel när han talar om, att man i fjol menade, att begränsningen i de fria avskrivningarna

skulle ge ungefär 250 miljoner kronor. Det var så, att de tillfälliga inkomster-na, inklusive den fria avskrivningen, då var beräknade till 250 miljoner kronor. Eftersom vi nu har färre kvar av dessa tillfälliga inkomster, har man i statsverkspropositionen i år stannat för ett sammanlagt belopp av 200 miljoner kronor, däri inbegripet ca 30 miljoner kronor för el-skatten. Jag upprepar ännu en gång, herr Hjalmarson, att om det verkligen är så att herr Hjalmarson inte tror, att staten får in de 170 miljoner kronorna, eller något i den vägen på dessa begränsningar i den fria avskrivningsrätten, bör herr Hjalmarson begagna den sista möjligheten som finns här i dag, nämligen att yrka på uttagningsprocenten 120 eller åtminstone 115 för att säkerställa statens finanser.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! När jag nu kommer in i kammaren och får lyssna till denna diskussion om avskrivningsreglerna, finner jag det angeläget att säga några ord med anledning av vad herr Wedén, enligt de anteckningar jag fått, här har anfört. Enligt herr Wedén skulle jag ha hävdad, att mina avskrivningsregler är de enda riktiga. Men, herr Wedén, jag har inte någon speciell äganderätt till dessa avskrivningsregler!

Före 1935 gällde, att statens inköp av eller uppförande av fastigheter för egen räkning redan från början bekostades med skattemedel och att kostnaderna sålunda omedelbart avskrevs. En tillsatt utredning fann emellertid detta vara oriktigt, eftersom härigenom skapades förmögenhetstillgångar för staten, som inte kom fram i redovisningen. Man resonerade nämligen så i denna utredning, att om staten skaffar sig lokaler för eget behov, så blir lokalkostnaderna förräntade genom den hyra, som staten i annat fall skulle ha fått betala, om staten i brist på egna hus varit tvungen att hyra av enskilda. Då bestäm-

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

des det — och principerna preciserades ytterligare under något av de första åren på 1940-talet, då man tog statens ämbetsbyggnader som exempel — att ett nybyggt hus faller i värde omedelbart sedan det tagits i anspråk. Då skulle man genast skriva av 25 procent av byggnadsvärdet, för att få fram det riktiga förmögenhetsvärdet. Återstående 75 procent gick sedan till amortering på lång sikt. Beträffande fängelser, skolor och kaserner sade man vidare, att sådana byggnader förslits fortare än andra. Det kan också hända att de av andra orsaker förlorar i värde. Detta är fallet, t. ex. när man lägger ned ett regemente. Kasernerna kan emellertid få en uppgift att fylla även i fortsättningen. Sålunda vet vi att Svea livgardes gamla kaserner nu har tagits i anspråk av statistiska centralbyrån, statens industri- och handelskommission samt vissa delar av Stockholms stads rådhusrätt, för vilka senare Stockholms stad betalar hyra. Det går alltså att göra om kasernerna, så att de får förräntningsvärde.

Nå, man bestämde sig vid nämnda tidpunkt för att detta slag av statliga fastigheter skulle avskrivas med 50 procent och att resten skulle långtidsavskrivas. Jag vill sålunda påpeka, att avskrivningsreglerna var uppjorda långt innan jag i egenskap av finansminister började syssla med statens budget, och att de föregicks av långa och omfattande utredningar. Reglerna är därför väl prövade, och alls inte några sammelsurier. Tvärtom är de mycket logiskt uppbyggda. Det måste väl också vara en annan sak om staten — som t. ex. när det gäller bostadslånen — ger en gåva åt en enskild person. Inrikesministern har redan varit inne på detta och framhållit, att folkpartiets förslag ju innebär, att man skulle rätta den statliga avskrivningen efter den nytta i tiden, som gåvomottagaren kan ha av densamma. Men hur skall det kunna ge uttryck för statens förmögenhetsställning? Det är väl tvärtom självklart

att dylika investeringar skall helt avskrivas. Och lika naturligt är väl att det finns skäl för andra regler, när det gäller övriga slag av investeringar.

Vad sedan normalräntan om 4 procent beträffar, så skall ju den täcka alla statens kostnader för upplåning och förvaltning. Det är redan från början sagt, att denna ränta inte skall ändras i onödan. Statens självkostnader har förut varit lägre, men under de senaste åren har de befunnit sig i stadigt stigande. Man kan väl heller inte förneka att det är ganska onödigt att ändra denna normalränta, när vi här i riksdagen har bestämt att den skall fluktuera så litet som möjligt, i en situation då statens kostnader för upplåning och utlåning är större än förut. Folkpartiet kan inte med fog motivera det avsteg från avskrivningsreglerna, som här så ivrigt förfäktas av herr Wedén. Det har ingenting med rationella bokföringsprinciper att skaffa.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag är ledsn att jag inte hinner med inrikesministern. Jag kan bara hänvisa honom till protokollet från bostadsdebatten, där det finns mycket klart fastslaget, att det inte föreligger någon skiljaktighet mellan folkpartiet och regeringspartierna beträffande de villkor och omständigheter under vilka tidigare utlämnade stödlån kan återkrävas.

Finansministern kom beträffande avskrivningsreglerna med något intresseväckande. Han sade, att när man ändrade dem på 1930-talet och övergick till den nuvarande metoden för en del fastigheter, skedde det med en hänvisning till att tidigare använda metoder inneburit en icke avsedd förmögenhetstillväxt för staten. Det är ju det som vi påvisat varit fallet även med den nuvarande avskrivningspolitiken för bostadslånen. Inom parentes sagt: när de nuvarande avskrivningsreglerna kom till — jag har inte alls velat göra fi-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

nansministern ensam ansvarig för detta — blev det icke — det är vad vi sagt — någon strikt uppbyggd och logiskt klar linje i fråga om avskrivning av icke räntabla investeringar. Det understrykes också på något ställe i de sakkunnigas redogörelse, att principerna för avskrivning i viss mån saknar budgetteknisk och affärsmässig motivering.

Näväl, nu har vi faktiskt påvisat, att under den tid bostadslånefonden varit i funktion har man av avskrivningsmedel tagit ut ungefär 250 miljoner kronor mer än som går åt även om alla stödlån blir totalförlust. Vidare har vi sagt, att 80 miljoner kronor har finansministern lämnat tillbaka. Och nu säger jag, att om finansministern mot bakgrunden av att man faktiskt tagit ut mer än som går åt, till och med under den förutsättning jag nämnde, modererar sina avskrivningsanspråk för framtiden ett tag, får han en balanserad budget även med en lägre skatt.

Finansministern vill väl ändå inte bestrida, om man för det teoretiska resonemanget med fyra procentsräntan som baspunkt för avskrivningskravet, att detta varit direkt vinstgivande för statskassan, även om man räknar med skäliga kostnader för själva lånerörelsen. Ty finansministern vill väl inte göra gällande, att staten skall behöva för sin lånerörelse lägga ner avsevärt högre kostnader än vad bankföretag gör på sin.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag erkänner alls icke, och folkpartiet har icke visat det, att staten gjort en vinst på denna bostadsutlåning.

Det är också betecknande när herr Wedén säger, att nu skulle vi väl ett tag kunna tillämpa andra regler, alltså tillfälligtvis ta i anspråk vissa resurser för att tillfälligtvis sänka skatten. Det kan inte vara någon annan innebörd i herr Wedéns yttrande.

Det är alltså inte så, att statens lånerörelse är vinstgivande, och det ligger väl i sakens natur att staten inte kan låna ut pengar med lika små kostnader som ett bankföretag. Staten är dock inte något sådant, och det är naturligt att ett bankföretag, som är uppbyggt för denna enda verksamhet att låna ut pengar, på grund av de mycket större transaktionerna får lägre kostnader än staten. När vi räknar på självkostnaden, är långtifrån alla de kostnader medräknade, som staten har för att driva denna verksamhet, och staten driver den inte för att få vinst utan för att så att säga skapa en fördel för vissa människor. Vi tvingar ju ingen att ta emot sådana här lån, utan folk får anlita dem om man tycker det är fördelaktigt.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till vad finansministern sist yttrade vill jag endast foga, att jag trodde ändå inte att finansministern hade en så låg uppfattning om den statliga administrationen, att han ville hävda att den skulle behöva arbeta med ungefär dubbelt så stor bruttovinstmarginal i sin lånerörelse som t. ex. sparbankerna gör.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skall göra några anmärkningar i anslutning till herr Wedéns replik till herr Henriksson. Herr Wedén sade: Vore det inte bättre att den som har 5 400 kronors inkomst fick behålla de 30 kronorna plus de sociala förbättringar som uppkommit under tiden? Det är typiskt för folkpartiets hela resonemang om den statliga finanspolitiken, att man erbjuder sociala reformer — alltså ökade statsutgifter — och samtidigt vill ge intryck av att medborgarna också skall kunna få pengar tillbaka i form av skattelättnad.

Herr Wedén var missbelåten med att herr Henriksson inte ville diskutera den skattetabell som folkpartiet har i sin motion, och jag skall därför något be-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

röra denna. I tabellen har man helt enkelt konstruerat skatteutvecklingen, dels den kommunala, dels den statliga. Jag har roat mig med att skaffa fram siffrorna i det aktuella fallet Stockholm. De är intressanta även ur den synpunkten, att vi ju enligt folkpartiets löften vid 1950 års val skulle få en skattesänkning i Stockholm. Jag använder precis samma tabellmetod som folkpartiet har i sin motion. Om jag för den, som hade 4 000 kronors inkomst i Stockholm 1947, ökar med 35 procent, såsom folkpartiet gjort i sin motion, visar det sig att hans kommunala skatt höjs med 14,4 procent, medan den statliga höjs med 11,2 procent. Inkomsttagaren med 8 000 kronor, som efter ökningen skulle ha 10 800 kronor, får en kommunalskatteökning på 30,5 procent, medan hans statliga skatt ökar med endast 4,3 procent. Inkomsttagaren med 10 000 kronor har fått en ökning på 32 procent i kommunal skatt men en *minskning* av den statliga skatten med 5 procent! Den som hade 12 000 kronor (efter ökningen 16 200 kronor) får sin kommunalskatt ökad med 13,4 procent men den statliga skatten minskad med 12 procent.

Detta är ju ganska intressant med hänsyn till att enligt folkpartiets valöften år 1950 den kommunala skatten skulle sänkas. Denna har i stället under den tiden stigit med 2,11 per bevillningskrona, medan ökningen för den statliga skatten är väsentligt mindre, för att inte tala om de fall där en minskning skett.

Att jag nämner dessa saker beror på att jag i denna skattedebatt gärna vill deklarerera, att om vi över huvud taget kan åstadkomma en skattelättnad, så bör det ske beträffande den kommunala skatten, ty det är ju den som tynger människorna hårdast. De som har under 8 000 kronors inkomst i detta land utgör inte mindre än 40 procent av alla inkomsttagare, och de som har tyngre kommunal beskattning än statlig beskattning utgör hela 94 procent av

alla. Det är nämligen förhållandet vid inkomster upp till något över 15 000 kronor, vilket också kan konstateras i folkpartiets konstruerade skattetablell. En schablonmässig taxering för de lägre inkomsttagarna måste alltså, vid sidan av de uppgifter som finansminister Sköld här sökt lösa, vara en av de angelägnaste uppgifterna, och den vill jag gärna vara med om. Jag tror att den får en psykologisk betydelse, som kan sporra sparandet lika mycket som de andra åtgärder man talat om, enär man får resurser att tillgripa en effektivare taxering av andra grupper, såsom finansministern här redogjort för.

Herr talman! Jag hade föresatt mig att bli kortfattad, och därför vill jag nu endast understryka att det har rätt samstämmighet om åtminstone två ting. Alla vill söka åstadkomma en skattelättnad — det är inga meningsskiljaktigheter på den punkten. Men alla, utom folkpartiet, har varit på det klara med att inom den närmaste framtiden finns det inga marginaler för en skattelättnad. Jag vill hänvisa till den utredning som gjorts och som visar, att vi det närmaste budgetåret skulle få en automatisk utgiftstegring på 575 miljoner kronor.

Finansministern framhöll också i sitt radioanförande om statsverkspropositionen att olika myndigheter haft anslagsäskanden på i runt tal en miljard kronor. Finansministern prutade emellertid ganska hårdhänt ned både automatiska utgiftstegringar och dessa anslagsäskanden, så att ökningen uppgick till endast 328 miljoner kronor, vill jag minnas. Detta har man betraktat som en ganska hård pressning beträffande tämligen angelägna ting. Folkpartiet brukar inte vara det parti som underlåter att påtala hur uselt det är på olika områden och vad som här och där borde göras. Men då bör man ju ta hänsyn till dessa omständigheter också.

Till slut, herr talman: Vad får man för skatten? Herr Henriksson försökte

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

övertyga herr Wedén om att de grupper, som enligt herr Wedéns mening fått en mindre skattehöjning, penningvärdemässigt sett, hade erhållit sociala förbättringar som mångdubbelt vägde upp den ökade skatten. Jag skall nämna några siffror som belyser den saken. 1952 vårdades omkring 850 000 människor på våra lasarett. Antalet vård dagar uppgick till 33 miljoner. I genomsnitt låg 91 000 människor på sjukhus varje dag. Varje patient låg där i genomsnitt 14½ dagar. Varje patient kostade 600 kronor. Enbart driftkostnaderna uppgick till 600 miljoner kronor.

Ärade kammarledamöter! Vad betyder egentligen för de flesta människor en skattelättnad på 30—50 kronor i jämförelse med vad samhället ger dem enbart på denna punkt, i fråga om sjukvården? Herr Hjalmarson säger att man skall låta människorna behålla sina pengar och klara sig själva. Ja, det kan gå bra för rika människor, för vilka t. ex. folkpensionen bara utgör snuspengar. De kanske inte ens tar in på ett allmänt lasarett utan lägger sig på ett privat, betalar vad det kostar etc. Men för det övervägande flertalet är det inte på det sättet.

Jag vill sluta med att säga, att det får inte bli på det sättet att man försöker åstadkomma en sänkning av den direkta skatten och sedan måste konstatera — när den Henrikssonska kommittén är färdig med sin utredning — att det fattas pengar, varför man måste tillgripa en indirekt beskattning för att klara utgifterna. Här föreligger otvivelaktigt en fara. Men så får vi inte sköta statens finanser.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Johanson* i Västervik (s).

Herr *GUSTAFSON* i Göteborg (fp):

Herr talman! Först några ord om kvarlåtenskapsskatten. Vid voteringen i den förra skattedebatten här i kamma-

ren beträffande en utredning om kvarlåtenskapsskattens avskaffande avstod vederbörande statsråd från bondeförbundet från att delta i voteringen. I och för sig är detta inte så märkvärdigt, eftersom det är kutym att statsråden inte deltar i voteringar som rör utredningskrav. Men man stod fortfarande i ovisshet om hur statsråden i fråga ställde sig. Nu har inrikesminister Hedlund meddelat, att han för sin del instämmer i det yrkande som finns i bondeförbundets reservation om en utredning beträffande upphävande av kvarlåtenskapsskatten. Då får man väl förutsätta att inrikesministern nu för första gången i regeringen ställer ett förslag om en sådan utredning. Ty det kan väl inte vara så, att herr Hedlund tidigare ställt förslaget och fått avslag på det. Jag måste säga att jag efter inrikesministerns deklaration avvaktar den fortsatta utvecklingen på detta område med mycket stort intresse.

Så endast några ord om uttagningsprocenten. Det har tydligen varit så, att man från majoritetens sida har tyckt det vara litet obehagligt att gå emot denna sänkning från 110 till 100 procent och att man därför försökt pröva olika vägar. Bevillningsutskottets värderade ordförande tog på försök fram § 40 i riksdagsordningen till en början, men förstod att den linjen inte kunde hålla. Man har också haft en annan linje och framhållit att en sänkning av uttagningsprocenten från 110 till 100 skulle vara orättvis. Men det gick inte heller sedan finansministern uttryckligen sagt ifrån, att han inriktar sig på att så småningom företa just denna sänkning.

Man har vidare försökt den tredje vägen, som herr Brandt gjort sig till talesman för. Man säger så här — och det är ord som man känner så väl igen från agitationen ute i landet: »Det är typiskt för folkpartiet. Det vill både ha sociala reformer och sänka skatten. Det innebär alltså att man skulle öka utgif-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

terna och minska inkomsterna, och det förstår ju var och en att det inte går.»

Hade man ett fullständigt statistiskt förhållande, där inkomsterna under alla förhållanden var givna, vore resonemanget riktigt. Men det förhåller sig inte på det sättet. Även en socialdemokratisk finansminister måste i sitt budgetförslag räkna med expansionskraften inom det fria näringslivet. Eftersom socialdemokraterna inte vill vrida klockan tillbaka på det sociala området och ändå ställer en skattesänkning i utsikt, kan också folkpartiet från dessa utgångspunkter göra det. Jag kan medge att vi har olika uppfattningar i fråga om avskrivningspolitiken — man kan ha olika meningar därom. Vi för vår del hävdar att den linje som vi här företräder — den har utvecklats av herr Wedén tidigare — ger en tillräcklig avskrivning.

Vad beträffar den tabell i folkpartimotionen som herr Brandt berörde, har man inte kunnat bestrida, att siffrorna där är riktiga. Men nu invänder man i stället att tabellen är »konstruerad». Vad avser denna tabell att visa? Jo, den ställer frågan: Har en människa, som hade en viss realinkomst 1947 och nu har samma realinkomst, fått vidkännas ett ökat skattetryck eller inte? Det är det enda som motionen vill visa upp, och detta har vi också med stor klarhet visat.

Finansministern sade i sitt anförande att högt skattetryck har man i de flesta länder, vilken regering man än har, och det kan ju kännas som en tröst för ett tigerhjärta, men i dag har kammaren möjlighet att välja mellan ett konkret förslag till skattesänkning och ett förslag om oförändrad skatt.

Herr PETTERSSON i Dahl (bf):

Herr talman! Jag förstår på talmanen, och på kammaren också, att kammaren vill att denna debatt snart skall vara slut, och jag skall förkorta mitt anförande så mycket som möjligt.

Men man kan väl ändå utan vidare säga att denna fråga om skatteuttagningsprocenten kommer att bli den fråga som mest kommer att ältas i årets valrörelse. Jag skulle näppeligen tro att det blir några valmöten alls, där inte detta kommer på tal.

Herr Hjalmarson sade i sitt anförande, att när det har gällt att besluta om utgifter har vi varit för angelägna om att tillfredsställa väljarna. Ja, vad är denna debatt för någonting annat än en debatt för väljarna? Detta om möjligheterna att sänka uttagningsprocenten är väl en av de allra största och grövsta valbluffar som vi kan hitta på. Politik är ju det möjligas konst. Vi är ju ändå allesammans medvetna om att skattetrycket är relativt högt. Allesammans är vi fullt eniga om att vi så fort som möjligt vill gå in för en skattesänkning. Det har vi på vårt håll också understrukit i en motion. Även finansministern har sagt att han anser, att strävandena måste inriktas på att möjliggöra en skattesänkning så fort som möjligt. Bevillningsutskottet, som har tillstyrkt finansministerns förslag, har understrukit samma sak.

Det är alldeles självklart att vi så fort som möjligt bör gå in för att få en uttagningsprocent på 100, om nu detta kan ske, men det är väl i alla fall omöjligt av praktiska skäl att nu gå in för denna skattelättnad.

Jag instämmer i den reservation som ifrån vårt håll har fogats vid detta utlåtande och vari vi framhåller vikten av att den bebådade skattereformen får en sådan utformning, att den inte favoriserar någon viss grupp, utan att samtliga grupper blir meddelaktiga av skattelättnaden och blir lika behandlade i beskattningshänseende.

I fråga om den framtida utformningen av beskattningen kan jag också instämma med denna reservation, vari säges att det bör företas en utredning om möjligheterna att avveckla kvarlåtenskapsskatten.

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Vi har alltså siktet inställt på att snarast möjligt skapa förutsättningar för en skattesänkning, men i nuvarande läge tror jag inte att det är möjligt att genomföra en sådan.

Finansministerns budgetredovisning visar ett underskott på 4 miljoner kronor. Läger man därtill reservationsmedelsförbrukningen på 60 miljoner kronor, får man ett faktiskt underskott på 64 miljoner kronor. Nu kan det ju hända att underskottet blir ännu större, men det vet vi inte med säkerhet någonting om.

Trots detta underskott har högern och folkpartiet i år liksom i fjol föreslagit, att uttagningsprocenten skall sänkas med 10 till 100. Högern har gjort ett försök att redovisa förhållandena i samband med en sådan skattesänkning.

Herr Brandt har här redovisat vad våra sociala utgifter går till och vilka som har gagn av dem, och jag kan instämma med honom i hans slutsats, att vi för att åstadkomma detta måste ha likvida medel. Jag liksom herr Brandt vill inte att vi i stället för att ta ut en direkt skatt på inkomst skall vältra över bördan på indirekta skatter. Om vi skall värna om de sociala förmåner som vi har, kan jag inte förstå att vi kan göra något annat än vad jag hoppas att vi nu kommer att göra här, nämligen bifalla utskottets hemställan. Men det är kanske så, att herr Hjalmarson har andra intressen som han menar att han skall värna om.

Jag skall, herr talman, inte upprepa för mycket siffror. De detaljer, där högern menar att vi skulle kunna spara, är sjukförsäkringen och det bostads-sociala stödet m. m. Högern har alltså här uppgivit en hel del av det sociala stödet för att komma fram till en skattesänkning.

Den metod som föreslås från såväl höger- som folkpartihåll kan väl inte sägas vara en parlamentarisk metod. Jag nämnde att politiken är det möj-

ligas konst. Här försöker man göra den till det omöjligas konst. När riksdagen beslutat utgifter, är det ofattbart hur man kan komma i efterhand och säga, att vi skall ha andra utgifter än vi faktiskt har beslutat. Bevilningsutskottets ordförande herr Olsson i Gävle talade om vad bevilningsutskottet egentligen har för uppgift i detta sammanhang, nämligen att sammanfatta de utgifter som riksdagen har beslutat och med hänsyn till dessa föreslå den uttagningsprocent som är möjlig.

Herr Nilsson i Svalöv, som började denna debatt, räknar fram att han skulle ha haft möjlighet att spara 126 miljoner kronor, och han frågar: Hur skall vi disponera detta belopp? Vad är det då för belopp som herr Nilsson i Svalöv har att disponera? Har han 126 miljoner kronor eller 126 öre? Han har väl egentligen ingenting. Det är alldeles otänkbart att man skall kunna ställa den fråga som han nu har velat ställa.

Andra talare har före mig sagt det men jag kan inte låta bli att upprepa: Om det nu skulle gå så illa, att riksdagen skulle besluta i enlighet med oppositionens förslag att sätta uttagningsprocenten till 100, hur skulle vi då göra med de beslut riksdagen tidigare fattat? Herr Hjalmarson sade, att vi skulle få en ny regering och en ny finansminister, men detta problem löses inte därigenom. Det finge väl ske några underligheter i bevilningsutskottet i natt och i morgon och så fick riksdagen ha sammanträde på måndag för att fatta andra beslut och därigenom få till stånd en underbalanserad budget.

Om man tänker sig att en debatt liknande den som här förts skulle äga rum på ett kommunalfullmäktigesammanträde ute i någon av våra kommuner, hur skulle de kommunalmän se ut som där skulle våga komma fram med ett förslag av innebörd, att kommunen inte skulle ha täckning för de beslutade utgifterna? Det är precis samma sak som här skett. Det är alldeles

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

otänkbart att något sådant skulle kunna ske i en kommun, och jag skulle nog tro att vederbörande snart skulle lyfta den kommunalman som kom med ett sådant förslag utanför kommunalfullmäktiges väggar.

Jag skall här inte gå in på folkpartiets illusionsnummer om möjligheten att låna upp pengar i stället, det har ju belysts av andra, och jag skall därför hoppa över det. Man kan väl i alla fall knappast ta på allvar förslaget att låna upp pengar för att sänka skatten och på det sättet vältra över utgifterna på kommande generationer.

Man kan säga att oppositionspartierna offrat en imponerande ambition på att nedvärdera betydelsen av den skattesänkning som redan är beslutad. Jag skall inte heller i det fallet upprepa en del av de siffror jag hade tänkt, som utvisar vad denna sänkning betyder i de olika inkomstlägena. Dessa siffror har anförts av andra talare och det kan vara onödigt att upprepa dem. Det verkar emellertid egendomligt, att oppositionen mot den bakgrund som här föreligger vill söka höja sitt eget skattesänkingsförslag till skyarna och samtidigt fullständigt förringa den skattesänkning som redan företagits genom 1952 års beslut. Man tänker inte på att det har skett en hel del under de år som gått sedan 1947, då skattekommittén kom med sitt förslag om skattesatser. Jag ber endast att få nämna några siffror.

Försvarshuvudtitelns utgifter 1947/48 var i budgeten upptagna till 798 miljoner kronor, för nästa budgetår är de 2 019 miljoner kronor. 1947/48 kostade folkpensionerna 415 miljoner kronor, för nästa budgetår kostar de 1 328 miljoner kronor. Ecklesiastikhuvudtiteln drog 1947/48 en kostnad av 445 miljoner kronor, nu kostar den 983 miljoner kronor. Det kunde anföras många fler exempel på utgiftshöjningar som gjorts och som nödvändigtvis måste täckas av inkomster. Här har vi alltså

alla varit med om att öka statens utgifter. Då måste vi väl också alla vara med och ta ansvaret för att staten får pengar till dessa utgifter.

Det är visserligen sant att penningvärdet sedan år 1947 har försämrats med ungefär 35 procent, men det är inte hela sanningen, ty samtidigt med att penningvärdet försämrats med 35 procent har genomsnittsinkomsterna stigit med 63 procent. En gift skattskyldig utan barn i ortsgrupp 3, som 1947 hade en årsinkomst av 8 000 kronor, fick då erlagga statlig inkomstskatt med 542 kronor. Hans behållning var alltså 7 458 kronor, vilket i dagens penningvärde motsvarar 10 068 kronor. I år har han — om han fått en löneökning enligt genomsnittet — en årsinkomst av 13 040 kronor, för vilken den statliga inkomstskatten blir 1 035 kronor. Behållningen sedan denna skatt betalats blir alltså 12 005 kronor, d. v. s. 1 937 kronor mer än han hade i behållning 1947 och en med i det närmaste 26 procentig ökad real behållning. Den argumentering som oppositionen för denna punkt är alltså mycket missvisande.

Jag har tidigare sagt och vill här upprepa att skattetrycket är hårt, så hårt till och med att man faktiskt kan säga, att det inte alltid befrämjar arbetsviljan. Vi bör alltså så fort som möjligt sträva efter att uppnå förutsättningar för en skattesänkning. Men om man ger akt på näringslivet är det emellertid mycket svårt att säga, att detta skattetryck haft en så förlamande inverkan på näringslivet och befolkningen som oppositionen vill göra gällande. Tvärtom kan man konstatera, att den socialpolitik vi fört i betydande utsträckning har höjt folkets standard och säkert också gjort det mera produktionsdugligt. Jag tror att de pengar vi här satt in i folkhushållet har varit en klok investering. Jag kan inte vara med om att likt högern uppoffra socialpolitiken — det skulle vara att ta ett

Beräkning av beviljningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

stort steg tillbaka i den sociala utvecklingen.

Om man ger akt på tidningarnas notiser om bolagens stämmor framgår med all tydlighet, att många av dem redovisar en större nettovinst än tidigare. Detta trots oppositionens klagolåtar. Den privata konsumtionen har ständigt kunnat ökas. Den stigande materiella standarden avspeglas i en stark ökning i utgifterna för t. ex. veckotidningar och tidskrifter, resor, telefoner och framför allt i beståndet av bilar. Konjunkturinstitutet har konstaterat, att svensken 1953 i jämförelse med 1939 i genomsnitt har 90 procent flera veckotidningar och tidskrifter, reser 60 procent mera, har 100 procent flera telefoner och i 120 procent flera fall har bil. Även detta bevisar gott om pengar.

Det egendomligaste i skattedebatten är, att oppositionen, framför allt högern och speciellt herr Hjalmarson, vill göra gällande att särskilt de mindre inkomsttagarna har nytta av den skattesänkingspolitik man föreslår. Felaktigheten i detta resonemang har redan påtalats av flera talare. Jag skall därför inte gå in på saken.

Jag vill till sist framhålla att det är en orimlig uppfattning, som man ibland får se framställd i tidningarna och som också har framskymtat i debatten i dag, att vår skattepolitik skulle vara ett utslag av socialism. Om 110 procents uttag är en socialistisk beskattning, måste väl 100 procents uttag också vara det. En sådan liten skillnad i uttagsprocenten kan väl inte vara avgörande ur principiell synpunkt, utan då är även 100 procents uttag en socialistisk konfiskation.

Herr HAGBERG i Stockholm (k):

Herr talman! Det finns väl inte någon fråga för närvarande i den inre politiken, som vällar så mycket gny och oro som de höga skatterna. Många arbetare, som har kompenserat sig genom lönehöjningar för inflationen, får

betala 30 procent av den samlade lönen för att klara de direkta och indirekta skatterna. Minst tre månader om året får de arbeta enbart för skatten. Redan innan den senaste skattereformen hade beslutats, kunde de konstatera, att deras skatteutgifter jämförda med förkrigstidens, medan levnadskostnaderna i allmänhet ökat med 90 procent, hade ökat med 250 procent. Vid motsvarande jämförelse nu blir väl procentsiffran närmare 400. Därför växer förbittringen i alla folklager över skatteutplundringen.

Nu påstår regeringen själv, att det inte är möjligt att höja de direkta skatterna ytterligare. Detta skulle vara enbart glädjande, därest det inte togs till intäkt för nya, respektive ökade indirekta skatter i stället för de direkta. För de indirekta skatterna tycks det inte finnas några erkända gränser. Men om en vanlig arbetarfamilj nu kan få betala 15 procent av sina inkomster i indirekta skatter, plus 15 procent i direkta skatter, kan den naturligtvis fråga, varför inte samma begränsning kunde gälla för de indirekta skatterna som för de direkta. För vår del anser vi den indirekta skatten värre för de breda folklagren — alldeles särskilt för de stora barnfamiljerna och för folkpensionärerna — än den direkta skatten.

Regeringen fick vid årets början många bevis på missnöjet med dess beslut att ta ut ytterligare ett hundratal miljoner kronor genom höjda sprit- och tobaksskatter. Folkpartiet visste vad det gjorde, när det låtsades bekämpa denna skattehöjning. Den olust som beslutet åstadkom inte minst bland regeringens anhängare i arbetarleden kan i särskild grad herr Sköld tillskriva sig äran av. Han triumferade över valtaktikerna i sitt eget parti, men många befarar nu att folkpartiet blir den slutliga triumfatorn.

Det är också tydligt att högern och folkpartiet tänker göra skatten till valets huvudfråga. När de nu rekommenderar

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

derar en minskning av det direkta skatteuttaget med nio procent, tror de tydligen att valfläsket är färdigt för deras vidkommande. Vi tvivlar dock därpå.

När den senaste skattereformen förbereddes, erkände alla nödvändigheten av att pressa ned den direkta skatten åtminstone till 1946 års nivå. Om regeringen i samband med reformens genomförande för två år sedan hade låtit uttagningsprocenten stanna vid 100, skulle man rent teoretiskt ha kommit ned till den eftersträlvade nivån. Men i verkligheten skulle man ha behövt sänka skatten ännu mer för att uppnå 1946 års nivå. De tabeller över löner och levnadskostnader, som 1952 års skattereform byggde på, var i verkligheten redan då föråldrade på grund av den fortgående inflationen och löneutvecklingen i dennas spår. Därför kan problemet om att återställa det reella skattetrycket till det första efterkrigsårets nivå inte längre lösas genom manipulationer med uttagningsprocenten. För att uppnå ett sådant resultat är man tvungen att höja det skattefria avdraget både vid den statliga och vid den kommunala beskattningen.

När den kommunistiska riksdagsgruppen 1952 föreslog, att skatteuttaget skulle begränsas till 100 procent och när det gällde denna fråga röstade med den borgerliga reservationen, grundades detta på två viktiga omständigheter som inte längre föreligger. Villkoret för att uppnå en sänkning av skattetrycket till 1946 års nivå var som bekant, att uttagningsprocenten blev högst 100 och att det skattefria avdraget höjdes. Dessutom hade vi 1952 ännu en starkt överbalanserad budget. På denna grund hade det varit möjligt att begränsa skatteuttaget. Detta hade i sin tur lett till att tempot i höjningen av försvarsutgifterna hade bromsats, vilket skulle ha inneburit en stor fördel för det svenska folket. Det har nämligen visat sig under senare år, att försvarsutgifterna har tjänstgjort som ett slags budget-

regulator, som fyller funktionen att äta upp varje ökning av statens inkomster.

Läget i dag är att budgeten är tämligen jämnt balanserad. Så långt man kan se kommer de beräknade inkomsterna att behövas för att täcka utgifterna på driftbudgeten. En minskning av skatteinkomsten enligt reservanternas förslag med ungefär 250 miljoner kronor skulle därför ganska omedelbart aktualisera nya och höjda indirekta skatter. Vi är lika stora motståndare nu som tidigare till de anonyma indirekta skatterna som huvudsakligen drabbar de små inkomstagarna. Likheten mellan de rika och fattiga, i vad gäller betalningen av de indirekta skatterna, är som bekant bara formell. Här handlar det om en raffinerad metod för att övervältra skattebördan på de små inkomstagarna och skydda de rika. Hur motbudande därför de höga direkta skatterna än är, måste man i valet mellan dessa och höjda respektive nya indirekta skatter föredra de förstnämnda.

Nu föreligger det visserligen en viktig skillnad mellan högerns och folkpartiets ståndpunkter till den föreslagna skattesänkningen, i det att högern verkligen anvisat vissa vägar för att minska statsutgifterna. Högern kan med ett visst fog säga, att dess linje möjliggör en sänkning av de direkta skatterna, medan folkpartiet inte har samma möjlighet. Å andra sidan är högerns linje för att möjliggöra en skattesänkning absolut oantaglig för de breda folklagren. För en gift inkomsttagare med 10 000 kronors inkomst skulle högerns och folkpartiets reservation betyda en skattesänkning med 63 kronor. Om hans inkomst är 15 000 kronor, skulle motsvarande skattelättnad bli 123 kronor. Först vid 50 000 kronors inkomst skulle skattesänkningen bli verkligt betydelsefull, nämligen 1 400 kronor. Det är för de verkligt stora inkomstagarna och förmögenhetsägarna som reservanternas i detta fall särskilt har ömmat.

Beräkning av bevilningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Nu vill, såsom här förut framhållits i debatten, högern sänka skatten genom att slopa bostadssubventionerna. En familj med tre barn, som bor i ett nybyggt hus, får nu en subvention på 600 kronor årligen och om den bor i ett eget hem 690 kronor. Motsvarande familj, som därjämte erhåller bottenförstärkning, får respektive 810 kronor och 900 kronor som lägsta bidrag. Om denna familj har 10 000 kronor i inkomst, skulle den enligt högerlinjen få en skattelättnad på 63 kronor och upp till 900 kronor i höjd årshyra. Jag tror nog att det är riktigt såsom konstaterades under bostadsdebatten, att högerns linje skulle öka hyrorna med bortåt 20 procent.

Därtill kommer att högern föreslår ytterligare uppskov med sjukförsäkringen. Detta skulle väl åt staten spara in närmare 200 miljoner kronor årligen. Men vilka vanliga människor skulle vilja avstå från denna försäkring för att få högerns skattesänkning i utbyte? Högerns linje skulle inte ens gagna de 15 procent av folket som vid senaste valet gav högern sina röster.

Vi på vårt håll har påvisat, att man både kan minska statens utgifter och öka dess inkomster. De förslag som vi ställt i försvarsfrågan skulle ha minskat årets utgifter med 345 miljoner kronor. Tekniskt var dessa förslag fullt realiserbara. Att de inte var det politiskt på grund av riksdagens sammansättning, är en annan sak. Vi har dessutom föreslagit en ökning av aktiebolagsskatten, som skulle ge statskassan minst 200 miljoner kronor. Dessa 200 miljoner skulle inte behöva öka bolagens reella skatteutgifter över den gräns som fanns för några år sedan, när den stora höjningen av de allmänna avdragen för bolagen möjliggjordes.

I stället har regeringen detta år genomtruffat de impopulära besluten om höjning av sprit-, tobaks- och bilskatterna. Med hänsyn till att staten efter kriget i merskatter tagit in 3,2 miljarder kronor som inte förbrukats på

driftbudgeten, hade det varit fullt möjligt att avstå från höjningen av sprit- och tobaksskatterna och att uppskjuta beslutet om bil- och bränsleskatternas ökning. Detta hade möjliggjort en standardhöjning för de breda folklagen och bidragit till att öka deras konsumtion. Det hade i sin tur verkat stimulerande på näringslivet och ökat dess avsättning. När man vet att den privata konsumtionsandelen av bruttonationalprodukten åren 1950—1953 pressats tillbaka från 62,5 procent till 57,7 procent, är det lätt räkna ut vart skillnaden tagit vägen. Ännu 1938 utgjorde förmögenheternas bidrag till den direkta statsskatten 20 procent. Nu ligger motsvarande andel betydligt under 10 procent. Läger jag därtill de väldiga summor som skatteskolarna undandrar statskassan — herr Sköld har tidigare i dag påpekat att de uppgår till åtskilligt mer än 9 procent av skatteinkomsten — är det inte svårt att se var krafterna med framgång kunde sättas in, om man behövde öka statens inkomster och underlätta en ökning av folkets konsumtion.

Tyvärr har flertalet i riksdagen hittills utgått från att sådana vägar inte kan beträdas och att de växande statsutgifterna i allt högre grad måste finansieras genom nya och höjda indirekta skatter. Såsom vi påvisade i remissdebatten och i anslutning till beslutet att höja spritskatterna, har de indirekta skatternas andel av statens skatteinkomster bara på de två senaste åren ökat från 35,5 procent till 40,4 procent. Det är en reaktionär tendens i skattepolitiken som måste brytas. När vi därför, herr talman, i dag röstar för regeringens förslag om uttagningsprocenten så är en av anledningarna den att vi anser att man måste bekämpa strävandena att lägga ännu mer av statens inkomster på de indirekta skatterna.

Både högern, folkpartiet och bondeförbundet har reserverat sig till förmån för kravet om slopandet av den s. k.

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

kvarlåtenskapsskatten. Denna skatt skulle ju enligt socialdemokraterna bli något alldeles sjuvärdes för att öka statens inkomster och motverka rikemännens privilegier. Resultatet har emellertid blivit högst nedslående för dem som eventuellt trodde att kvarlåtenskapsskatten skulle innebära inkomstökningar för staten, som samtidigt kunde kompensera lättnaderna i förmögenhetsbeskattningen. Innan kvarlåtenskapsskatten utformades i sin nuvarande gestalt gav motsvarande konto för arv och gåvor 70 miljoner kronor, förutom den högre inkomsten på förmögenheterna. 1950 sjönk denna skatteinkomst till 50 miljoner kronor, 1952 till 65 miljoner och i den nya budgeten har de beräknats kunna ge 70 miljoner kronor. Det har alltså inte skett någon verklig ändring på detta område. Trots inflationen är denna skatt oförändrad när det gäller att tillföra statskassan inkomster. Man tycker verkligen att skam går på torra land när de borgerliga partierna nu även går till attack mot denna blygsamma rikemansskatt.

Regeringen har utlovat en förenkling av taxeringsförfarandet, vilken skulle nödvändiggöra höjda generella allmänna avdrag och följaktligen innebära en automatisk skattelättnad. Vi hoppas att nästa års riksdag skall kunna fatta beslut därom. Vi tror dock inte att man kan stanna därvid. Vi anser att man måste eftersträva en sådan höjning av det skattefria avdraget som återställer det individuella skattetrycket till vad det var omkring år 1946.

Det bör vara möjligt att öka det skattefria statliga avdraget till i genomsnitt 100 kronor i veckan eller 5 200 kronor för en gift inkomsttagare jämte en motsvarande höjning av det skattefria kommunala avdraget. Då skulle man komma i närheten av den reala nivån före inflationen. En sådan skattelättnad skulle bli av verkligt värde för de breda folklagren och möjliggöra en välbehövlig höjning av deras standard.

En sådan skattelättnad — jämte återhållsamhet med de indirekta skatterna — är något att kämpa för.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här sagt föreslår jag bifall till utskottets betänkande i punkt A. I punkt B föreslår jag bifall till motionen nr 32 i första kammaren, vilken motion påyrkar en höjning av aktiebolagsskatten till 50 procent.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1: o) bifall till utskottets hemställan; 2: o) bifall till den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen i motsvarande del; samt 3: o) bifall till den av herrar Spetz m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herrar Kristensson i Osby och Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 3: o) avgivna hava flertalets mening för sig. Jämväl beträffande kontrapositionen åskade herr Nilsson i Svalöv votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten A) i bevillningsutskottets betänkande nr 57 antager den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen av herrar Velander och Nilsson i Svalöv i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voterings-

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

propositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för nej-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 46 ja och 112 nej, varjämte 19 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontra-proposition i huvudvoteringen antagit den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen i förevarande del.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten A) i utskottets förevarande betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter här- efter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 65 nej, varjämte 2 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i punkten A).

Härefter föredrogs *punkten B) 1)*; och anförde därvid:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 3 av herr Spetz m. fl.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) 1) i utskottets förevarande betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Spetz m. fl. avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 108 ja och 43 nej, varjämte 25 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Beräkning av bevillningarna för budgetåret 1954/55, m. m.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten B) 1) gjorda hemställan.

Vid härefter skedd föredragning av punkten B) 2) yttrade:

Herr NILSSON i Svalöv (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1, som i denna del sammanfaller med nr 3.

Häruti instämde herr *Kristensson* i Osby (fp).

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande utskottets i punkten gjorda hemställan, nämligen dels på bifall till utskottets berörda hemställan dels ock på bifall till den hemställan, som i motsvarande del framlagts i den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) 2) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den hemställan, som i motsvarande del framlagts i den av herrar Velander och Nilsson i Svalöv avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav,

att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Svalöv begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 102 ja och 65 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

På framställd proposition godkände härefter kammaren motiveringen till punkten B) 2).

Utskottets hemställan i punkten B) 3) blev på given proposition av kammaren bifallen.

Efter föredragning av punkten B) 4) anförde:

Herr KRISTENSSON i Osby (fp):

Herr talman! Sedan vårt förslag om kvarlätenskapsskattens avskaffande den 1 juli i år har fallit, yrkar jag bifall till den reservation nr 2, som är avgiven av herr Werner m. fl. Där yrkas alltså på utredning angående avveckling av denna skatt.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Svalöv (h) och *Jonsson* i Skedsbygd (bf).

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Med hänvisning till den motivering, som utskottet anfört, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan dels ock på bifall till den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Kristensson* i Osby begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkten B) 4) i utskottets betänkande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Werner m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Kristensson i Osby begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 93 ja och 82 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets i punkten gjorda hemställan.

Vid härefter skedd föredragning av punkten B) 5) anförde:

Herr HAGBERG i Stockholm (k):

Herr talman! yrkar bifall till motionen i första kammaren nr 32.

Herr OLSSON i Gävle (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till motionen II: 32 av herr Ola Persson m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan i punkten.

Slutligen blev på framställd proposition utskottets hemställan i punkten C) av kammaren bifallen.

Utgifter å driftbudgeten.

§ 9.

Föredrogs bevillningsutskottets utlåtande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåtenskapsskatt.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Statsregleringen för budgetåret 1954/55.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 157, angående statsregleringen för budgetåret 1954/55.

Punkterna 1—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utgifter å driftbudgeten.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Vid punkt 14 i statsutskottets memorial nr 157 får jag — under hänvisning till att riksdagen till Lantbruksnämnderna: Utrustning anvisat 50 000 kronor i stället för av jordbruksutskottet i dess utlåtande nr 33 föreslagna 75 000 kronor — yrka,

att i första stycket tredje raden av utskottets yttrande siffran 8 603 289 200 utbytes mot 8 603 264 200,

att i samma stycke sista raden siffran 86 254 400 utbytes mot 86 229 400

samt att i andra stycket sista raden siffran 4 704 400 utbytes mot 4 679 400.

Vidare anfördes ej. Punkten lades till handlingarna med de av herr Malmborg i Skövde yrkade ändringarna.

Punkten 15.

Utskottets hemställan bifölls.

Riksstat. — Ändrad ordning för återregistrering av bil i vissa fall.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkten 17.

Riksstat.

Punkten föredrogs; och anförde därvid

Herr MALMBORG i Skövde (fp):

Herr talman! Vid punkt 17 i statsutskottets memorial nr 157 får jag yrka, **att — sedan riksstat för budgetåret 1954/55 blivit upprättad av den lydelse statsutskottet föreslagit men med de ändringar, som föranledes av att riksdagen bifallit den vid jordbruksutskottets utlåtande nr 33 fogade reservationen 1), innebärande att anslaget till Lantbruksnämnderna: Utrustning sänkts från 75 000 till 50 000 kronor — densamma, försedd med herrar talmäns underskrifter, må till Kungl. Maj:t överlämnas.**

Vidare yttrades ej. Det av herr Malmberg i Skövde framställda yrkandet bifölls.

§ 11.

Ändrad ordning för återregistrering av bil i vissa fall.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för återregistrering av bil i vissa fall.

Utskottets hemställan bifölls; och yttrade därvid

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Med hänsyn till att klockan praktiskt taget har slagit fem minuter över tolv för denna riksdag skall jag fatta mig mycket kort. Jag vill dock säga några ord i den föreliggande frågan.

Om man på en motion får en så välvillig skrivning av vederbörande utskott, att motionen kan sägas vara i sak tillstyrkt till alla delar, brukar man ju tacka och kanske vara nöjd. Jag är emellertid ledsen att behöva säga att jag trots denna välvilliga skrivning icke är

nöjd, ty här gäller det ett praktiskt förfarande, och de som drabbas — vederbörande bilägare och besiktningsmyndigheter — har trots den välvilliga skrivningen fortfarande irritationen, kostnaderna och merarbetet kvar. Nog borde utskottet enligt mitt förmenande ha dragit ut den logiska konsekvensen av sin skrivning och föreslagit en ändring i enlighet med motionen.

Jag kan, herr talman, icke ställa något yrkande, eftersom här icke föreligger någon utarbetad lagtext. Jag skall därför nöja mig med dessa korta ord, men jag lovar att komma igen nästa år, och då skall jag se till att vederbörande motion är åtföljd av erforderliga lagtexter.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 362, angående beräkning av bevillingarna för budgetåret 1954/55, m. m.; och

nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 581) om kvarlåten-skapsskatt; samt

från bankoutskottet:

nr 360, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., dels i ämnet väckta motioner, dels ock väckta motioner angående liberalisering av den ekonomiska politiken; och

nr 361, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den

22 juni 1939 (nr 350), dels ock väckta motioner angående vissa lättnader i valutaregleringen, ävensom ökad kontroll över valutaregleringens handhavande.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från utrikesutskottet:

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av Förenta Nationernas konvention angående flyktingars rättsliga ställning;

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 juli 1947 (nr 511) om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer; och

nr 366, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling vid dess femte ordinarie möte år 1953 fattade beslut;

från statsutskottet:

nr 350, angående väckta motioner om anställande vid de rättspsykiatriska undersökningsstationerna av socialassistenter m. m. i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om personundersökning i brottmål, m. m.;

nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1954/55 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 352, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1954/55 till Bidrag till företagareföreningar m. fl. och till Fonden för lån till företagareföreningar m. fl.; och

nr 353, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till avsättning till fonden för idrottens främjande; samt

från andra lagutskottet:

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition beträffande vissa ändringar i förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik m. m.;

nr 336, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till debitering och uppbörd av sjukförsäkringsavgifter, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; och

nr 345, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 18.31.

In fidem
Gunnar Britth.

Lördagen den 29 maj.

Kl. 10.00.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 innevarande maj.

§ 2.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 354, angående statsregleringen för budgetåret 1954/55; och

nr 355, med överlämnande av rikstat för budgetåret 1954/55; samt

från jordbruksutskottet:

nr 356, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Lantbruksnämnderna, till Producentbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk, till Kostnader för utbetalande av producentbidrag samt till Bidrag till jordbrukets rationalisering jämte i ämnen väckta motioner;

nr 357, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Hushållningssällskapen samt till Bidrag till särskilda utbildningskurser jämte i ämnen väckta motioner;

nr 358, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Nötboskapsavels befremjande: Understöd åt kontrollföreningsverksamhet jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 359, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1954/55 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vidare anmälades tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 346, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 347, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 11 § lagen om rätt till fiske;

nr 348, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till fiskeristadga m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i stadgan den 30 juni 1943 (nr 437) angående behandlingen av vissa vägfrågor.

Dessa skrivelseförslag godkändes med förbehåll för de ändringar, som kunde bli erforderliga med hänsyn till första kammarens beslut i de ifrågasvarande ärendena.

§ 3.

Svar på fråga ang. ordnande av fältarbete under juni månad för lantbruksnämndernas konsulenter och instruktörer.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP, som yttrade:

Herr talman! Herr Svensson i Ljungkile har frågat mig vad jag tänker göra för att lantbruksnämndernas konsulenter och instruktörer skall få ägna sig åt fältarbete under juni månad.

Jag antar att herr Svensson med sin fråga syftar på att lantbruksnämndernas reseanslag för innevarande år visat sig knappt. Med anledning därav kan jag upplysa, att Kungl. Maj:t genom beslut den 7 maj i år dels låtit bero vid

Svar på fråga ang. ordnande av fältarbete under juni månad för lantbruksnämndernas konsulenter och instruktörer.

att ifrågavarande anslagspost för budgetåret 1952/53 överskridits med 77 000 kronor, vilket belopp tagits i anspråk av innevarande års anslag, dels medgivit att anslagsposten för innevarande år må överskridas med högst 60 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har emellertid i en den 28 maj 1954 dagtecknad framställning — under åberopande av att antalet förrättningsdagar för de fältarbetande tjänstemännen ökat — hemställt om Kungl. Maj:ts medgivande till ytterligare överskridande av anslagsposten. Denna framställning kommer att prövas i vanlig ordning.

Härefter anförde:

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag har ställt denna fråga med anledning av att det runt om i landet är känt, att det fattas pengar att betala lantbruksnämndernas tjänstemän för resor, som de behöver göra under budgetårets sista del. I april månad begärde lantbruksstyrelsen av Kungl. Maj:t 290 000 kronor eller rätt att överskrida reseanslaget med samma belopp. Av denna summa fick man enligt beslut den 7 maj 60 000 kronor. 56 000 kronor var emellertid redan förbrukade, medan återstående 4 000 kronor plus litet till ändå behövdes för utbetalning av traktamentsersättningar åt tjänstemän, som flyttats från hemorten för utförande av tillfälligt arbete på annan plats.

Detta innebär alltså, att Kungl. Maj:t genom sitt beslut den 7 maj inte gav lantbruksnämnderna några möjligheter att arbeta. I ett av de stora norrlandslänen har sålunda personalen legat stilla sedan den 15 maj, alltså under den tid på året, som är den allra bästa för här ifrågavarande arbeten. Hemma i Bohuslän har man också haft kännning av detta förhållande, som resulterat i att personalen får ligga stilla. En storjordbrukare i Uppland gjorde

framställning hos sin lantbruksnämnd, att bara han fick ut tjänstemän skulle han själv betala dem. Man riskerar på vissa håll att stora förhyrda maskiner får stå stilla, medan man nödgas betala hyra till firmorna utan att kunna fullfölja arbetet, därför att det inte finns reseanslag till lantbruksnämndens tjänstemän.

Det var dessa förhållanden som föranledde mig att i sista stadiet av denna riksdag ställa denna enkla fråga till jordbruksministern, och jag får säga, att jag blev en smula frimodigare att göra detta, när jag såg hurusom jordbruksministern kunde utverka 100 000 kronor extra till klubbverksamheten. Att göra det och samtidigt pruta på reseanslaget, så att lantbruksingenjörer, konsulenter och instruktörer inte kan arbeta, vore ju ett direkt ekonomiskt vanstyre. Något sådant hoppas jag jordbruksministern inte vill vara med om.

Nu tror jag för min del att detta medgivande i serie att överskrida anslaget i detta fall inte reder upp frågan. Det riktiga hade varit att begära anslag på tilläggsstat, så att man kommit i rätt ordning igen. Men det är för sent nu, och jag hoppas att lantbruksnämnderna får rätt att överskrida anslaget, så att folk, som kostar dyra pengar, inte får sitta stilla den bästa tiden på året.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Man kan givetvis framställa frågor vid vilken tidpunkt man vill och i vilket sammanhang som helst. Nu är det emellertid så, att lantbruksstyrelsen har fått vad den begärt i fråga om det här omnämnda reseanslaget. Sedan har man emellertid vidtagit en avsevärd utvidgning av arbetet, varigenom man har fått omkring 1 000 förrättningsdagar mer än man räknat med.

Det är riktigt som herr Svensson i Ljungskile säger, att lantbruksstyrelsen i april månad i år inkommit med be-

Svar på fråga ang. ordnande av fältarbete under juni månad för lantbruksnämndernas konsulenter och instruktörer.

gäran om att få överskrida reseanslaget med 290 000 kronor, men man har väl ändå rätt att fordra, att styrelsen planerar sitt arbete i så god tid, att det från början begärda anslaget räcker till någorlunda. De räkningar som inkommit har man fått pengar till genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 maj att anvisa 60 000 kronor. Så sent som i går inkom styrelsen med en begäran om ytterligare 150 000 kronor, och detta ärende kommer givetvis att handläggas i vanlig ordning, men det kan ju inte behandlas av Kungl. Maj:t förrän kravet blivit närmare undersökt.

Det är uppenbart, att lantbruksstyrelsens petita till Kungl. Maj:t inte stämde med de verkliga förhållandena. När därför lantbruksstyrelsens aprilskrivelse inkom till Kungl. Maj:t, beslöt Kungl. Maj:t att bevilja medel efter hand som detta visade sig nödvändigt.

Herr Svensson i Ljungskile har här anfört, att en del maskiner nu får stå stilla på grund av att lantbruksstyrelsen saknar medel att hålla dem i gång. Ja, jag vågar inte yttra mig om huruvida det påståendet är riktigt, men man bör väl ändå kunna fordra, att lantbruksstyrelsen planlägger arbetet så, att anvisade medel räcker till och man kommer ifrån en sådan olägenhet.

Sedan skall jag inte här ta upp någon debatt med herr Svensson i Ljungskile med anledning av vad han sade om att jag hade medverkat till en höjning av anslaget till ungdomsverksamheten med 100 000 kronor. Det är möjligt att herr Svensson anser den verksamheten vara av mindre betydelse. Den saken skall jag inte här diskutera.

Jag anser emellertid att lantbruksnämnderna skall ha tillräckliga anslag för att hålla sina anställda i arbete, men Kungl. Maj:t kan naturligtvis inte anvisa medel, förrän styrelsen har inkommit med detaljerade planer över hur pengarna skall användas. Och Kungl. Maj:t har ju ändå tillgodosett

lantbruksstyrelsens krav, även om detta inte skett samma dag som begäran inkommit.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att här diskutera huruvida lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna från början har planlagt verksamheten på bästa möjliga sätt. Den saken kan jag nämligen inte uttala mig om. Jag vet emellertid att arbetet i samband med producentbidraget var oerhört omfattande förra året. Hemma i Bohuslän fick man t. ex. företa många resor för att kontrollera vad småbrukarna hade för inkomster. Det var resultatet av det fullständigt huvudlösa beslut som fattades i fjol.

Vad sedan tilläggsanslaget beträffar, så avvisade jordbruksministern så sent som den 7 maj i år lantbruksstyrelsens begäran om 290 000 kronor. I stället fick styrelsen 60 000 kronor, som redan var förbrukade. Den gången var det väl ändå alldeles klart hur saken låg till! Att lantbruksstyrelsen sedan inkom med en ny skrivelse i går, visar ju bara hur bra det är att det ställs frågor i denna församling allt emellanåt.

Sedan kan man naturligtvis ha olika uppfattningar om vilken verksamhet som är viktigast, den omnämnda ungdomsverksamheten eller tjänstemännens arbete i jordbruksnämnderna. Jag anser det senare vara viktigast. Om jordbruksministern har en annan uppfattning, skulle det förvåna mig.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Jag får säga att jag nog tror, att det är en oerhörd självöverskattning från herr Svenssons i Ljungskile sida om han tror, att skrivelsen från lantbruksstyrelsen kom in till Kungl. Maj:ts kansli på grund av herr Svenssons enkla fråga. Hur det

Svar på interpellation ang. de faror, som skolbarn utsätts för på starkt trafikerade vägar invid skola.

förhåller sig med den saken kan jag inte bedöma, men jag kan aldrig tänka mig att så varit fallet. Det är nog något annat som ligger bakom det hela.

Herr SVENSSON i Ljungskile (fp):

Herr talman! Det får vara precis hur det vill med den där självöverskattningen, men vi har dock i denna församling många gånger konstaterat, att det ibland i kanslihuset och i ämbetsverken händer saker och ting, som passar utomordentligt bra ihop med frågor och interpellationer som ställs här.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. de faror, som skolbarn utsätts för på starkt trafikerade vägar invid skola.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet PERSSON, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Larsson i Luttra frågat mig, om jag uppmärksammat de faror, som skolbarnen utsätts för i trafiken på väg intill skola, och om jag i så fall är beredd att vidtaga sådana åtgärder, att en mer tillfredsställande säkerhet för barnen vinnas.

Jag delar helt interpellantens syn på nödvändigheten av att så långt möjligt söka förebygga de olyckor, som skolbarn utsätts för vid passerande av starkt trafikerade vägar, och i den mån bristande eller otillräckliga skyddsanordningar förekommer, måste givetvis rättelse skyndsamt vinnas. Allmänt sett torde dock kunna påstås, att såväl skolmyndigheterna som vägväsendet sedan länge ägnat stor uppmärksamhet åt dessa speciella trafiksäkerhetsproblem, och där trots detta bristande säkerhetsanordningar kan konstateras, synes det knappast bero på uteblivna centrala åtgärder eller direktiv. Därmed har jag

ingalunda velat göra gällande, att icke frågan om skolbarnens säkerhet i trafiken måste bli föremål för all den ytterligare uppmärksamhet som är av nöden.

Eftersom interpellanten efterlyser åtgärder för att vinna en mer tillfredsställande säkerhet för barnen, vill jag använda detta tillfälle att lämna en redogörelse för olika genom vägväsendets försorg vidtagna trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid skolor med direkt utfart till allmän väg.

Den första åtgärden är uppsättande av varningsmärke för skola, vilket uppsattes då effektivt skydd mot oförsiktigt beträdande av vägbanan saknas, där skolans utfart till den allmänna vägen är skynd, eller där andra särskilda skäl föreligger. Vid de flesta skolor intill allmän väg torde sålunda numera varningsmärken för skola finnas uppsatta. Vid starkt trafikerade vägar kan därutöver förekomma, att räckte anbringas vid utfarten på sådant sätt, att barnen hindras att springa eller cykla ut på vägen.

Vidare förekommer överläggningar mellan vägväsendets representanter och skolmyndigheterna angående utbyte av häckar mot stängsel av trådnät eller uppsättande av stängsel, där sådant saknas. I samband därmed undersökes möjligheten att flytta skolans infart, där en förbättring ur trafiksäkerhets synpunkt kan vinnas med en sådan åtgärd. I anslutning till skolutfarer anordnas ofta inom samhällen särskilda övergångsställen, som utmärkes med varningsmärken. Vid belagda vägar sker dessutom markering av övergångsställena med gula linjer. Där vägbredden så medgiver och där trafiken är stark anordnas refuger vid övergångsställena. Inom samhällen förekommer dessutom i vissa fall hastighetsbegränsningar, som då ofta innefattar utfarter från skolor.

Vid särskilt starkt trafikerade vägar

Svar på interpellation ang. de faror, som skolbarn utsätts för på starkt trafikerade vägar invid skola.

har genom vägväsendets försorg trafikreglering medelst trafiksignaler anordnats med syfte att bland annat underlätta skolbarnens passage över vägen. Av kostnadsskäl kan sådana anläggningar ej komma i fråga med mindre än att trafiken är så stark, att en relativt omfattande bevakning av övergångsstället genom polis i annat fall skulle erfordras.

Slutligen överväges, främst i anslutning till ombyggnad av starkt trafikerade vägar, huruvida möjlighet finns att anordna gång- och cykeltunnlar på platser med livlig korsande gång- eller cykeltrafik. Dessa gångtunnlar kan då i allmänhet även användas av ett stort antal skolbarn på väg till eller från skolan.

Såsom chefsmyndighet för statens bilinspektion har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att tillse, att erforderlig vikt vid utbildningen av motorfordonsförare ägnas åt att hos de blivande motorfordonsförarna inskräpa nödvändigheten av att iakttaga försiktighet, där barn förekommer eller kan väntas uppträda på körbanan. Besiktningsmännen kontrollerar, att körkortsaspiranterna besitter tillräckliga insikter härutinnan.

De åtgärder, som vidtages genom vägväsendets försorg, måste emellertid kompletteras med åtgärder genom andra myndigheter och institutioner. Som bekant bedrives ju också i skolorna sedan länge trafikundervisning under ledning av skolöverstyrelsen i samarbete bl. a. med N. T. F. och polisen. Jag är angelägen om att i detta sammanhang framhålla skolsäkerhetspatrullerna som ett mycket lämpligt medel att komplettera de säkerhetsåtgärder, som vägväsendet vidtager vid skolorna. Genom sin uppgift att tillse att särskilt de yngsta skolbarnen hindras att gå ut i körbanan, då fordon nalkas, kan de verksamt bidra till att eliminera många tillbud och olyckor, som annars

dagligen inträffar just där barn på egen hand har att korsa en körbana. Jag erinrar även om det i interpellationen omnämnda cirkuläret från skolöverstyrelsen angående trafiksäkerhet och trafikundervisning.

Samtliga här angivna åtgärder syftar i första hand till att öka trafiksäkerheten invid skolorna under förutsättning att vägens läge i förhållande till skolan är fixerad och under hänsynstagande till den trafik, som för närvarande passerar skolan. Jag vill emellertid i anslutning till denna fråga omnämna, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på längre sikt i samråd med bl. a. byggnadsstyrelsen verkar för att planläggningen sker på sådant sätt, att livligt trafikerade vägar förläggas så, att de i möjligaste mån friläggas från bebyggelsen. Härvid tillses att bostadsområden med skolor och lekplatser inlägges så att vägarna mellan dessa ej korsar större trafikerade vägar.

Vad slutligen angår den i interpellationen omnämnda olycksplatsen vill jag framhålla, att intet framkommit som tyder på att några bristande åtgärder från vägväsendets sida kan ha orsakat de två dödsolyckor, som inträffat där under den senaste tiden. Enligt inhämtade uppgifter synes det i intetdera fallen ha varit så att fordonen haft onormalt hög fart. Tvärtom synes hastigheten hos fordonen i båda fallen ha varit mycket måttlig. En hastighetsbegränsning genom samhället skulle sålunda knappast ha kunnat förhindra dessa båda olyckor.

Ej heller synes en refug vid övergångsstället — något som för övrigt vägens nuvarande bredd knappast medger att anordna — ha varit ett tillräckligt skydd för att förhindra olyckorna.

Om sålunda några ytterligare åtgärder skall vidtagas på denna plats för att förbättra säkerheten för skolbarnen, synes en möjlig åtgärd — åtminstone så länge barnen är hänvisade att pas-

Svar på interpellation ang. de faror, som skolbarn utsätts för på starkt trafikerade vägar invid skola.

sera vägen för att komma till bespisningslokalen — vara att anordna bevakning av övergångsstället. Sådan bevakning synes bäst kunna ske genom skolsäkerhetspatruller.

Med det sagda anser jag mig ha besvarat den framställda interpellationen.

Vidare anförde:

Herr LARSSON i Luttra (bf):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min interpellation.

Trafiken på våra vägar blir ju allt intensivare. Under bara ett par år har det skett en mycket stark ökning, och alla tecken tyder på att denna utveckling kommer att fortsätta. Vägarna blir följaktligen allt olämpligare som uppehållsplatser för barnen. Under sådana förhållanden är det naturligt om föräldrarna går i ständig oro för att något skall hända deras barn. Skolgången innebär ju mestadels att barnen på sin väg till och från skolan tvingas ut i den häxdans, som landsvägstrafiken numera är. I många fall är det dessutom så, att barnen redan i sjuårsåldern begagnar cyklar, och detta torde öka olycksriskerna ytterligare.

Nu säges det i interpellationssvaret, att skol- och vägmyndigheterna sedan länge har ägnat uppmärksamhet åt dessa problem, och det är riktigt. Vi har i många år haft särskilda varningsmärken vid skolorna i syfte att få trafikanterna att skärpa uppmärksamheten och fara varligt fram i närheten av skolorna. Tyvärr är det inte alla trafikanter som iakttar detta.

Som en parentes skulle jag vilja nämna, att man på många håll låter varningsmärkena stå kvar trots att skolorna lagts ned. Det kan kanske vara skäl att uppmärksamma detta och försöka få kontakt mellan skoldistriktet och vägförvaltningarna, så att det inte står några onödiga varningsskyltar

kvar, ty det hjälper ju inte till att öka efterlevnaden.

Sedan blir frågan vilka åtgärder som kan vidtagas för att skapa största möjliga säkerhet åt barnen. Tidningarna meddelar i dag, att det i Sollentuna har inträffat ett sådant fall som det jag omnämnde i min interpellation och under mycket likartade omständigheter. Detta ger ytterligare belägg för att trafikfarliga anordningar finns på skilda platser, och i den mån de kan elimineras genom planerade byggnadsföretag — i många fall är det nämligen så, och det var förhållandet i Huddinge, att provisoriska barnbespisningslokaler användes i avvaktan på att nya skall komma till stånd — bör naturligtvis sådana skoldistrikt ha förtursrätt till statsbidrag och byggnadstillstånd för att fortast möjligt få bort trafikfällorna. Det kan t. ex., såsom framhållits i svaret, även bli fråga om att bygga gångtunnlar för att öka säkerheten.

Jag tror att situationen är sådan, att man vid planering av nya skolor bör ägna om möjligt större uppmärksamhet åt trafikproblemen. Det finns också en annan omständighet här, och det är att skolskjutsar numera användes i mycket stor omfattning. Det torde vara tiotusentals bussar och bilar, som morgon och eftermiddag transporterar barn till och från skolorna. Just det förhållandet att barnen skjutsas innebär kanske en viss ökad säkerhet, förutsatt att anordningarna är goda — att alltså ilastning och urlastning, om de uttrycken tillåtes, sker under så betryggande omständigheter som möjligt. Vid planerandet av nybyggnader och förändringar av skolgårdarna bör det självfallet ses till att man får plats för dessa bussar och bilar att »lasta av» och »lasta i» inne på skolgården, så att det inte behöver ske på vägen.

Det är också viktigt att de föreskrifter som finns efterlevs och att de lokala möjligheterna utnyttjas för

Svar på interpellation ang. de faror, som skolbarn utsätts för på starkt trafikerade vägar invid skola.

att ordna på bästa sätt. Jag skall ta Huddingefallet som ett exempel på vad som kunde göras. Jag vill inte på något sätt göra gällande att det stod särskilt illa till där — det finns kanske många platser där det är likadant.

Det har sagts att det är angeläget med bevakning så länge man i Huddinge har skolbespisning i kommunalhuset på andra sidan om vägen. Vid folkskolan, som ligger på samma sida av vägen som den småskola det här gällde, saknades stängsel, i varje fall vid olyckstillfället. Jag vet inte om detta berodde på speciella omständigheter eller på någon försummelse från skoldistriktets sida. Man skulle också kunna anordna en enkel cykelbana från skolorna och ned till järnvägsundergången, varigenom många barn på sin väg till och från skolan inte skulle behöva ge sig ut på denna starkt trafikerade väg. En sådan cykel- och gångbana skulle också kunna användas av barnen i småskolan till bespisningslokalerna i folkskolan när dessa sedermera blir iordningsställda. Det finns alltså möjligheter att med relativt enkla medel åstadkomma en väsentligt ökad säkerhet.

Det är som sagt möjligt att liknande förhållanden råder på många andra håll, och då bör skoldistriktens uppmärksamhet riktas därpå. Självfallet är det av stor betydelse att skolbarnen görs förtroga med trafiken, dess regler och risker, och på den punkten tror jag att en verksamhet är i gång, som på sitt sätt måhända kan medverka till att det blir färre olyckor trots den ökade trafiken.

Jag tror således att det finns vissa möjligheter — både beträffande befintliga anordningar och kanske i all synnerhet vid planerandet av nya skolor — att vidta åtgärder som kan minska riskerna för barnen, i den numera mycket starka trafiken. Det är också självklart att när det gäller barnen bör alla

goda krafter förenas för att skapa största möjliga säkerhet.

Med detta ber jag att än en gång få tacka för svaret.

Fru LEWEN-ELIASSON (s):

Herr talman! Då den ärade interpellanten som utgångspunkt för sin propå haft ett par beklagliga olycksfall som inträffat i Huddinge, kanske det kan förstås om jag såsom hemmahörande i den kommunen vill säga några ord, i synnerhet som jag i egenskap av skolstyrelseledamot måste uppmärksamma den kritik, som interpellanten riktat bl. a. mot detta organ.

Först vill jag försäkra att jag inte bara förstår utan vill ge min fulla anslutning till herr Larssons i Luttra strävan att bereda barnen bättre skydd i trafiken. Men till detta vill jag lägga några synpunkter på de återopade förhållandena i Huddinge, detta inte för att klara av eventuella försummelser från den enas eller den andras sida utan därför att jag tror, att de just visar hur svårt detta problem har blivit och hur angeläget det är att alla goda krafter mobiliseras för att angripa det.

Först bara ett påpekande till herr Larsson i Luttra. Den omtalade skoltomten är försedd med ett stängsel och har varit det länge, en meter högt, med undantag för ett insläpp som dock är arrangerat så, att barnen inte direkt kommer i kontakt med trafiken på körbanan. Tidigare har framför ett sådant utsläpp dessutom varit uppsatt ett skyddsräcke vid gångbanans kant mot körbanan. Det avlägsnades emellertid efter vägförvaltningens tillskyndan, då det hindrade den maskinella snöplogningen.

I fråga om de inträffade olyckorna kan sägas, att den senaste har beskrivits riktigt i interpellationen. Men det skall tilläggas att ett särskilt övergångsställe för bl. a. barnens passage

Svar på interpellation ang. de faror, som skolbarn utsätts för på starkt trafikerade vägar invid skola.

mellan kommunalhuset och skolan markerats på av expertis anvisad plats. Flickan tog sig över på en helt annan plats.

Till bespisningen har klasserna gått i led, men lärarna har av praktiska skäl ansett det omöjligt att hålla alla barnen kvar lika länge i bespisningslokalen, och följaktligen har det hänt att barnen gått tillbaka utan vakt. Man skall emellertid inte glömma att utefter samma väg måste samtliga barn ta sig till skolan från sina hem varje dag. Skolsäkerhetspatruller kan inte användas vid denna skola då det endast finns småbarn där.

Den andra dödsolyckan inträffade, då en sjuåring utan att se sig för det ringaste bara steg ned på körbanan rakt framför en bil, som just hade startat och hade mycket liten hastighet men stötte omkull pojken med denna tragiska utgång. Inom parentes kan nämnas att pojken, som var intagen på ett barnhem 300 meter från skolan, hade följts ut till grinden av föreståndarinnan, som där tog på honom en gul mössa för att han skulle komma ihåg att gå över vid övergångsstället. Att han inte gjorde det behöver väl inte sägas.

Ytterligare en olycka inträffade då två pojkar åkte på samma cykel och vinglade till framför en bil. Att sådant okynne alltid har beivrats från skolans sida behöver väl inte heller påpekas.

Lärare och skolstyrelse har vid upprepade tillfällen tagit upp frågor, som haft med barnens säkerhet i trafiken att skaffa. En särskild instruktionsdag har en gång anordnats för lärarna. På det lagstadgade sammanträdet i vintras var en särskild diskussion anordnad i ämnet. Trafiktävlingar med barnen har arrangerats och just nu genomföres en sedan länge planerad trafikvecka i god samverkan mellan motororganisationer, polis och skola. Skolsäkerhetspatruller skall man nu också pröva vid de skolor där det finns större barn, men det är

sannerligen inte gott att åstadkomma några resultat i ett skoldistrikt med mycket stark duplicering, där barn kommer och går varje rast. Jag hoppas därför att ecklesiastikministern med uppmärksamhet lyssnade till herr Larssons i Luttra önskan om förtur för skoldistrikt, som har det ungefär så som vi har det i Huddinge.

Att olycksfallsrisken har med vägens beskaffenhet att göra vill man väl gärna tro. Med erfarenhet från förhållandena vid den här aktuella vägsträckan skulle man nästan vara böjd att konstatera: ju bättre väg desto farligare väg. Till år 1952 var vägen smal och krokig, men då breddades den och försågs med gångbana på båda sidor. Det visade sig att den säkerhet föräldrarna räknat med för sina barn dock inte kom så automatiskt. I stället ökade fartåkning- en så mycket mer automatiskt. Fartbegränsning har från skolstyrelsens sida begärts vid upprepade tillfällen men inte bifallits av berörda myndigheter. Skälet härför har angivits vara, att man har för liten statspolispersonal för att upprätthålla kontrollen. Omkörningsförbud, refuger som avgränsar körfilerna samt optiska signaler har också förts fram som krav.

Det fundamentala felet är säkerligen, som också sades i svaret, skolornas placering i förhållande till vägarna. Att som nu alltför ofta är fallet skolorna ligger invid huvudvägarna är lika tokigt i dag som det var klokt för 30—40 år sedan, när skoltomten fick sitt första hus. Skolorna skall naturligtvis i stället ligga förenade med bostadskvarteren medelst gång- och cykelvägar. Att ordna det i ett färdigbyggt samhälle är inte gjort i en handvändning, men det måste ändå vara målet.

Fullmäktige i Huddinge får redan i sommar ta ställning till ett stadsplane- förslag, enligt vilket barnen skall kunna ta sig fram till skolorna i centrum, men riktigt så enkelt som herr Larsson tror

Meddelande ang. höstsession.

är det inte att provisoriskt anordna en sådan cykelled.

Den nuvarande huvudleden skall för övrigt i sinom tid få en annan sträckning, varvid den tunga och genomgående trafiken flyttas från skolvägen. När detta beslutade vägbygge kommer till beror väl främst på medelstillgången för vägförvaltningen.

Men vad än vägmyndigheter och skolmyndigheter gör för att åstadkomma säkerhetsanordningar, kommer man i alla fall till slut till människan och människans ofullkomlighet. Det har visat sig att barnen just vid dessa olyckor inte har använt de enkla anordningar som funnits, utan man har t. ex. som vid gårdagens olycka sprungit över vägen ett stycke från övergångsstället.

Jag har med detta bara velat säga, att man nog inte ute i bygderna och åtminstone inte här omkring Stockholm på något sätt negligerar dessa problem, utan tvärtom har man dem för ögonen varje dag. Inom Stockholms län har för övrigt på landshövdingens tillskyndan bildats en särskild trafiksäkerhetskommitté, som skall undersöka dessa förhållanden. Detta är särskilt berättigt eftersom problem, vilka kanske är svåra på andra håll i landet, är dubbelt svåra i grannkommunerna till Stockholm, vilka inte bara har sin egen ökade trafik utan dessutom den genomgående trafiken från hela landet mot Stockholm.

Herr LARSSON i Luttra (bf):

Herr talman! Jag är angelägen om att stryka under, att det förhållandet, att det aktuella fallet i Huddinge togs som utgångspunkt för interpellationen, inte innebär att jag anser det vara särskilt illa ställt i Huddinge. Det kan mycket

väl finnas motsvarande förhållanden på många andra platser.

Fru Lewén-Eliasson sade att det fanns stängsel vid den aktuella småskolan. Det är riktigt, och jag har heller inte sagt någonting annat, men vid den på samma sida om vägen liggande folkskolan finns det inte något stängsel. Om det beror på tillfälliga omständigheter vet jag inte.

Sedan vill jag medge att förortskommunerna runt Stockholm har speciella svårigheter både ur trafiksäkerhetssynpunkt och ur kommunal synpunkt bl. a. därigenom, att där ställs speciella krav på en hastig utbyggnad av skolorna på grund av folkökningen.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Meddelande ang. höstsession.

Herr TALMANNEN yttrade:

Efter samråd med första kammarens talman får jag tillkännagiva, att riksdagens höstsession kommer att taga sin början måndagen den 18 oktober, då kamrarna kommer att kallas till sammanträde kl. 14.00. Kallelser kommer att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio.

Innan vi åtskils ber jag att få tillönska kammarens ledamöter och kammarens personal en angenäm sommar.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 10.39.

In fidem
Gunnar Brith.

Torsdagen den 10 juni.

Kl. 11.00.

Jämlikt bestämmelse i § 5 riksdagsstadgan hade tillkännagivande blivit i vederbörlig ordning utfärdat därom, att justering av de kammarens protokoll, vilka vid vårsessionens slut återstode ojusterade, komme att denna dag kl. 11 förmiddagen försiggå i kammarens justeringsrum; och tillstädeskommo därvid följande ledamöter:

herr talmannen *Nilsson*,
herr *Pettersson* i Dahl,
herr *Severin* i Stockholm och
herr *Widén*.

Protokollen för den 25, den 26, den 28 och den 29 nästlidna maj upplästes för justering och blevo av kammarens tillstädesvarande ledamöter godkända.

In fidem
Gunnar Britth.